JAN PAWEŁ I – 33 DNI WŁADZY I POKORY s. 34
SZKOŁA PO NOWEMU s. 20
GOSPODARKA NA ROZDROŻACH s. 36
KOŚCIÓŁ NASZYCH MARZEŃ s. 18

04.09.2022
nr 36 (879)
cena 5 zł
(w tym 8% VAT)
NR INDEKSU 205 109
ISSN 1734-9079
www.idziemy.pl

idziemy

Na skale czy na piasku?

s. 12

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI JANA PAWŁA II

KUL 1918

W S P Ó L N O T A

WIEDZY

Studiuj na wyjątkowym uniwersytecie!

Trwa dodatkowa rekrutacja

Wejdź na kandydat.kul.pl

Wybierz KUL!

ks. Henryk Zieliński

Eklezjalność jako zadanie

Coraz więcej jest powodów, które sprawiają, że musi wzrastać rola świeckich w Kościele. Zacznę od tych negatywnych. W Polsce, podobnie jak w całej Europie, zaczyna ubywać duchowieństwa. W szczególności dotyczy to zakonnic i zakonników. Ale obserwujemy także spadek liczby kandydatów na księży diecezjalnych. W kurczących się seminariach obniża się poziom wykształcenia i formacji przyszłych duchownych. W myśl zasady „Na bezrybiu i rak ryba" kandydatom stawia się coraz niższe wymagania, bo nie ma w kim wybierać. Świadomi swoich braków absolwenci seminariów nie mają potem odwagi wyjść do świata z Chrystusowym przesłaniem. Czasem swoją niepewność pokrywają wycofaniem i „urzędowym" dystansem wobec świeckich. Na to nakładają się jeszcze szeroko nagłaśniane skandale seksualne, finansowe i inne z udziałem duchownych, co skutkuje tworzeniem wokół nich negatywnej atmosfery i osłabieniem ich autorytetu. Dotyczy to duchowieństwa wszystkich szczebli.

Do zjawisk pozytywnych zaliczam w pierwszym rzędzie demokratyzację społeczeństw. Wierni świeccy mają dzisiaj większą świadomość swojej podmiotowości. Dlatego nie akceptują postaw feudalnych, które gdzieniegdzie jeszcze w Kościele przetrwały. Minęły czasy, kiedy ksiądz i organista byli jednymi z niewielu wśród prostego ludu, którzy potrafili czytać i pisać. Współcześnie to parafianie są nierzadko lepiej wykształceni niż ich duszpasterze. Dlatego z dystansem podchodzą do „mądrości" wygłaszanych z ambon na tematy, w których duchowni nie są kompetentni. Niemało świeckich ma za sobą studia teologiczne, wielu z nich jest na bieżąco z prasą katolicką, czyta książki religijne i posiada w tej dziedzinie niemałą wiedzę. Świeccy obejmują sporo ważnych funkcji w Kościele, począwszy od posługi diakona, nadzwyczajnego szafarza Komunii Świętej, lektora, katechisty i katechety, aż po te, w których ze względu na swój stan i kompetencje są w świecie nie do zastąpienia. Słusznie chcą, aby coraz bardziej liczono się z ich zdaniem.

Jednym z wyrazów dostrzeżenia roli świeckich jest trwający Synod o synodalności. Większość jego uczestników stanowili świeccy. To ich głos, przynajmniej w parafialnej i diecezjalnej fazie synodu, miał wybrzmieć najmocniej. Ale to również jest głos Kościoła, ponieważ Kościół to także świeccy, liczebnie zaś to przede wszystkim świeccy. Duchowni stanowią w Kościele w Polsce poniżej 1 promila. O ostatecznym kształcie adhortacji posynodalnej – jeśli taka powstanie – zdecyduje jednak Ojciec Święty po konsultacji z biskupami i innymi delegatami, w tym również świeckimi. Taka jest bowiem natura Kościoła, że choć działa w rzeczywistości demokratycznej, to sam nie jest demokratyczny, tylko kolegialny, a na jego czele z Chrystusowego ustanowienia stoi papież. Kościół nie jest ani korporacją, ani stowarzyszeniem, tylko Ciałem Chrystusa, w którym każdy ma własne miejsce i swoją odpowiedzialność. Nurt oddolny musi się w nim spotkać z nurtem odgórnym i być właściwie rozeznany przy współudziale Ducha Świętego. Tylko wówczas wyjdzie z tego dobro.

To spostrzeżenie dotyczy także ruchów i wspólnot katolickich rodzących się i rozwijających w Kościele. Samo ich powstawanie jest jedną z oznak żywotności Kościoła. Zwykle są one odpowiedzią na konkretne wyzwania i trudności, przed którymi staje Kościół na danym etapie swoich dziejów, w konkretnej sytuacji społecznej. Nierzadko tworzenie nowych wspólnot czy wręcz kierunków duchowości dokonuje się przez ludzi świeckich, obdarzonych szczególnymi charyzmatami. Warto przypomnieć, że nawet tacy giganci Kościoła, jak św. Franciszek z Asyżu czy św. Ignacy z Loyoli, rozpoczynali tworzenie swoich wielkich dzieł jako świeccy. Świeckimi byli także twórczyni ruchu Focolari Chiara Lubich, inicjator Drogi Neokatechumenalnej Kiko Argüello i wielu innych. Dlatego z nadzieją trzeba patrzeć także na nowe ruchy i wspólnoty religijne, powstające również dzisiaj z inspiracji świeckich. Pod jednym wszakże warunkiem: że nawet najbardziej charyzmatyczni ich założyciele zechcą nie tylko swoje dzieła budować na Chrystusie, ale także trwać w Chrystusowym Ciele, którym jest Kościół pod przewodnictwem papieża i kolegium biskupów.

Na ostatnim spotkaniu plenarnym Konferencji Episkopatu Polski przyjęto dokument „Kryteria eklezjalności wspólnot katolickich". To obowiązkowy punkt wyjścia na nowy rok pracy formacyjnej dla wszystkich członków wspólnot katolickich i dla wszystkich (!) duszpasterzy.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

04.09.2022 idziemy w numerze:

TEMAT TYGODNIA

W jedności Kościoła – rozmowa z bp. Andrzejem Siemieniewskim **s. 10**

Na skale czy na piasku? – nowe wspólnoty w Kościele **s. 12**

MOJA WIARA

Kościół naszych marzeń – ogólnopolska synteza synodalna **s. 18**

33 dni władzy i pokory – o Janie Pawle I opowiada ks. dr Jacek Skrobisz **s. 34**

Matka najuboższych – 25-lecie śmierci Matki Teresy z Kalkuty **s. 42**

NA CZASIE

Nie wprowadzamy rewolucji – mówi wiceminister edukacji Tomasz Rzymkowski **s. 4**

Szkoła po nowemu **s. 20**

Gospodarka na rozdrożach **s. 34**

Apostoł słowa drukowanego – bł. Ignacy Kłopotowski **s. 54**

NA WAKACJE

Cudowne Podkarpacie: Haczów – dzieło wyciosane w drewnie **s. 38**

WARTO WIEDZIEĆ

Wejście smoczka – nowe dziecko w rodzinie **s. 23**

Nierzadka wszawica **s. 43**

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl. E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

Nie wprowadzamy rewolucji

Z wiceministrem edukacji i nauki **Tomaszem Rzymkowskim** rozmawia Radosław Molenda

fot. archiwum Tomasza Rzymkowskiego

Jakie zmiany zastają uczniowie, ich rodzice i nauczyciele w nowym roku szkolnym?

Najistotniejszą, dotyczącą szkół ponadpodstawowych zmianą jest pojawienie się nowego przedmiotu historia i teraźniejszość (HiT).

Są także istotne z perspektywy uczniów zmiany wytycznych egzaminacyjnych odnośnie do matury i egzaminu ósmoklasisty. Warto wspomnieć także o kontynuacji ministerialnych programów, takich jak „Poznaj Polskę", dalszej informatyzacji szkoły i zwiększeniu nakładów na oświatę.

Programy nauczania nie zmieniają się, za to nieustannie modyfikują je wciąż nowe rozporządzenia.

Te modyfikacje nie czynią w szkołach żadnej rewolucji. Staramy się jedynie zaprowadzić w szkole spokój i bezpieczeństwo. Cel jest jeden, niezmienny: szkoła ma na gruncie prawdy przekazywać najlepszą wiedzę i umiejętności, wspierając proces wychowawczy. Szkoła ma być miejscem owocnej pracy uczniów w dziele ich realizacji i rozwijania pasji. W tym wszystkim chcemy wzmacniać przewodnią rolę rodziców, zwłaszcza gdy chodzi o proces wychowawczy. Chcemy ich wspierać, a nie zastępować.

Jak ma się HiT do szkolnych lekcji historii?

To będzie kurs współczesnej historii Polski i świata po 1945 r., z elementami z podstawy programowej wiedzy o społeczeństwie na poziomie podstawowym. Nie widzę tu kolizji ani konkurencji HiT z treściami nauczania na lekcjach historii, chociaż przypuszczam, że młodych ludzi o wiele bardziej interesuje to, dlaczego Polska ma granice na Odrze, Nysie Łużyckiej i Bugu i dlaczego ma takich, a nie innych sąsiadów, niż to, jak przebiegały wojny punickie – z całym szacunkiem dla znaczenia tych wojen.

Medialną kampanię o podręcznik do HiT ministerstwo przegrywa z kretesem. W czym leży jego wartość?

To pierwszy, pionierski podręcznik, jednak bez żadnych wątpliwości dobrze realizuje on program tego przedmiotu. Przy tym sam jego znakomity, znany autor, prof. Wojciech Roszkowski, daje gwarancję najlepiej wybranych i ciekawie opracowanych zagadnień.

Rozpoczęty rok szkolny przynosi także m.in. treningi strzeleckie uczniów w ramach edukacji dla bezpieczeństwa (EdB). Jak będą realizowane?

To jeden w wielu komponentów EdB, który dotyczy obrony cywilnej i praktycznej umiejętności korzystania z broni palnej. EdB prowadzona jest w szkołach od 2018 r. i od początku traktujemy ten przedmiot rozwojowo, jako proces, w którym treningi strzeleckie to jeszcze dość daleka perspektywa. EdB to najpierw podstawy: bezpieczeństwo ruchu drogowego, kurs pierwszej pomocy, kwestie dotyczące obrony cywilnej, właściwego reagowania na sytuacje zagrożenia itd. Jak i kiedy uczeń faktycznie dostanie do ręki broń? Wiele zależy od tego, jak w Polsce będzie rozwijało się strzelectwo sportowe, infrastruktura. Nie w każdym powiecie czy mieście znajduje się ogólnodostępna strzelnica. W tej kwestii ściśle współpracujemy z Ministerstwem Obrony Narodowej.

> **Chcemy wzmacniać przewodnią rolę rodziców, zwłaszcza gdy chodzi o proces wychowawczy.**

Na razie chcemy stopniowo wyposażać szkoły w atrapy broni, aby młodzież, zanim weźmie do ręki prawdziwą broń, mogła się zapoznać z jej wyglądem i działaniem, umiała rozróżnić różne jej rodzaje i właściwie się nią posługiwać. I nic na siłę. Nie chcemy młodych ludzi bronią traumatyzować, ale raczej rozbudzać w niej nowe pasje. Oczywiście, prowadzona będzie także stała weryfikacja miejsc i instruktorów strzelania, by współpracować tylko z profesjonalistami. Bezpieczeństwo zapewniane uczniom to absolutny priorytet.

Jak będzie z młodzieżą ukraińską? Szacuje się, że jest jej w Polsce pół miliona, czyli ok. 10 proc. wszystkich uczniów.

Nie wiemy do końca, ilu tych uczniów będzie. Warto zwrócić uwagę, że jeszcze przed 24 lutego br. mieliśmy w polskim systemie oświaty ok. 100 tys. dzieci ukraińskich i nie było z tym żadnego problemu. Po wybuchu wojny doszło kolejne 180–200 tys. uczniów. I także z tym system oświaty dał sobie dobrze radę, za co dyrektorom, nauczycielom i organom prowadzącym należą się słowa uznania. Szacujemy, że we wrześniu do szkół przyjdzie ich porównywalna liczba, ale jesteśmy przygotowani do przyjęcia i pół miliona uczniów z Ukrainy.

Ministerstwo asygnuje do samorządów dodatkowe środki na zajęcia integracyjne dla nich?

Zdecydowanie tak. Wspieramy samorządy tak, jak tylko potrafimy.

Zmienią się wobec tej młodzieży wymagania egzaminacyjne?

Utrzymamy to, co było w zeszłym roku. Do egzaminu ósmoklasisty czy maturalnego będą mogli przystąpić ci uczniowie z rodzin ukraińskich, którzy z różnych powodów, np. zamiaru studiowania w Polsce, będą tego chcieli. To będzie ich indywidualna decyzja, a szkoły im to umożliwią. Jak przed rokiem – przystąpienie lub nie do egzaminu ósmoklasisty nie będzie warunkowało otrzymania świadectwa ukończenia szkoły podstawowej.

Dwa tygodnie temu prezydent podpisał ustawę wprowadzającą zmiany w Karcie Nauczyciela. Kiedy wejdą w życie?

Już od 1 września nauczyciele rozpoczynający swoją pracę w szkole oraz wszyscy ze stopniem stażysty dostają 120 proc. corocznie ustalanej kwoty bazowej. Pozostali – różnicując dla nauczycieli dotąd kontraktowych, mianowanych i dyplomowanych – otrzymają średnio ok. 4 proc. podwyżki. Awans zawodowy nauczycieli staje się szybszy, uproszony i mniej zbiurokratyzowany. I tak np. po likwidacji stopnia stażysty nauczyciel początkujący od razu ubiegać się będzie o stopień kontraktowego. To są zmiany, które – moim zdaniem – zostaną odebrane przez nauczycieli bardzo pozytywnie.

fot. episkopat.pl

Synteza zapisem drogi

Zakończenie krajowego etapu Synodu o synodalności było głównym tematem obrad Rady Biskupów Diecezjalnych (Jasna Góra, 25 sierpnia). Hierarchowie przyjęli również nowelizację statutu KEP i wyrazili solidarność z Ukrainą pół roku po rosyjskiej agresji.

W trakcie obrad miała miejsce prezentacja ogólnopolskiej syntezy synodalnej, powstałej na podstawie podsumowań z poszczególnych diecezji. Przewodniczący KEP abp Stanisław Gądecki przyznał, że „synod nie wzbudził raczej masowego zainteresowania, było to raczej wydarzenie mniejszościowe". Poruszano przede wszystkim kwestie funkcjonowania parafii i wspólnotowości wiernych. Powołując się na synodalne vademecum, zaznaczył, że synteza synodalna nie ma mieć charakteru teologicznego, ale chodzi o obrazy, marzenia, impresje: „Stąd też wyniki ogólnopolskiej syntezy synodalnej są bardziej socjologiczne niż teologiczne. To budzi od razu podejrzenia, że powstaje obraz Kościoła, który jak gdyby zrywa w punkcie wyjścia z teologią. Ale sama praktyka pokazuje, że faktycznie potrzeba tego nowego spojrzenia, które wychodzi od wrażeń, aby zdać sobie sprawę z tego, jakie są właściwie oczekiwania w stosunku do Kościoła i potem także w stosunku do świata". Dodał, że pojawia się tam krytyka Kościoła, ale pochodząca z miłości do niego.

Również abp Adrian Galbas, koordynator etapu krajowego Synodu o synodalności, podkreślił, że ogólnopolska synteza nie jest ani raportem o stanie Kościoła w Polsce, ani też teologicznym zbiorem informacji o nim. Jest zapisem bardzo subiektywnym drogi, którą przeszliśmy; drogi emocji, przeżyć, uczuć, impresji. W synodzie w Polsce wzięło udział w różnej formie ok. 100 tys. osób (osobiście i w formie ankiet).

W czasie zebrania KEP biskupi przyjęli również znowelizowany statut Konferencji Episkopatu Polski, nad którym pracował zespół pod kierunkiem biskupa włocławskiego Krzysztofa Wętkowskiego. Zmiany umożliwiają m.in. organizowanie zebrań plenarnych KEP online w sytuacjach nadzwyczajnych, natomiast inne gremia KEP będą mogły spotykać się w takiej formie w zależności od decyzji ich przewodniczących. Znowelizowany statut wprowadza zasadę, że zebrania plenarne KEP winny się odbywać trzy razy w roku. Modyfikuje tryb oficjalnej promulgacji dokumentów Konferencji Episkopatu – teraz wystarczy ich publikacja na stronie internetowej KEP. Uproszczono też sposób wybierania krajowych duszpasterzy środowisk i ruchów. Sekretarzem generalnym KEP będzie mógł być ksiądz, nie tylko biskup. Wprowadzenie w życie zmian wymaga jeszcze *recognitio* (przejrzenia) przez Stolicę Apostolską./**KAI, bs**

Krzysztof Ziemiec

Lekcja dla wszystkich

Zaczął się nam nowy rok szkolny. Wycofania ze szkół podręcznika do historii i teraźniejszości domaga się niemal cała opozycja, wielu działaczy i komentatorów. Za to w jego obronie stają przedstawiciele świata nauki. Sami historycy zwracają uwagę, że podręcznik ma pewne wady, ale prawdziwym powodem ataków są nie tyle ewentualne uwypuklone „wpadki", ile sprzeczna z liberalno-lewicową ideologią konserwatywna wizja świata i próba zmiany pewnej narracji. W uproszczeniu: chodzi o pokazanie jasno pewnej wizji, polskiej racji stanu, jako podstawy do patrzenia na wydarzenia historyczne.

Pamięć o każdym istotnym wydarzeniu historycznym budzi emocje i jest obszarem, na którym różne grupy, rządy i narody rozgrywają różne – często odmienne od naszych – interesy polityczne. W konsekwencji we współczesnym życiu społecznym funkcjonuje wiele stereotypów, co gorsza, upowszechnianych często przez media, także te zagraniczne. Jest to choćby rozpowszechnione na świecie mylne pojęcie „polskich obozów koncentracyjnych" czy sowieckie tezy, że to Polska winna była wybuchu II wojny, tak jak teraz Ukraina ma być winna wojny. Widzimy, jak Rosja wykorzystuje niektóre państwa Unii Europejskiej, żeby ją dzielić.

Nauka „płynie" też z dróg. Jak zapewne państwo słyszeli, Grzegorz Schetyna stracił prawo jazdy. Były szef Platformy Obywatelskiej pędził w terenie zabudowanym ponad 120 km na godzinę. Ukarano go mandatem w wysokości 2,5 tys. zł. Dostał również dziesięć punktów karnych. Przegonił w tym – jak śmiali się niektórzy – samego Donalda Tuska. Trzeba uczciwie przyznać, że od razu się przyznał do błędu, uderzył w pierś i nie zasłaniał immunitetem, jak niektórzy inni politycy. „Przyjąłem z pokorą pierwszy od ponad 25 lat mandat. Byłem przekonany, że opuściłem już teren zabudowany. Popełniłem błąd. Przepraszam" – mówił.

Powodem ataków na podręcznik do HiT nie są jego wady, ale przedstawiona w nim wizja świata.

Takie przekroczenie prędkości nie jest w porządku i nie takie zachowania powinni promować politycy. Trywializmem jest stwierdzenie, że nikt inny tak jak oni ma dawać przykład obywatelom. Ale przyznajmy się szczerze: któż z nas kierowców nie zrobił tego samego choć raz w życiu? Któż z nas za kółkiem nie dawał w ten sposób złego przykład innym, w tym swoim dzieciom? Nawet nieświadomie. Dlatego przypominam: policja zatrzymuje prawo jazdy za przekroczenie prędkości o ponad 50 km/h w terenie zabudowanym od 2015 r.

Co ciekawe, zwykle podczas specjalnych akcji drogówki prawo jazdy za poruszanie się w terenie zabudowanym z prędkością co najmniej 100 km/h traci o 50 proc. więcej osób niż na co dzień. A przepisy mają być jeszcze bardziej surowe!

W skrócie

■ **Bez wjazdu do Europy.** Mer Kijowa Witalij Kliczko domaga się, by Europa wprowadziła zakaz wjazdu dla Rosjan. – Ukraińcy umierają, a Rosjanie cieszą się życiem w Europie! Muszą być sankcje, zakazy wjazdu, żeby to już nie było możliwe – podkreślił Kliczko.

■ **Biskupi Peru ostrzegają.** Zaniepokojenie z powodu „rozkładu politycznego, społecznego, gospodarczego i moralnego o alarmujących rozmiarach" w Peru wyrazili katoliccy biskupi tego kraju. Ich zdaniem istnieje groźba rozłamu w społeczeństwie i „niekontrolowanej przemocy".

■ **Przetrzymywał tajne dokumenty.** Podczas trzech prób odzyskania urzędowych dokumentów z domu byłego prezydenta USA Donalda Trumpa zarekwirowano ponad 300 dokumentów z klauzulą niejawności.

■ **Bogaci nie chcą płacić.** W latach 2014–2020 Katar unikał płacenia podatków w Polsce, Hiszpanii i Indonezji, wykorzystując w tym celu Holandię – informuje dziennik „De Volkskrant". Dzięki spółce założonej w Amsterdamie Katar zaoszczędził kosztem tych trzech krajów co najmniej 40 mln euro.

■ **Pożary w Hiszpanii.** Tylko w tym roku pożary strawiły w Hiszpanii ponad 250 tys. ha górskich obszarów leśnych, a w ciągu ostatnich dziesięciu lat spaliło się ponad 1 mln ha obszarów; ponownie zalesiono tylko 130 tys. ha.

■ **Szantażują emerytów.** W okupowanej przez Rosjan części obwodu zaporoskiego na południu Ukrainy najeźdźcy wstrzymali wypłacanie świadczeń socjalnych emerytom i rencistom, uzależniając to od przyjęcia przez mieszkańców rosyjskich paszportów.

■ **Skazany za korupcję.** Sąd Najwyższy Malezji podtrzymał wyrok skazujący byłego premiera tego kraju Najiba Razaka na dwanaście lat więzienia w sprawie związanej ze skandalem korupcyjnym.

■ **Wywozili piasek.** Karę w wysokości 1000 euro wymierzono na Sardynii parze turystów z Czech, którzy próbowali wywieźć z wyspy ponad 6 kg piasku z jednej z plaż. Turyści zostali zatrzymani na lotnisku w Cagliari.

■ **Nie płacą za prąd.** Jedno na sześć amerykańskich gospodarstw domowych zalega z opłatami za energię elektryczną, co jest najwyższą liczbą w historii. Niektórzy eksperci przewidują w związku z tym „tsunami wyłączeń".

■ **Sprawiedliwość po latach.** Były prokurator generalny Meksyku Jesus Murillo Karam stanie przed sądem w związku ze sprawą zaginięcia i śmierci 43 studentów w 2014 r. i późniejszym dochodzeniem. Karam został oskarżony o tortury, wymuszone porwania i utrudnianie pracy wymiaru sprawiedliwości.

fot. PAP/EPA/Vatican Media Handout

PAPIEŻ W ABRUZJI

„Niech L'Aquila będzie stolicą przebaczenia, pokoju i pojednania!" – zaapelował Franciszek podczas Mszy świętej na dziedzińcu bazyliki Santa Maria in Collemaggio w L'Aquili. Papież złożył kilkugodzinną wizytę w stolicy Abruzji, w trakcie której na placu katedralnym spotkał się z mieszkańcami miasta, odprawił Mszę świętą, odmówił modlitwę Anioł Pański – m.in. w intencji pokoju w Ukrainie i na całym świecie. W bazylice po raz pierwszy od 728 lat otworzył Drzwi Święte „Odpustu Celestyńskiego".

Miasto w 2009 r. zostało dotknięte katastrofalnym trzęsieniem ziemi. W jego wyniku niemal zupełnie została zniszczona historyczna zabudowa miasta, zginęło 308 osób, a ok. 1500 zostało rannych.

W homilii Ojciec Święty podkreślił szczególne znaczenie uroczystości „Perdonanza Celestiniana" – odpustu św. Celestyna dla L'Aquili. Zaznaczył, że papież ten przeszedł do historii nie tyle ze względu na swoją rezygnację z dalszego pełnienia posługi Piotrowej, ile z powodu swej pokornej realizacji woli Bożej. Zauważył, że osoby pokorne wydają się słabe i przegrane w oczach ludzi, ale w rzeczywistości są prawdziwymi zwycięzcami, ponieważ są jedynymi, którzy całkowicie ufają Panu i znają Jego wolę.

POMOC DLA UKRAINY

„W krajach wojny potrzeba żywności, leków i środków higieny. Niech nie znudzi się nam pomaganie" – mówi ks. prof. Waldemar Cisło, który przebywa na Ukrainie. Na miejscu dyrektor sekcji polskiej Pomoc Kościołowi w Potrzebie (PKWP) spotkał się z motocyklistami z Rajdu Katyńskiego, którym towarzyszył w Buczy i Bykowni. W trakcie Mszy świętej zauważył, że „krew poległych, ofiar Katynia, zobowiązuje nas do ciągłej pracy na rzecz Polski". W trakcie jego pobytu dzięki życzliwości Polaków do Czerwonogrodu dotarło około 40 busów z pomocą humanitarną. Na miejscu znajduje się magazyn, skąd żywność i środki higieny trafią dalej na wschód.

fot. PAP/Rafał Guz

POCHÓWEK BEZIMIENNYCH OFIAR

Prawosławny ksiądz Andrij Halavin błogosławi szczątki niezidentyfikowanych osób, które zginęły w rejonie Buczy w czasie okupacji rosyjskiej. 24 sierpnia 2022 r. minęło sześć miesięcy od rozpoczęcia wojny z Rosją, którą agresor nazywa jedynie „operacją wojskową".

fot. PAP/EPA/Roman Pilipey

fot. PAP/Jakub Szymczuk/KPRP

ALEJA CHWAŁY W KIJOWIE

Chciałem otworzyć tutaj Aleję Odwagi, gdzie będzie zawsze nazwisko prezydenta Andrzeja Dudy, jako symbol odwagi, przyjaźni, wsparcia dla Ukrainy wtedy, gdy naprawdę go tak bardzo potrzebujemy – oświadczył prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski podczas spotkania z Andrzejem Dudą w Kijowie. Pierwszym punktem było spotkanie obu przywódców; polski prezydent wziął też udział w zdalnych obradach Platformy Krymskiej. Jest to forum przywódców państw i organizacji międzynarodowych, które stawia sobie za cel doprowadzenie do przywrócenia integralności terytorialnej Ukrainy.

OFIAROM ZBRODNI

Krewni i ocaleni z masakr, które miały miejsce w El Calabozo w Salwadorze, oddają hołd swoim bliskim. Wojna domowa w Salwadorze trwała w latach 1980–1992. Był to konflikt między armią rządową a Frontem Wyzwolenia Narodowego im. Farabunda Martíego. W 1982 r. armia salwadorska w El Calabozo zabiła ponad dwustu cywilów. Obecne władze Salwadoru są wrogie wobec Kościoła.

fot. PAP/EPA/Rodrigo Sura

„POGRZEB" MATKI BOŻEJ

Stosujący się do kalendarza juliańskiego prawosławni duchowni idą przez Stare Miasto w Jerozolimie, trzymając ikonę Matki Bożej. Co roku przed świętem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny ikona zostaje przeniesiona z bazyliki Grobu Świętego do grobu Matki Bożej na Górze Oliwnej.

fot. PAP/EPA/Abir Sultan

W SKRÓCIE

■ **Minister ds. kawy.** Nowo wybrany premier Papui-Nowej Gwinei James Marape stworzył w swoim rządzie stanowisko ministra ds. kawy i jest to prawdopodobnie pierwszy taki resort na świecie – podał dziennik „Guardian". Według Marape decyzja ma pokazywać zaangażowanie rządu w rozwój kluczowych gałęzi rolnictwa.

■ **Pierwszy milion ton zboża.** Ukraina wyeksportowała ze swoich portów na Morzu Czarnym do 15 krajów pierwszy milion ton zboża od czasu zawarcia prawie miesiąc temu porozumienia umożliwiającego wznowienie tego eksportu.

■ **Na czele ojców szensztackich.** Sekretarz Dykasterii ds. Świeckich, Rodziny i Życia o. Alexandre Awi Mello został nowym przełożonym generalnym Instytutu Świeckiego Ojców Szensztackich. 51-letni Brazylijczyk będzie pełnił ten urząd przez sześć lat. Przez kilka najbliższych miesięcy pozostanie nadal na swym stanowisku w Kurii Rzymskiej.

■ **Zaatakowali Polaków.** Berlińska służba ochrony państwa prowadzi śledztwo w sprawie ataku na 34-letnią kobietę z Polski i jej 15-letniego syna. Do ataku miało dojść przed supermarketem w dzielnicy Reinickendorf. Pokrzywdzeni mieli być bici, obrażani na tle rasowym i zastraszani.

■ **Aresztowania agentów.** Funkcjonariusze rosyjskiej Federalnej Służby Bezpieczeństwa (FSB) są oskarżani o niepowodzenia w wojnie z Ukrainą i gremialnie osadzani w owianych złą sławą moskiewskich więzieniach Lefortowo i Matrosskaja Tiszyna; powodem tego ma być niedbalstwo, którego się dopuszczają – poinformował niezależny rosyjski kanał w Telegramie, Możem Objasnit.

■ **Współcześni niewolnicy.** W Ziemi Świętej żyje 100 tys. katolickich migrantów i azylantów. Wielu jest zmuszonych pracować nielegalnie, a nawet trafia do niewoli. W ciężkim życiu kierują się jednak Ewangelią. „To współcześni niewolnicy naszych czasów. Gdy widzę, jak przeżywają wiarę, wiem, że są bliżej Boga ode mnie" – powiedział Radiu Watykańskiemu o. Nikodem Schnabel z łacińskiego patriarchatu Jerozolimy.

■ **Serce cesarza Brazylii.** Władze Portugalii przekazały Brazylii zabalsamowane serce pierwszego cesarza tego kraju. Piotr I, który ogłosił niepodległość Brazylii w 1822 r., był związany zarówno z tym południowoamerykańskim krajem, jak też z rodzimą Portugalią, gdzie przez kilka lat walczył ze swym bratem Michałem o tron dla swojej córki Marii. Monarcha z dynastii Braganca sprawował władzę w Portugalii zaledwie kilka tygodni jako król Piotr IV. Cesarzem Brazylii był w latach 1822-31.

Serwis przygotowano na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

Kościół synodalny, czyli jaki?

Dobiegł końca diecezjalny etap Synodu o synodalności, który został zainaugurowany przez papieża Franciszka w październiku 2021 r. Do połowy sierpnia episkopaty poszczególnych krajów przesłały do Watykanu syntezy krajowe opracowane na podstawie konsultacji synodalnych przeprowadzonych w diecezjach. Obecnie mamy czas prezentacji tychże syntez i wniosków z nich płynących.

Przeglądając tylko niektóre z nich, zwłaszcza te dotyczące naszego kontynentu, można odnieść wrażenie, że wiele osób, które zaangażowały się w synod na szczeblu swoich parafii i diecezji, nie do końca zrozumiało jego przedmiot. Tematem synodu jest bowiem synodalność, czyli udział całego Ludu Bożego w życiu i misji Kościoła. Kościół synodalny to taki, w którym jego członkowie, w komunii i słuchając siebie nawzajem, biorą współodpowiedzialność za jego misję. Tymczasem czytając syntezy krajowe, ma się wrażenie, że dla uczestników konsultacji synodalnych rozmowy oznaczały albo swoisty koncert życzeń dotyczących koniecznych reform w Kościele, albo wylewanie żalu na to, co w Kościele nie funkcjonuje tak jak powinno.

Syntezy krajowe z zachodnich Kościołów z reguły postulują to, co zawsze: zniesienie celibatu duchownych, większą władzę kobiet w Kościele i uwolnienie Kościoła od klerykalizmu. I tak na przykład w dokumencie zaprezentowanym przez Konferencję Episkopatu Francji pt. „Zbiór syntez synodalnych” na pierwszy plan wysuwają się takie postulaty, jak małżeństwa księży, święcenia diakonatu dla kobiet, transparencja decyzji w parafiach oraz większa różnorodność liturgii. Synteza proponuje, aby celibat księży był kwestią ich własnego wyboru, a kobiety mogły otrzymywać święcenia diakonatu i głosić kazania, co byłoby „pierwszym krokiem” do tego, by „mogły być wyświęcane na kapłanów”. Jeśli chodzi o „różnorodność liturgii”, to synteza pragnie postawienia większego akcentu na liturgię słowa, tak by osoby homoseksualne i rozwodnicy żyjący w powtórnych związkach nie czuli się wykluczeni, nie mogąc przystępować do Komunii.

Podobne postulaty wysuwa synteza przedstawiona przez episkopat włoski. Tu w konsultacjach synodalnych wzięło udział około pół miliona osób, które domagają się większego otwarcia Kościoła na osoby LGBT+ oraz docenienia kobiet i większego ich udziału w procesach decyzyjnych w Kościele. Niemal to samo, tylko że jeszcze mocniej, postulują syntezy przedstawione przez episkopaty Irlandii i Szkocji. Tutaj syntezy proponują zmianę nauczania dotyczącego homoseksualizmu, udział w sakramentach osób rozwiedzionych żyjących w powtórnych związkach, wyświęcanie żonatych mężczyzn i kobiet.

> **Kościół synodalny to taki, w którym jego członkowie, w komunii i słuchając siebie nawzajem, biorą współodpowiedzialność za jego misję.**

Synteza krajowa episkopatu Anglii i Walii znowu zwraca uwagę na potrzebę nadania większego znaczenia kobietom w Kościele oraz wyraźnego określenia roli świeckich. Ciekawe, że w syntezach diecezjalnych Anglii i Walii zwracano uwagę, iż Kościół używa dziś zbyt trudnego języka. To punkt wspólny z uwagami polskiej syntezy krajowej.

Z kolei synteza biskupów skandynawskich postuluje większy udział świeckich w procesach decyzyjnych Kościoła, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet, oraz wyraża opinię, że klerykalizm jest zagrożeniem dla Kościoła. Na tle wyżej wspomnianych syntez krajowych zaprezentowana w ubiegłym tygodniu synteza ogólnopolska przedstawia się niezwykle łagodnie, gdyż nie znajdziemy w niej postulatów w kwestii zmiany doktryny czy struktury, a jedynie dotyczące poprawy sposobu funkcjonowania Kościoła.

Wierni biorący udział w konsultacjach wskazywali na klerykalizm, zbyt słabo słyszalny głos kobiet i młodzieży w Kościele, hermetyczny język, słabe kazania, ale także – co jest ewenementem pośród innych syntez – na potrzebę modlitwy za prezbiterów i wspierania ich w pracy. Taki postulat jest już bliższy pojęciu synodalności. Zupełnie odwrotnie niż inne syntezy krajowe synteza ogólnopolska ukazuje, że synod potwierdził szacunek dla hierarchicznej władzy w Kościele. Podkreślano, że decyzje w Kościele powinny być podejmowane przez tych, którzy są do tego powołani.

Niemniej czytając syntezy, widać, że wierni nie byli przygotowani do tego, by debatować o synodalności. Nawet w irlandzkiej syntezie wskazano, że „brakowało zrozumienia pojęć takich jak synodalność, komunia i misja. Uczestnictwo w procesie rozeznawania było również dla wielu osób czymś nowym”. Abp Adrian Galbas SAC, koordynator etapu krajowego Synodu o synodalności, trafnie zwrócił uwagę, że synteza krajowa nie jest ani raportem o stanie Kościoła w Polsce, ani socjologicznym zbiorem informacji. I tak też należy ją i inne syntezy traktować.

Bez Cyryla

Pod hasłem „Posłańcy pokoju i jedności” odbywać się będzie papieska podróż do Kazachstanu w dniach 13–15 września – poinformowało Biuro Prasowe Stolicy Apostolskiej. Będzie to 38. podróż zagraniczna papieża Franciszka i ograniczy się do stolicy kraju, Nur-Sułtanu. Ojciec Święty weźmie udział w VII Kongresie Zwierzchników Światowych i Tradycyjnych Religii, na który ma przybyć niemal sto delegacji z sześćdziesięciu państw świata, w tym delegacja rosyjska z Patriarchatu Moskiewskiego, ale bez patriarchy Moskwy i Wszechrusi Cyryla, który zrezygnował z przyjazdu.

W logo papieskiej pielgrzymki znajduje się gołąb z gałązką oliwną przedstawioną z typowym kazachskim ornamentem.

Jubileusz ojca Lombardiego

29 sierpnia osiemdziesiąt lat życia, a 2 września pięćdziesiąt lat kapłaństwa obchodzi były dyrektor Radia Watykańskiego, Watykańskiego Ośrodka Telewizyjnego oraz Biura Prasowego Stolicy Apostolskiej o. Federico Lombardi. Posługiwał trzem papieżom: Janowi Pawłowi II, Benedyktowi XVI i Franciszkowi. Obecnie jest przewodniczącym watykańskiej Fundacji Josepha Ratzingera-Benedykta XVI. 24 października 2017 r. otrzymał doktorat honoris causa Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Współpracuje z La Civiltà Cattolica i jest wśród redaktorów positio dla procesu o beatyfikację jezuity i człowieka dialogu z Chinami Matteo Ricciego (1552–1610).

Dariusz Kowalczyk SJ

Ile katolickości w szkole katolickiej?

Różne badania odnotowują spadek religijności Polaków, szczególnie wśród dzieci i młodzieży. To odwracanie się od wiary katolickiej ma zapewne wiele przyczyn, zarówno wewnątrz Kościoła, jak i na zewnątrz. Sam Jezus wskazywał na zgorszenia płynące z wewnątrz wspólnoty Jego uczniów, a zarazem mówił o zewnętrznych wrogach i prześladowaniach. W każdym razie zgadzam się z prof. Mirosławą Grabowską, która interpretując raporty CBOS na temat religijności Polaków, stwierdza, że to nie tyle konkretne skandale, w tym np. przypadki pedofilii wśród duchownych, ile raczej uogólnione oceny i nastawienia oraz własny światopogląd, w którym nie ma miejsca na żywą wiarę w Boga, są głównymi powodami rezygnacji z praktyk religijnych. Dodałbym, że w sformułowaniu „własny światopogląd" mieszczą się także własne grzechy.

Niewątpliwie spadek religijności wśród dzieci i młodzieży stawia przed szkołami katolickimi ważne pytania. Wydaje się bowiem, że im bardziej zsekularyzowane społeczeństwo, tym szkoły katolickie będą miały mniej uczniów, co może doprowadzić do ich znaczącej redukcji. Refleksją na ten temat miałem okazję podzielić się podczas spotkania dyrektorów szkół katolickich, które odbyło się niedawno na Jasnej Górze. Wiele katolickich szkół na Zachodzie jest katolickimi tylko z nazwy. By nie tracić uczniów, dostosowywały się one do głównych liberalno-lewicowych nurtów, chowając wstydliwie kolejne aspekty katolickiego nauczania. W ten sposób katolickość w wielu szkołach zredukowała się do szukania biblijno-chrześcijańskich odniesień do idei głoszonych przez Gretę Thunberg oraz zaangażowania na rzecz emigrantów i uchodźców. Natomiast o biblijnej antropologii mówi się niewiele, by nie podpaść wyznawcom ideologii gender/LGBT. Podobnie jest np. z aborcją. Doszło do tego, że na niektórych katolickich uczelniach nauczyciel sprzeciwiający się aborcji może mieć problemy, a nauczyciel aborcjonista niczego obawiać się nie musi.

Szkoła katolicka bardziej niż kiedykolwiek musi mieć dziś odwagę bycia sobą, czyli katolicką. Powinna być dumna z biblijno-chrześcijańskiego dziedzictwa.

Niektórzy usprawiedliwiają taki stan rzeczy potrzebą otwartości na świat, który się zmienia… Trzeba zatem szukać tego, co łączy, a nie tego, co dzieli, i budować ogólnoludzkie braterstwo na zasadach głoszonych przez główny nurt życia polityczno-biznesowego. Są tacy, którzy przekonują, że z tym katolicyzmem to trzeba ostrożnie i delikatnie, by wchodzić cudzymi drzwiami, ale wychodzić swoimi. Tyle że doświadczenie uczy, iż owi „katolicy dyplomaci" do swoich drzwi nigdy nie dochodzą, bo jakoś nie nadarza się sprzyjający moment. Z czego oczywiście nie wynika, że ewangelizacja i katechizacja nie wymagają pewnego ewangelicznego sprytu w myśl słów Jezusa: „Bądźcie przebiegli jak węże i niewinni jak gołębie" (Mt 10, 16). Ewangeliczna roztropność nie może być jednak mylona z postawą zalęknienia i ciągłego wycofywania się wobec dominujących sił tego świata.

Szkoła katolicka bardziej niż kiedykolwiek musi mieć dziś odwagę bycia sobą, czyli katolicką. Powinna być dumna z biblijno-chrześcijańskiego dziedzictwa. Dbanie jedynie o „techniczny" poziom nauczania to za mało. W krótszej perspektywie może się to opłacać, ale w dłuższej perspektywie branie katolickości w nawias to dla szkoły katolickiej droga donikąd, czyli do rozpłynięcia się w świecie, proponującym wszystko, tylko nie wizję chrześcijańską. Rozumieją to dyrektorzy szkół katolickich w Polsce, którzy za myśl przewodnią swoich obrad przyjęli wypowiedź Benedykta XVI. „Tożsamość szkoły katolickiej – mówił papież w 2008 r. – jest to kwestia przekonania: czy naprawdę wierzymy, że tylko w tajemnicy Słowa Wcielonego staje się prawdziwie jasna tajemnica człowieka? Czy naprawdę jesteśmy gotowi zawierzyć całe nasze ja – umysł i wolę, rozum i serce – Bogu? Czy przyjmujemy prawdę, którą Chrystus objawia? Czy wiara jest naprawdę obecna w naszych szkołach? Czy wyraża się tam żywo w liturgii, sakramentach, poprzez modlitwę, dobre uczynki, troskę o sprawiedliwość i szacunek dla stwórczego dzieła Boga? Jedynie w ten sposób rzeczywiście dajemy świadectwo o znaczeniu tego, kim jesteśmy i w co wierzymy".

Katolicka szkoła potrzebuje autentycznie katolickich nauczycieli. Jednym ze wzorów może być bł. Natalia Tułasiewiczówna, wybitna nauczycielka zagazowana w obozie koncentracyjnym w Ravensbrück w 1945 r. W trudnym czasie II wojny światowej dała świadectwo umiłowania Boga i ojczyzny.

dkowalczyk@jezuici.pl

Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

REKLAMA

fot. arch. bp. Andrzeja Siemieniewskiego

W jedności Kościoła

Z bp. **Andrzejem Siemieniewskim**, ordynariuszem legnickim, rozmawia Patryk Lubryczyński

Komisja Nauki Wiary KEP opublikowała dokument „Kryteria eklezjalności wspólnot katolickich". Z czego wynikała potrzeba jego wystosowania?

Może się zdarzyć, że dana wspólnota ma własne ambicje, style zachowań, plany, które są rozbieżne z nauczaniem Kościoła katolickiego. Kryteria eklezjalności to inaczej kryteria kościelności. Są skierowane do wszystkich członków, liderów, założycieli, przełożonych wspólnot, jako pomocne narzędzie w rozeznawaniu komunii danej wspólnoty z Kościołem oraz jej zdrowego funkcjonowania i prawidłowego rozwoju.

Jakie są to kryteria?

Kryterium świadczącym o jedności danego ruchu z Kościołem powszechnym jest pełne przyjęcie wiary, którą Kościół wyznaje. Odrzucenie którejkolwiek z prawd wiary zrywa komunię z Kościołem. Ponadto wiara musi mieć charakter integralny, w związku z czym nie można głosić jednej z prawd wiary kosztem podważania czy osłabiania innych. Istotnym kryterium jest też poszanowanie dla kultu, a zwłaszcza tych jego form, które znalazły potwierdzenie w wielowiekowej tradycji Kościoła.

Komisja podkreśliła wymiar nauczania moralnego Kościoła, którego odrzucenie przez wspólnotę uniemożliwia uznanie takiej grupy za wspólnotę katolicką. Zobowiązujemy się przyjmować styl życia apostołów, o którym mówił Pan Jezus. Ważne jest także, czy w danej wspólnocie istnieje prawidłowy przekaz depozytu wiary, którego nie wymyślamy. Nie jest on naszym wytworem – zastajemy go, zostając ochrzczeni.

Oprócz kryteriów doktrynalnych dokument wymienia kryteria teologiczno-pastoralne. Wskazuje, że właściwe funkcjonowanie i rozwój wspólnot można rozeznać na podstawie obecności w nich owoców Ducha Świętego. Pamiętajmy, że kryteria są wskazówkami, a nie przepisami drogowymi.

Jak pomagać wspólnotom, by były w pełni w Kościele i dla Kościoła?

Pomagamy wspólnotom przez nauczanie, wspólne zebrania, studium Pisma Świętego, wydawanie dokumentów kościelnych. Pokazujemy piękno tego skarbca, jakim jest Kościół katolicki. Jedność nie jest czymś formalnym, ale stanem umysłu, który wierzy w to, w co wierzy Kościół, i serca, które chce być tam, gdzie Kościół.

Kluczem do zrozumienia bycia w Kościele i dla Kościoła jest rodzina. Kiedy człowiek wzrasta, coraz wyraźniej orientuje się, że członkowie rodziny go poprzedzili, ma rodzeństwo, kuzynów i krewnych. Rodzina na nas czekała, weszliśmy do niej przez fakt urodzenia. Analogicznie jest z depozytem wiary – przez chrzest znaleźliśmy się w żywej wspólnocie Kościoła.

Pojawianie się i znikanie wspólnot jest procesem naturalnym i nadprzyrodzonym.

Nikt nie jest w stanie w sposób doskonały przestrzegać wszystkich zagadnień doktrynalno-moralnych. Czasami zabieramy się za jedno dzieło, a inne zaniedbujemy, co także należy do specyfiki życia chrześcijańskiego. List do Hebrajczyków poucza nas, że Chrystus „nie aniołów przygarnia, ale przygarnia potomstwo Abrahamowe", czyli ludzi niedoskonałych, ale stale się doskonalących.

Bp Andrzej Siemieniewski (ur. 1957) – profesor nauk teologicznych, specjalista w zakresie teologii duchowości, w 2006 r. mianowany biskupem pomocniczym archidiecezji wrocławskiej – zawołanie biskupie „Deus Caritas est" (Bóg jest Miłością) – biskup legnicki od czerwca 2021 r.

Na tym polega także praca duszpasterska nad wspólnotami.

Jaka jest rola wspólnot katolickich w Kościele?

Szczególnie głęboko o ruchach i wspólnotach katolickich nauczał św. Jan Paweł II. Mówił, że należą do istoty Kościoła oraz znajdują się w jego sercu. Ten sposób myślenia kontynuowali kolejni papieże. Kościół realizuje się poprzez wspólnoty. Pan Jezus powiedział: „gdzie są dwaj albo trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich". Wspólnoty wiążą się z charyzmatem, który jest darem Bożym dla odnowy, wzbogacenia i umocnienia Kościoła. Istotą jest pytanie o Boży cel powołania wspólnoty, dla której najważniejsza powinna być służba i dostrzeganie potrzeb innych.

Można zaobserwować, że część wspólnot katolickich traci żywotność. To powód do niepokoju?

Nie, pojawianie się i znikanie wspólnot jest procesem naturalnym i nadprzyrodzonym. W 1998 r. kard. Joseph Ratzinger (Benedykt XVI) w katechezie „Ruchy Kościelne i ich miejsce w teologii" wyjaśnił, że Kościół tworzą pewne elementy stałe (sakramenty, Pismo Święte, podstawowe dogmaty, struktura apostolska) oraz zmienne (wspólnoty, ruchy kościelne). Kard. Ratzinger porównał historię ruchów kościelnych do fal na morzu, które spiętrzają wodę w jednym miejscu, po czym odpływają. Wspólnoty katolickie powstają i ulegają rozpadowi, gdy spełnią swoją misję w Kościele. Nie traktujmy tego faktu w kategorii niepowodzenia. Charyzmat nie jest wieczny, trwa, dopóki jest udzielany przez Pana Boga. Nie zależy w pełni od naszych pragnień.

Kryterium świadczącym o jedności danego ruchu z Kościołem powszechnym jest pełne przyjęcie wiary, którą Kościół wyznaje.

Czy każdy katolik, oprócz przynależności do danej parafii, powinien być członkiem wspólnoty modlitewnej?

Katolik należy do wspólnoty Kościoła przez fakt chrztu świętego, żywą wiarę i życie w Duchu Świętym. Spotkania we wspólnotach modlitewnych są z natury rzeczy czymś dodatkowym, ale bardzo budującym. Sam chętnie na takich spotkaniach bywam. Zachęcałbym do indywidualnego rozeznania, czy jest mi potrzebna wspólnota.

Z jednej strony spotykam wielu ludzi, którzy mówią: „Księże Biskupie, nie potrzebuję należeć do grupy modlitewnej. Uczestniczę w niedzielnej Mszy świętej, cały tydzień ciężko pracuję i zajmuję się moją rodziną, a wieczorem odmawiam różaniec". To piękne świadectwo życia w łasce Ducha Świętego. Z drugiej strony słyszę też świadectwa osób, które nie wyobrażają sobie życia bez wspólnoty. Rozumiem argumenty jednych i drugich.

Wiele wspólnot powstaje oddolnie z inicjatywy osób świeckich. Dlaczego?

Jak pisze św. Jan, „Duch tchnie, kędy chce". Nie jest to absolutna nowość w dziejach Kościoła. Nie tak dawno, 22 maja br., przeżywaliśmy beatyfikację założycielki Żywego Różańca Pauliny Jaricot. Była osobą świecką i młodą, a zainicjowała największy liczebnie ruch w Kościele, który działa ponad dwieście lat.

A jak wytłumaczyłby Ksiądz Biskup fenomen popularności wspólnot charyzmatycznych?

Wspólnoty charyzmatyczne często wykraczają poza działalność parafii i diecezji. Uważam to za odpowiedź daną przez Boga na nową sytuację w świecie, która przejawia się większą ruchliwością społeczną. Człowiek stał się mobilny i wielokulturowy oraz zanurzony w świecie cyfrowym, co sprawia, że głód doświadczenia Boga i wspólnoty realizuje się bardziej przez nowe ruchy kościelne lub wręcz międzynarodowe sieci wspólnot.

Dokument „Kryteria eklezjalności" podkreśla, że wspólnoty nie powinny większej wagi przywiązywać do modlitw charyzmatycznych czy nadzwyczajnych darów niż do sakramentów i liturgii. To istotny problem?

Myślę, że problemem nie jest stawianie za wysoko posługi charyzmatycznej, ale potrzeba mówienia więcej o mocy sakramentów. Jeśli modlitwom o uzdrowienie czy uwolnienie towarzyszy zapał i życiowe przykłady uzdrowień, a o działaniu sakramentów słyszymy mniej, to w rezultacie część członków wspólnot może nie doceniać wystarczająco łaski płynącej z sakramentalnej posługi oraz celebracji liturgicznej.

A propos celebracji: do jakiego stopnia wspólnoty mogą wprowadzać modyfikacje w liturgii?

Mszał rzymski jasno określa, co można modyfikować w liturgii. Różne wrażliwości dotyczące muzyki, form modlitwy i pobożności należy przenosić poza czas liturgii. W tym celu są organizowane specjalne wydarzenia modlitewne, które tworzą przestrzeń do rozmaitych form ekspresji i wyrażania charyzmatu danej wspólnoty.

Na sposób działania wspólnot mocno wpływają ich liderzy. Jak można wspierać ich formację?

To wielkie dzieło, pisał o nim św. Paweł w II Liście do Tymoteusza (2, 2): „co usłyszałeś ode mnie za pośrednictwem wielu świadków, przekaż zasługującym na wiarę ludziom, którzy też będą zdolni nauczać i innych". Nauczanie powinno docierać w żywym przekazie z serca do serca. Ks. Franciszek Blachnicki mawiał, że świeca musi zapalać się od świecy.

Rok temu zastałem w diecezji legnickiej wielu duszpasterzy i animatorów, którzy mieli pragnienie, żeby dzielić się ogromem łaski Bożej. Tak powstała inicjatywa Centrum Formacji Ewangelizacyjnej „Dom Słowa" w Legnicy. Podobne ośrodki można znaleźć w diecezjach w całej Polsce, polecam tego rodzaju formację duchową. Solidnie uformowani liderzy mogą rozpalać płomień Ducha Świętego w swoich parafiach.

A w jaki sposób rozwiązywać konflikty we wspólnotach?

Przede wszystkim za mało medytujemy nad Pismem Świętym. Konflikty należą do stałej historii Kościoła. Nie muszą być zawsze destrukcyjne, ale twórcze. Na kartach Nowego Testamentu dostrzegamy, jaki Kościół założył Pan Jezus i apostołowie. Gdyby nie było napięć, św. Paweł nie napisałby listów do Koryntian. Papież Franciszek 18 września 2021 r. powiedział, że pierwszym oraz podstawowym podręcznikiem eklezjologii są Dzieje Apostolskie. A XV rozdział tej księgi zaczyna się od słów o tym, że „doszło do niemałych sporów i zatargów". Kościół nigdy nie był zbiurokratyzowaną strukturą, gdzie na górze spisuje się instrukcje, a na dole je odbiera. Od tego jest wspólnota Kościoła, aby przechodzić od sporów do zgody.

fot. arch. Biura Prasowego przy Sanktuarium MB Licheńskiej

Na skale czy na piasku?

Irena Świerdzewska

Coraz więcej wspólnot powstaje w Kościele katolickim w Polsce. Czy potrzebujemy nowych ruchów formacyjnych obok albo zamiast tych tradycyjnych?

Wspólnota charyzmatyczna „Ekipa dla Jezusa" zawiązała się przy sanktuarium w Licheniu po rekolekcjach z charyzmatykiem o. Johnem Bashoborą. – Zaczęło się od wieczorów z modlitwą uwielbienia, a potem zrodziła się wspólnota – mówi ks. Rafał Krauze, marianin, od pięciu lat asystent kościelny „Ekipy dla Jezusa". Dziś liczy ona ok. 80 osób, a za patrona przyjęła św. Stanisława Papczyńskiego, założyciela zgromadzenia księży marianów.

W domu rekolekcyjnym Betania w Licheniu co poniedziałek wspólnota organizuje spotkania z modlitwą, uwielbieniem, nauczaniem i dzieleniem się Słowem Bożym. Na zakończenie można skorzystać z modlitwy wstawienniczej. W ciągu roku są kursy i warsztaty. We wrześniu i październiku odbędą się: Kurs Modlitwy Wstawienniczej Szczepan, Kurs Nowe Życie czy Warsztaty Posługi Charyzmatycznej prowadzone przez Jude'a Antoine'a, świeckiego misjonarza katolickiego z Malezji.

Ks. Krauze jest także asystentem kościelnym Ewangelizacyjnego Licheńskiego Ośrodka „Kecharitomene", założonego w 2018 r. – Powstał z myślą o młodzieży. Uważam, że młodych ludzi trzeba ewangelizować z udziałem ich rówieśników. Mam za sobą doświadczenie duszpasterstwa z poprzedniej parafii w Elblągu. Śp. ks. Artur Gondarski, organizator Przystanku Jezus, mawiał, że „nie należy robić Kościoła dla młodych", ale „Kościół z młodymi". – Co do tego jestem przekonany. Świadectwo młodych pociąga młodych – dodaje ks. Rafał Krauze. Zaczęło się od rekolekcji dla młodzieży lokalnej, potem była ewangelizacja na szerszą skalę i kursy przygotowujące do bierzmowania. Festiwal Młodych odbywający się w połowie lipca w Licheniu to największe wydarzenie w roku organizowane przez ELO „Kecharitomene".

Wspólnoty dostosowują się do potrzeb współczesnego człowieka, ale granicą adaptacji jest zgodność z nauczaniem Kościoła.

– Organizując kursy ewangelizacyjne, sięgnęliśmy po gotowe wzorce – skorzystaliśmy z doświadczeń Szkół Nowej Ewangelizacji i Międzynarodowej Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej (CHARIS). Formacja zakłada włączanie się uczestników w prowadzenie kursów, oczywiście pod opieką kapłana – wyjaśnia ks. Krauze. W działalność ELO zaangażowanych jest około czterdziestu członków, trzon stanowi młodzież lokalna, włączają się osoby z innych parafii, ośrodków i wspólnot z terenu całej Polski.

Do wspólnoty dołączają uczestnicy kursów czy rekolekcji. Jak mówi ks. Krauze, po ostatnim kursie ewangelizacyjnym „Zapalniczka" włączyło się dwadzieścia osób. Marianin opiekuje się jeszcze dwiema młodzieżowymi wspólnotami: „Młodzi dla Jezusa", wyrosłą ze spotkań „Ekipy dla Jezusa", oraz „Anastasis" – utworzoną dla osób bierzmowanych.

Czy jeszcze katolicka?

Wspólnoty przed- i posoborowe powstałe na gruncie polskim czy zaszczepione z innych krajów funkcjonują ściśle według statutów i programów. Nowo powstające muszą określić swój charakter tak, by formy modlitwy i pobożności nie były w opozycji do tych praktykowanych w Kościele katolickim. Nad tym powinni czuwać asystenci kościelni. – Kryteria katolickości ruchów i wspólnot określone są w dokumentach. Badamy, czy dany ruch jest ruchem eklezjalnym, czy jest otwartość na krytykę, czy nie ma nadużyć w zakresie podstawowych mechanizmów wspólnoty. Jezusowe kryterium to rozpoznawanie po owocach, m.in. czy ruch pogłębia relację z Bogiem, życie sa-

fot. arch. Biura Prasowego przy Sanktuarium MB Licheńskiej

kramentalne, czy porządkuje życie moralne, angażuje w budowanie Kościoła, począwszy od parafii – opisuje ks. Krauze.

Wspólnoty dostosowują się do potrzeb współczesnego człowieka, ale granicą adaptacji jest zgodność z nauczaniem Kościoła.

Wspólnota Dom w Ramionach Ojca powstała przed dziesięciu laty przy parafii św. Andrzeja Boboli w Warszawie. Liczy około stu osób. – Ciągle rozeznajemy, jakie jest nasze miejsce, jak powinniśmy funkcjonować, dokąd nas prowadzi Duch Święty. Były osoby, które pytały: „Czy ta wspólnota jest katolicka?" – przyznaje o. Czesław Wasilewski, jezuita, opiekun duchowy wspólnoty. – Brak niektórych form pobożności, rzadkie odwołanie się do świętych czy Matki Bożej mogło być spowodowane obecnością zaproszonych na spotkanie chrześcijan innych wyznań. Zapraszaliśmy pastora, bo takie spotkania otwierają perspektywę ekumenizmu. Mogą być cenne, kiedy słyszymy biblijne przesłanie z użyciem innego języka, sformułowań, obrazów; to szansa na odczytanie czegoś nowego – uważa o. Czesław. Wspólnota praktykuje tzw. malarstwo prorocze czy taniec. – Uwielbienie, prowadzenie modlitwy jest w rękach świeckich – mówi opiekun duchowy wspólnoty. – Moją rolą jest czuwanie, wyjaśnianie, jak słowa i obrazy mogą służyć do wzrastania w wierze.

Wspólnota Dom w Ramionach Ojca wskazuje, że tym, za czym tęskni współczesny człowiek, są relacje z drugim człowiekiem, ich autentyczność i prostota. – Dom w Ramionach Ojca w pewnym stopniu odzwierciedla Kościół pierwszych chrześcijan, jaki opisują Dzieje Apostolskie. Członkowie płacą tzw. dziesięcinę na utrzymanie wspólnoty. Niektórzy myśleli nawet o wspólnym zamieszkaniu. Ludzie czują się za siebie odpowiedzialni, traktują siebie nawzajem jak kogoś bliskiego w rodzinie, wspierają się, kiedy ktoś ma trudności ze znalezieniem pracy czy kłopoty materialne – opowiada o. Wasilewski. Nie bez powodu obok diakonii modlitwy, uwielbienia i ewangelizacji jest tu też diakonia braterstwa.

Jedność duszy i ciała

Obok wspólnot charyzmatycznych powstają te celowane do konkretnych grup stanowych. W 2012 r. zawiązała się wspólnota Dzielne Niewiasty, która nazwę zaczerpnęła z Księgi Przysłów. – Zaczęło się od spotkania singielek, na które przyszło aż osiemdziesiąt pań. Zdecydowały, żeby spotykać się systematycznie raz w miesiącu – mówi Agnieszka Kałuża, krajowa koordynatorka wspólnoty i organizatorka spotkań w Warszawie. Do dziś w spotkaniach i rekolekcjach uczestniczyło około dwóch tysięcy kobiet z całej Polski. Charakterystyczne, że są w tym gronie nie tylko singielki, ale też mężatki, wdowy, a nawet siostry zakonne. Przyciąga to, że w formację wpisują się warsztaty wspierające rozwój kobiety na różnych płaszczyznach. Na formację duchową składa się roczny cykl konferencji, dzielenie w małych grupach oraz Eucharystia podczas każdego spotkania. – W tej wspólnocie doświadczamy, że jesteśmy dziełem Boga, a stojąc na tym trwałym fundamencie, możemy rozwijać nasze dary i talenty otrzymane od Boga, stawać się twórczymi. Odkrywamy, jakie zadania przed nami jako kobietami stawia Bóg. Przez lata obecności we wspólnocie zawiązały się przyjaźnie. Panie mogą tu liczyć na wspieranie się i inspirowanie. Tego, co otrzymały, nie zatrzymują dla siebie. Współpracują ze Szkołą Nowej Ewangelizacji w prowadzeniu kursów ewangelizacyjnych dla kobiet.

Kościół odnawia się, aby odpowiadać na to, co dzieje się w świecie, by skutecznie głosić Ewangelię.

fot. arch. Biura Prasowego przy Sanktuarium MB Licheńskiej

– Bez tej wspólnoty byłabym inną osobą, cieszę się, że spełniam się jako kobieta, chociaż nie mam jeszcze własnej rodziny – mówi Agnieszka Kałuża.

O zapotrzebowaniu na takie wspólnoty świadczy fakt, że obok centrów w Krakowie i Warszawie wkrótce może ruszyć kolejne w Poznaniu. Opiekunem duchowym wspólnoty jest redemptorysta o. Paweł Drobot CSsR, diecezjalny duszpasterz kobiet w archidiecezji warszawskiej.

Z potrzeby pogłębionej formacji powstało przed dziewięciu laty Stowarzyszenie Apostolskie „Fiat". Jego inicjatorką i moderatorką jest s. Bożena Sławińska. Zanim przyjęła stan konsekracji zatwierdzony przez ówczesnego biskupa diecezji (nie należy do zgromadzenia zakonnego), pracowała w wyuczonym zawodzie jako matematyk, potem ukończyła teologię. – Ksiądz proboszcz w stołecznej parafii św. Michała na Mokotowie polecił mi włączyć się w prowadzenie duszpasterstwa świeckich. Zajmowałam się grupami Odnowy w Duchu Świętym i Ruchu Światło-Życie – opowiada. Potem założyła Stowarzyszenie Apostolskie „Fiat". – Zależało mi na nowej wspólnocie, która dawałaby pogłębioną formację. Zauważyłam, że ludziom potrzebne są solidne podstawy, żeby mogli pójść za Jezusem, wejść w osobisty dialog z Bogiem i słuchać Jego głosu – mówi. – Specyfiką naszej wspólnoty jest to, że każdy może się w niej odnaleźć, niezależnie od tego, jakie życie religijne wcześniej prowadził czy jakie ma wykształcenie – dodaje. Formacja rozłożona jest na pięć lat, w zależności od wyboru stopnia przynależności do wspólnoty. – Dogłębnie zmienia życie – mówi s. Bożena. Wspólnota liczy około pięćdziesięciu osób, najwięcej jest osób w wieku 35–50 lat.

– Jesteśmy w centrum Kościoła katolickiego, czerpiemy z jego tradycji – zapewnia założycielka, podkreślając, że nad przebiegiem formacji czuwa asystent kościelny – ks. Kazimierza Seta, proboszcz parafii Matki Bożej Częstochowskiej w podwarszawskiej Zielonce. Kościół w Zielonce jest też miejscem spotkań grupy – obok stołecznego kościoła bł. Władysława z Gielniowa.

– Nowość dyktuje Duch Święty, a Kościół ma rozpoznawać dziejące się nieraz bardzo dynamicznie zmiany. Możemy się dziwić, że zanikają jedne wspólnoty formacyjne czy zgromadzenia zakonne, a powstają inne. Kościół odnawia się, aby odpowiadać na to, co dzieje się w świecie, by skutecznie głosić Ewangelię – ocenia ks. Rafał Krauze proces powstawania nowych wspólnot.

Wydany podczas jednego z ostatnich spotkań Konferencji Episkopatu Polski dokument „Kryteria eklezjalności wspólnot katolickich" przypomina o potrzebie weryfikacji wspólnot istniejących od dekad i tych nowo powstałych. Nieomylności nie gwarantuje ani położenie blisko duchowej stolicy Polski, ani nazwa nawiązująca do Świętej Rodziny.

W skrócie

■ **Młodzież i ewangelizacja.** W spotkaniach ewangelizacyjnych „Przystanek Jezus", „Golgota Młodych", „Exodus Młodych", „Ignacjańskie Dni Młodzieży" w te wakacje wzięło udział kilkaset tysięcy młodych, także deklarujących się jako niewierzący.

■ **Sto lat z Chrystusem.** 27 sierpnia Siostry Wspólnej Pracy obchodziły w sanktuarium św. Jana Pawła II na gdańskiej Zaspie setną rocznicę powstania zgromadzenia. – Bóg zapragnął wspólnoty, w której siostry upodabniałyby się do Chrystusa w Jego pracy i naśladowały Matkę Bożą Niepokalaną – powiedział abp Tadeusz Wojda podczas dziękczynnej Mszy świętej.

■ **Potrzeba oratoriów.** – Jednym z wyzwań stojących przed duszpasterstwem młodzieży jest „przybliżenie" młodym Kościoła, w pewnym sensie „ocieplenie" jego wizerunku. Zaproponowanie w parafiach swego rodzaju przestrzeni – oratoriów – uważa abp Stanisław Gądecki. Przewodniczący KEP uczestniczył w uroczystościach osiemdziesięciolecia śmierci Błogosławionej Piątki Poznańskiej – młodych ludzi zabitych w niemieckim więzieniu w 1942 r. i beatyfikowanych przez Jana Pawła II. Byli to wychowankowie oratorium salezjańskiego przy ul. Wronieckiej w Poznaniu.

■ **Nie tylko dla silnych.** Po raz 27. na Jasną Górę dotarła z Olsztyna k. Częstochowy Pielgrzymka Świata Osób Słabych: 450 niepełnosprawnych, bezdomnych, chorych, ich rodzin, opiekunów i przyjaciół. Organizuje ją Międzynarodowy Katolicki Ruch Dobroczynny „Betel". Modlitwami objęto chorych w szpitalach i hospicjach.

■ **Biegnące Wadowice.** Po raz szósty 18 września o godz. 11.00 na ulice Wadowic wyruszy Bieg Dobroczynności „Veritatis splendor" w ramach przygotowań do piątej edycji międzynarodowej Nagrody im. Jana Pawła II, przyznawanej dla podkreślenia wagi działań i postaw otwartych na inne kultury. Część dochodu z opłaty wpisowej oraz zbiórka zostaną przekazane na rzecz chorego na SMA Oliwiera. Szczegóły: www.biegdobroczynnosci.pl.

fot. mat. pras.

fot. PAP/Waldemar Deska

ŚWIĘTOWANIE U MATKI

– Losy Europy i świata są w rękach Boga, a Maryja jest naszą nadzieją, pociechą i wsparciem – przypomniał na Jasnej Górze abp Wojciech Polak, który wraz z przedstawicielami episkopatu celebrował główną sumę odpustową w uroczystość Matki Bożej Częstochowskiej. Z tysiącami wiernych pielgrzymów ponowiono zawierzenie zawarte w Jasnogórskich Ślubach Narodu autorstwa bł. prymasa Wyszyńskiego, wzywające m.in. do obrony życia, nierozerwalności małżeństwa, sprawiedliwości, zgody, troski o głodnych.

GÓRALE ZE ŚWIATA

Mszą świętą w zakopiańskim kościele św. Krzyża, sprawowaną w intencji pokoju, i korowodem ulicami miasta rozpoczął się 53. Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich, w którym wzięli udział górale z całego świata.

– Tworzymy dziś piękną wspólnotę górali z całego świata, dla których pielęgnowane przez naszych przodków wartości są najważniejsze. Chcemy się pochwalić naszą tradycją, śpiewem, tańcem, ale także rywalizować między sobą. Witam zespoły z całego świata w imieniu własnym oraz mieszkańców Zakopanego. Witam Was na najpiękniejszym skrawku ziemi, na jakim Pan Bóg dał nam gospodarzyć i wspólnie się dziś cieszyć – mówił burmistrz Leszek Dorula w kościele św. Krzyża.

Tematem przewodnim festiwalu było macierzyństwo. – Jedno, jedyne słowo, wobec którego nie możemy przejść obojętnie, to słowo matka! – przekonywał podczas Mszy świętej ks. prof. Władysław Zarębczan. – W tym słowie zawarty jest cały świat, szczególnie naszych dziecięcych lat. To ona była pierwsza, uczyła miłości i kształtowała nasze serce, aby w nim umieścić obraz i podobieństwo Stwórcy.

fot. M. Stępień, Biuro Prasowe 53. MFFZG

fot. PAP/Grzegorz Momot

HOLOKAUST NA SĄDECCZYŹNIE

Na Skwerze Pamięci Ofiar Holokaustu w Nowym Sączu odsłonięto pomnik z nazwiskami 12 tys. Żydów, ofiar Zagłady. W uroczystości wzięło udział niemal stu potomków sądeckich Żydów z całego świata, mieszkańcy i władze miasta, duchowni różnych wyznań oraz przedstawiciele korpusu dyplomatycznego Izraela, Stanów Zjednoczonych i Niemiec. W jej finale wspólnie odczytane zostały wszystkie zapisane na tablicach imiona i nazwiska. Najmłodsi położyli pod tablicami kamyczki z imionami ofiar. Wydarzenie było kulminacją tegorocznych obchodów 80. rocznicy deportacji i zagłady sądeckich Żydów w Bełżcu.

fot. PAP/Piotr Nowak

NIEPODLEGLI

Mieszkający w Warszawie Ukraińcy świętowali na placu Zamkowym Dzień Niepodległości. Ze sceny apelowano, aby uznać Rosję za kraj terrorystyczny. Przesłanie i życzenia dla uczestników wydarzenia przekazali prezydenci Ukrainy Wołodymyr Zełenski i Polski Andrzej Duda. – Ukraiński naród pokazał męstwo i to stało się inspiracją dla całego świata, dało nadzieję, że sprawiedliwość nie opuściła naszego cynicznego świata ostatecznie i że zwycięża w tym świecie nie siła, ale prawda, nie pieniądze, ale wartości, nie ropa, ale ludzie – mówił prezydent Zełenski. Prezydent Andrzej Duda również złożył życzenia Ukraińcom. Przypomniał, że Polska jako pierwszy kraj na świecie uznała niepodległość Ukrainy. – Dzisiaj również solidarnie stoimy przy was, gdy Ukraina broni swej wolności, odpierając rosyjskich agresorów. Wiem, że zwyciężycie. My, Polacy, wierzymy, że wolna Ukraina odbudowana ze zniszczeń będzie cieszyć się dobrobytem w europejskiej wspólnocie – powiedział.

Dzień Niepodległości Ukrainy to ukraińskie święto państwowe obchodzone 24 sierpnia, w rocznicę uchwalenia Deklaracji Niepodległości Ukrainy przez Radę Najwyższą Ukraińskiej SRR 24 sierpnia 1991 r. W tym roku obchodzona jest 31. rocznica wyjścia tego kraju ze Związku Sowieckiego.

PIERWSZA OFIARA WOJNY

fot. arch. muzeum w Gliwicach

31 sierpnia 2022 r. minęły 83 lata od dokonanego przez niemieckie służby specjalne zabójstwa Franza Honioka – Ślązaka, polskiego patrioty, powstańca śląskiego, uznawanego za pierwszą ofiarę II wojny światowej. Miało to miejsce podczas przeprowadzonej w Gliwicach akcji dywersyjnej znanej pod nazwą „prowokacja gliwicka". Dzięki decyzji radnych miasta Gliwice Franz Honiok jest patronem skweru otaczającego maszt radiostacji Gliwice, a Muzeum w Gliwicach od 20 września do 28 października poprowadzi dla grup szkolnych zajęcia edukacyjne dotyczące ostatniego dnia sierpnia 1939 r. przy gliwickiej radiostacji, a także dramatycznego przebiegu września tamtego roku, kiedy Polska zaatakowana została zarówno przez Niemców, jak i Sowietów.

PAMIĘĆ NA ROWERZE

W tegorocznej edycji Rowerowego Peletonu Pamięci Ofiar Sowieckich Represji, organizowanego przez Muzeum Pamięci Sybiru w Białymstoku, wzięli udział goście z Litwy, a także sportowcy z Ukrainy. Organizowana od kilku lat impreza w nowoczesny i aktywny sposób popularyzuje historię. Uczestnicy peletonu jadą na rowerach przez miasto, poznając historie związane z odwiedzanymi miejscami.

fot. PAP/Artur Reszko

W SKRÓCIE

■ **Blask nagrobków.** W Opinogórze (diec. płocka) zakończono renowację kolejnych ośmiu zabytkowych nagrobków na cmentarzu związanym z rodziną Zygmunta Krasińskiego. W minionych latach udało się odnowić trzynaście nagrobków, konserwacji wymaga jeszcze dziewięć.

■ **Sopoćko w Gdańsku.** Od 2 do 4 września potrwa w Gdańsku 19. interdyscyplinarny festiwal „Wilno w Gdańsku", organizowany przez miasta partnerskie Wilno i Gdańsk. Swą działalność przybliży na nim Hospicjum bł. księdza Michała Sopoćki z Wilna.

■ **Poradnik antyaborcyjny.** Samodzielne wykonywanie aborcji farmakologicznej jest działaniem nielegalnym. Niezgodna z prawem jest także dystrybucja preparatów wywołujących aborcję oraz reklamowanie pigułek poronnych, również praktykowane przez organizacje proaborcyjne. – To wszystko dzieje się za cichym przyzwoleniem organów ścigania. Gdy składamy zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa, często dochodzi nawet nie do umorzenia takiego postępowania, ale do odmowy jego wszczęcia – mówili przedstawiciele Instytutu Ordo Iuris podczas prezentacji poradnika prawnego opisującego kwestie odpowiedzialności karnej za aborcję farmakologiczną. Można go pobrać na www.ordoiuris.pl.

■ **TVP dla nastolatków.** Szykowana przez Telewizję Polską telewizja dla młodzieży TVP Teen będzie projektem internetowym. – Nie trafi na multipleks, będzie dostępny w aplikacji – mówi Wirtualnemedia.pl Jacek Kurski, prezes TVP.

fot. PAP/Łukasz Gągulski

■ **Odeszła kolejna najstarsza Polka.** W wieku 111 lat odeszła prawdopodobnie najstarsza pianistka na świecie Wanda Szajowska. Po śmierci Tekli Juniewicz, która przeżyła 116 lat, na kilka dni stała się najstarszą Polką.

■ **Chronią niebo.** Ministrowie obrony narodowej Polski, Czech i Słowacji podpisali w bazie lotniczej Malacky-Kuchyna na Słowacji wspólną deklarację w sprawie wzajemnego zobowiązania do ochrony przestrzeni powietrznej Republiki Słowacji. – Wspieramy się wzajemnie, podzielamy zagrożenia w naszej części Europy i staramy się na nie odpowiedzieć – podkreślił wicepremier, szef MON Mariusz Błaszczak.

Jacek Karnowski

Kryzys i nadzieja

Pod koniec wakacji prezydent Francji Emmanuel Macron podzielił się ze swoim narodem ciekawą uwagą. Stwierdził, że „żyjemy u kresu ery obfitości", stojąc u progu „wielkiej zmiany" lub „wielkiego przewrotu". W czasie krótkiego przemówienia, wygłoszonego podczas posiedzenia francuskiej rady ministrów, Macron rozwinął swoją wypowiedź: „To koniec [epoki] produktów i technologii, które wydawały się nam wiecznie dostępne; dojdzie do przerwania łańcuchów dóbr (…) Będziemy musieli poczynić przygotowania". Prezydent republiki podkreślił, że następuje erozja demokracji i ładu międzynarodowego i czekają nas „kryzys klimatyczny i jego konsekwencje", które „są dostrzegalne", a nawet „nowe zagrożenia", jak cyberryzyko.

Całość konstrukcji myślowej Macrona jest niejasna, nieprecyzyjna i w wielu punktach dyskusyjna. Z jednej strony globalne ocieplenie, o którym wspomina, widać gołym okiem, choćby na spalonych słońcem polach i trawnikach niemal całej Europy. Z drugiej – katastroficzne modele dotyczące Arktyki, która w ciągu paru lat miała właściwie zniknąć, jak dotąd się nie potwierdziły. Trudno też sądzić, że pozrywane łańcuchy dostaw wiecznie będą w tak kiepskim stanie; gospodarka kapitalistyczna ma wiele wad, ale z pewnością jest bardzo elastyczna i potrafi zastąpić każdy produkt innym – tańszym, lepszym, łatwiej dostępnym. Potrafi też dostosować się do problemów ze źródłami energii. Tak było we wczesnych latach 70., gdy gwałtowna podwyżka cen ropy naftowej najpierw wywołała kryzys, bezrobocie i spowolnienie, ale chwilę później pozwoliła Zachodowi zdobyć trwałą przewagę nad światem komunistycznym. Wdrożono energooszczędne technologie, rozwinięto badania naukowe i przełamano kryzys, zmuszając ZSRR do podjęcia (nieudanych) reform.

Wydaje się jednak, że Macron mimo wszystko dotyka ważnej kwestii: świat zachodni coraz bardziej zdaje sobie sprawę z tego, że ciągłe nakręcanie konsumpcji jest drogą donikąd. Nie da się utrzymać „świętej" od końca II wojny światowej zasady, w myśl której każde pokolenie ma żyć na wyraźnie lepszym poziomie niż poprzednie. Nie da się choćby ze względu na kryzys demograficzny; coraz starsze społeczeństwa muszą utrzymać coraz większą liczbę emerytów. Ale nie da się także dlatego, że młode pokolenia nie chcą pracować tak ciężko jak poprzednie. Szukają większej równowagi między pracą a życiem prywatnym, chwilami przesuwając tę granicę przesadnie w stronę wypoczynku, kolekcjonowania rozmaitych doznań – tak łatwo dostępnych – oraz szeroko rozumianej samorealizacji. W jakiejś mierze to wołanie o „mniej pracy" jest uzasadnione zmianami technologicznymi; Internet sprawił na przykład, że wiele osób jest w pracy właściwie bez przerwy, nawet w domu dostając i realizując nowe zadania, śledząc obieg informacji.

Trudno powiedzieć, jaki świat wyłoni się z okresu chaosu, w który wyraźnie weszliśmy.

Wezwania do nowego, sprawiedliwszego podziału dóbr, szukanie sposobów na inne ułożenie relacji pracownik–pracodawca, kierowanie oskarżeń wobec bogatych warstw społecznych, a nawet po prostu wobec starszych pokoleń (tzw. „boomersów") – to wszystko budzi często dużą nieufność, bo chwilami rzeczywiście przypomina zmutowane postulaty komunistyczne. Jak w XIX w., gdy rysowało się zagrożenie rewolucją proletariacką, tak i dziś gospodarka rynkowa, oparta na własności prywatnej, nie może ignorować zmian, lecz musi szukać nowatorskich odpowiedzi. 150 lat temu zaproponowano państwo opiekuńcze, które oferując dobrobyt prawie wszystkim, pozwoliło uniknąć piekła rewolucji. Dziś także trzeba walczyć z rozwarstwieniem ekonomicznym, trzeba budować spójność społeczną, a państwo powinno pilnować sprawiedliwych reguł gry. Paradoksalnie, wiele postulatów ekonomicznych podejmowanych przez współczesną lewicę brzmi niczym fragmenty wyjęte z opracowań dotyczących katolickiej nauki społecznej. To Kościół od wieków naucza, że samo gromadzenie dóbr nie da ludziom szczęścia, i podkreśla, że we wszystkim trzeba zachować umiar. Niestety, nie można mieć nadziei, że lewica wyciągnie z tej zbieżności szerszy wniosek.

Trudno powiedzieć, jaki świat wyłoni się z okresu chaosu, w który wyraźnie weszliśmy. Są powody do obaw, ale też nie warto dać się sparaliżować. Człowiek nie powinien tracić umiejętności dostosowywania się do różnych warunków ekonomicznych i społecznych. Ostatecznie to nie one decydują o bilansie naszego życia, a wiele osób, paradoksalnie, właśnie te skromniejsze okresy własnej biografii wspomina najlepiej. Ze wspólnotowego punktu widzenia najważniejsze jest zachowanie naszych wartości. To one pozwoliły naszemu narodowi przetrwać potężne burze dziejowe, włącznie z dwukrotną utratą niepodległości.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci"

Atak na polskich bohaterów

Rada do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wyraziła oburzenie z powodu zbezczeszczenia miejsca pamięci polskich żołnierzy na cmentarzu w Surkontach. „Zrównując z ziemią miejsce spoczynku żołnierzy Armii Krajowej, władze reżimu Łukaszenki nie tylko kontynuują swoją antypolską politykę, ale także uderzają w podstawowe wartości poszanowania godności każdego człowieka. Nie możemy milczeć wobec kolejnych bestialskich działań władz Białorusi, które dla potrzeb własnej propagandy nie cofają się wobec najbardziej odrażających i nieludzkich zachowań.

Niszczenie polskich nekropolii to narzędzia, jakimi posługują się władze reżimu Łukaszenki, aby deptać prawdę i pamięć historyczną. Jest to akt biegunowo odległy od zachowań, jakimi winny cechować się cywilizowane państwa i narody.

Mamy nadzieję, że nadejdzie czas, gdy zleceniodawcy i sprawcy tej ohydnej zbrodni dokonanej na polskim miejscu pamięci poniosą zasłużoną karę. W ujęciu historycznym już dziś skazali się na wieczną infamię!" – czytamy w oświadczeniu Rady.

Ratuje i gasi

fot. PAP/Marcin Bielecki

Przed Urzędem Miasta w Świnoujściu zaprezentowano samochód ratowniczo-gaśniczy do zabezpieczania działań ratowniczych w powstającym tunelu pod Świną. Wyposażony został w akumulatory elektryczne, co pozwala na działania w trudno dostępnych miejscach.

Ostrożnie z Odrą

fot. PAP/Marcin Bielecki

Wojewoda zachodniopomorski przedłużył obowiązywanie zakazu kontaktu z wodami Odry do odwołania. Z zakazu zostały wyłączone Zalew Szczeciński i Roztoka Odrzańska. Na obu akwenach nie zostały zaobserwowane parametry chemiczne wody, które obserwowane były w wodzie napływającej z południa – wysoka zawartość tlenu, wysokie pH, wysoka przewodność, duża ilość soli. W części niemieckiej zalewu nie obowiązuje tego typu zakaz. Zniesienie zakazu ma znaczenie m.in. dla rybaków i działalności gospodarczej nad zalewem. Do zakładu utylizacji wywożone są coraz mniejsze transporty, mimo że siły i środki zaangażowane do oczyszczania Odry się nie zmniejszyły.

Z kolei do sejmu wpłynął projekt ustawy o szczególnym wsparciu podmiotów poszkodowanych w związku z sytuacją na Odrze. Zgodnie z regulacją na wypłatę jednorazowego świadczenia w wysokości 3010 zł na pracownika będą mogły liczyć firmy, które w sierpniu zanotowały spadek przychodów powyżej 50 proc.

O pomoc będą mogli ubiegać się przedsiębiorcy przede wszystkim z takich branż, jak turystyczna, gastronomiczna czy sportowo-rekreacyjna.

Zielona wdzięczność

W ramach projektu „Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary” programu Zielone Parafie, pomysłodawcy zapraszają parafie do współtworzenia ogólnopolskiej Księgi Wdzięczności, a także przypominają o tradycji modlitwy towarzyszącej posiłkom.

– Chcemy zachęcić do chwili zatrzymania, przypomnienia sobie, jak ważna jest dla nas przyroda i jej owoce, które dzięki ludzkiej pracy możemy spożywać. Za to wszystko chcemy dziękować Panu Bogu, zachęcając do kultywowania pięknego zwyczaju modlitwy przy posiłku i zapraszając do wyrażenia osobistej, płynącej z serca wdzięczności za Jego dary. Tak właśnie powstają Parafialne Księgi Wdzięczności – mówi KAI Piotr Abramczyk, prezes Zarządu LSM Polska, Światowego Ruchu Katolików na rzecz Środowiska.

Każda parafia, która zechce dołączyć, otrzyma pocztą karty z tekstami modlitw przed posiłkiem i po nim oraz z miejscem na wpisanie indywidualnej wdzięczności Bogu. – Można dziękować za urodzajny rok, obfite plony, dobry posiłek, zdrowie i siły do pracy, ładną pogodę.

Karty wypełnione przez parafian będą inspiracją do utworzenia parafialnej, jak również ogólnopolskiej Księgi Wdzięczności, która zostanie opublikowana na stronie programu Zielone Parafie.

Na nowy rok katechetyczny

Chcemy tworzyć wspólnotę, być razem, uczyć się i pracować nad sobą, każdy według swej roli i powołania. Chcemy razem podejmować wyzwania, które przynosi nowy rok szkolny i katechetyczny – czytamy w Słowie Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski z okazji rozpoczęcia nowego roku szkolnego, podpisanym przez jej przewodniczącego bp. Wojciecha Osiala.

Komisja zwraca się do uczniów, aby czas nauki służył pogłębianiu osobistej relacji z Chrystusem obecnym w Kościele. „Otoczcie troską szczególnie tych, którzy przeżywają różnorodne problemy osobiste. Pandemia spowodowała, że wielu młodych ludzi zaczęło cierpieć i odczuwać różne lęki. Starajmy się ich zauważyć, okazując im bliskość i wsparcie” – czytamy.

Bp Osial dziękuje również nauczycielom religii i katechetom, których posługa „pomaga młodym odkrywać piękno Kościoła Chrystusowego”.

Skąd te macewy?

fot. PAP/Artur Reszko

Na wzgórzu na osiedlu Bagnówka w Białymstoku udało się odnaleźć i wydobyć ponad sto macew. Miejsce to leży w pobliżu cmentarza żydowskiego, ale wiek macew wskazuje, że najprawdopodobniej pochodzą z innej żydowskiej nekropolii, w centrum miasta, gdzie obecnie znajduje się park.

REKLAMA

KOŚCIÓŁ naszych marzeń

ks. Łukasz Piotrowski

Wiele dyskusji wzbudził Synod o synodalności. Jako stary-nowy sposób wsłuchiwania się w głos Kościoła pozostawał dla nas pewną niewiadomą. Jakie są wnioski ze spotkań?

Po przebyciu parafialnych i diecezjalnych etapów synodu możemy już zapoznać się z syntezą ogólnopolską. Przedstawia ona to, co uczestnicy obrad synodalnych powiedzieli o sobie i o Kościele, na którym im zależy i który sobie wymarzyli.

Melodie Mamonia

Ogłoszenie przez papieża Franciszka XVI Synodu Powszechnego, zwanego Synodem o synodalności, wywołało wiele dyskusji. Zastanawiano się nad tym, co nowego może wnieść do Kościoła synod, którego celem była i jest przede wszystkim rozmowa o kondycji Kościoła. Swoisty raport o stanie wiary i sposobach jej przeżywania w Kościele miał powstać w wyniku kilkuetapowych konsultacji. Na poziomie parafii, diecezji, Kościoła lokalnego i wreszcie Kościoła powszechnego ludzie na wszystkich kontynentach dostali zaproszenie do podzielenia się swoim doświadczeniem eklezjalnym. Nowością trwającego synodu, budzącą płynące z różnych stron pytania o jego przebieg i skutki, było to, że po raz pierwszy głos mogli zabrać nie tylko przedstawiciele duchowieństwa czy zaangażowanego laikatu, ale również ludzie pozostający na uboczu wspólnoty uczniów Chrystusa, a nawet pozycjonujący się poza jej obrębem. Słowem: wszyscy.

Zapewne wielu z czytelników, którzy spotkali się z informacjami o synodzie i zachętami do wzięcia w nim udziału – przede wszystkim przez wypełnienie ankiety indywidualnej lub wspólnotowej, jak również przez uczestnictwo w parafialnym zespole synodalnym czy zaangażowanie w wydarzenia organizowane na poziomie poszczególnych diecezji – zadawało sobie pytanie: Co z tego wyniknie? Podczas ostatniego posiedzenia Konferencji Episkopatu Polski na Jasnej Górze zaprezentowano dokument przedstawiający ogólnopolską syntezę materiału zebranego w ankietach synodalnych wypełnianych w polskich parafiach.

Na początek warto zauważyć, że potwierdza się to, co podskórnie można było wyczuć już w momencie ogłoszenia Synodu o synodalności. Jesteśmy trochę jak inżynier Mamoń z kultowego „Rejsu": lubimy te melodie, które słyszeliśmy. A kto słyszał kiedyś o tym, żeby każdy mógł tak oficjalnie i z zapewnieniem, że zostanie wysłuchany, mówić o Kościele? W naszej mentalności ciągle pozostaje to zarezerwowane dla określonej grupy osób – biskupów, księży czy profesorów teologii. Co więcej, nikt jeszcze nie słyszał, żeby można było tak otwarcie wyrazić zdanie krytyczne (choć przecież wielu postuluje otwarcie się Kościoła na taki styl komunikacji). Autorzy syntezy ogólnopolskiej zauważają, że wobec tego synod był wyraźnie kontestowany lub nie dostrzegano jego znaczenia. Obawy i dystans zdawały się przebijać ponad entuzjazm i wdzięczność „za stworzenie przestrzeni i danie możliwości do zabrania głosu w Kościele, zwłaszcza przez świeckich".

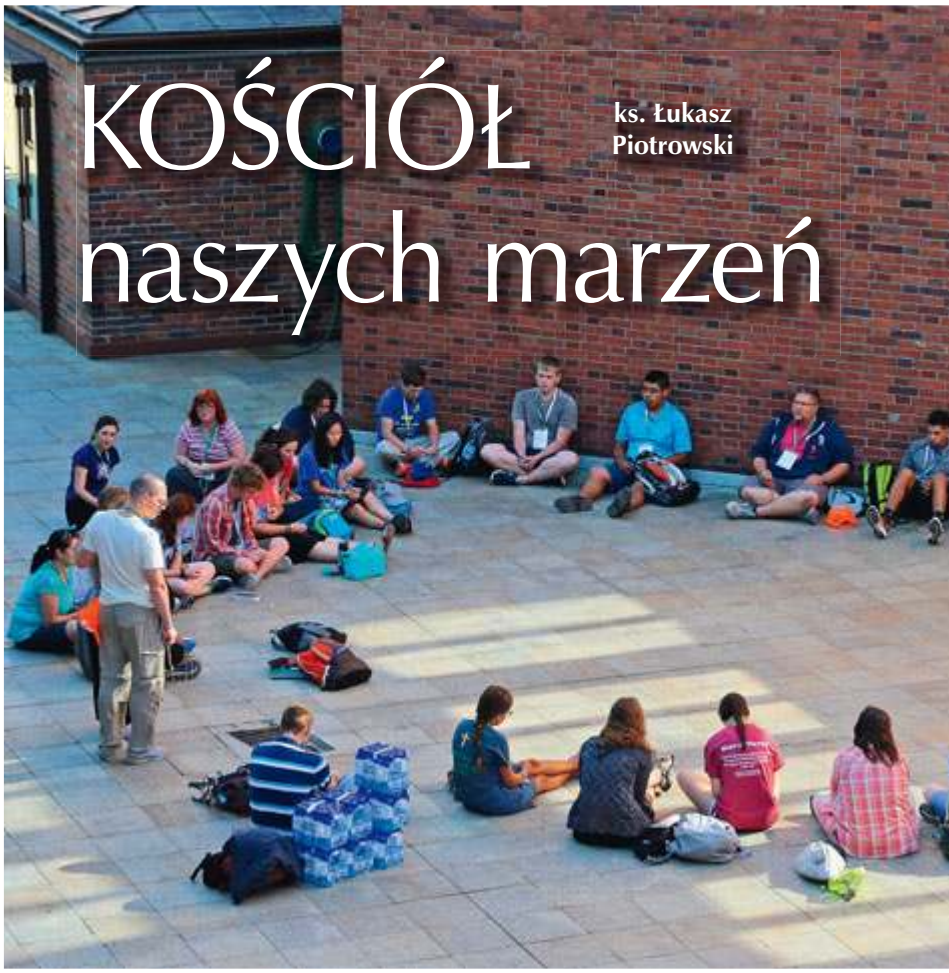

Autorzy syntezy ogólnopolskiej zauważają, że synod był wyraźnie kontestowany lub nie dostrzegano jego znaczenia.

Więcej słuchania!

Pozytywnym przejawem synodu zauważonym przez wypełniających ankiety była sama możliwość spotkania – świeckich i duchownych. Ewentualne problemy komunikacyjne na linii ksiądz – wierni próbowano rozwiązywać na różne sposoby. Przykładowo, w jednej z diecezji spotkania organizowano oddzielnie dla osób świeckich i oddzielnie dla księży proboszczów. Małe, dwunastoosobowe grupy dyskutowały na wybrane tematy w swoim kręgu podczas czterech mitingów, by potem już w odmiennym trybie spotkać się ze swoim duszpasterzem. Wynikiem tego było dzielenie się przedyskutowanym i przemyślanym spojrzeniem na poruszone wcześniej kwestie. Jeden z koordynatorów zauważył, że w ramach tego typu spotkań „Panowała atmosfera prawdziwej jedności mimo różnic; łączyła wszystkich członków chęć dobra dla Kościoła (czasem różnie rozumiana, ale zawsze z szacunkiem dla innych poglądów)". Podobnymi spostrzeżeniami, już z poziomu parafialnego, dzielił się z autorem tego artykułu jeden z księży proboszczów. W jego parafii spotkania synodalne potwierdziły to, co wiedział już wcześniej jako doświadczony duszpasterz: wartością samą w sobie jest już możliwość spotkania, które przebiega w atmosferze szacunku

i zrozumienia. Ważnym skutkiem takiego doświadczenia jest też wzrost poczucia odpowiedzialności za wspólnotę parafialną, połączonego z przekonaniem wynikającym z dyskusji, że w mojej parafii jest szereg ludzi, którzy przeżywają swoją wiarę i więzi wspólnotowe inaczej ode mnie.

W syntezie ogólnopolskiej z przebiegu parafialnego i diecezjalnego etapu synodu można też zauważyć powtarzające się głosy o istotnej roli słuchania. W odniesieniu do tej kwestii wnioski są raczej pesymistyczne:

fot. xhz

generalnie w Kościele nie umiemy i nie lubimy słuchać. Na pierwszy rzut oka sytuacja ta dotyczy głównie księży, którzy z racji pełnionych funkcji mają wiele okazji, by mówić, a trochę mniej, by słuchać. Dla zilustrowania tej sytuacji przytoczono fragment wypowiedzi bodajże proboszcza, który zorganizował spotkanie księży ze świeckimi i polecił mówić tylko tym drugim, a słuchać tym pierwszym. Po spotkaniu księża wikariusze dzielili się swoimi spostrzeżeniami, podkreślając, jak trudno było im nie zabierać głosu i nie korygować wypowiedzi osób świeckich. Jak wynika z wypowiedzi synodalnych i z codziennych doświadczeń, niesłuchanie prowadzi do konfliktów i alienacji, a także przekonania o braku zaangażowania tych, którzy nie potrafią i nie chcą słuchać.

Słuchanie jest składnikiem istotnej postawy towarzyszenia, będącego w pewnym sensie modus operandi wspólnotowego życia Kościoła. „Wspólne podróżowanie", jak to określono w syntezie ogólnopolskiej, rozpoczyna się w pierwszej kolejności w rodzinach, a dopiero następnie we wspólnotach stricte kościelnych. Bo to rodzina jest i tym miejscem, i tą pierwszą wspólnotą, gdzie jedni towarzyszą drugim we wzajemnym słuchaniu i wędrówce do Boga. Dokument zaprezentowany na Jasnej Górze pokazuje w tym obszarze alarmujące tendencje. Niewysłuchani i wyalienowani w Kościele pozostają coraz częściej ludzie młodzi. Dla wielu z nich „Kościół jest smutny". Problem ten wymaga głębszej refleksji. Sporą rolę może odgrywać tutaj kondycja naszych domów, w których uczymy się wiary. Młodzi wskazują, że są przeciążeni brakiem czasu, mnożącą się ilością zajęć szkolnych i pozaszkolnych, koniecznością planowania przyszłości. Na cenzurowanym w opinii młodych pozostaje sakrament pokuty. I tu krytyczny głos wiąże się z księdzem jako szafarzem sakramentu. Niech puentą pozostanie pytanie jednego z młodych: „Dlaczego mam się spowiadać komuś, kto też grzeszy". Mamy tu – księża, katecheci i zaangażowani w kształtowanie wiary w rodzinie świeccy – twardy orzech do zgryzienia. Jak przekonać tych, którzy nie wierzą już w towarzyszenie Kościoła w ich życiowych problemach, dylematach i całym dojrzewaniu?

Niewysłuchani i wyalienowani w Kościele pozostają coraz częściej ludzie młodzi. Dla wielu z nich „Kościół jest smutny".

Potrzeba świętości

Odpowiedzi zawarte w ankietach synodalnych ujawniają wielkie (i słusznie) oczekiwania wobec kapłanów. Osoba duszpasterza to według biorących udział w synodzie członków wspólnot parafialnych postać kluczowa życia parafii. Świeccy po prostu potrzebują dobrych duszpasterzy. A co cenią u nich szczególnie? Nie będzie chyba zaskoczeniem, że na pierwszym miejscu znajduje się świadomość własnego powołania, wynikająca z głębokiej wiary. Wierni świeccy cenią też u księży autentyczność i świadectwo. Nie bez znaczenia pozostaje również miłość do Kościoła, która powinna przejawiać się z jednej strony w bezinteresowności, a z drugiej – w apolitycznym dbaniu o sprawy społeczne. Lista „idealnych cech" kapłana składa się jeszcze z innych punktów. Ich liczba może świadczyć właśnie o tym, że bez świętych duszpasterzy nie będzie świętości ludu Bożego.

Świętość, do której powołani są wszyscy członkowie Kościoła, niewątpliwie ułatwiłaby wzajemną komunikację między duchownymi a świeckimi, między stojącymi w centrum a pozostającymi na peryferiach. Synteza ogólnopolska z przebiegu Synodu o synodalności zawiera liczne odniesienia do szeroko pojętej sfery komunikowania się i budowania więzi. Ankietowani wspominali o konieczności tworzenia przestrzeni do dialogu. Kościół jawi się w pragnieniach osób zaangażowanych w synod jako wspólnota ludzi poszukujących innych ludzi, aby zdobyć ich dla Chrystusa. Nie da się tego zrobić bez dbałości o język. Powinien on być przystępny i nawiązujący do doświadczeń ludzi, bez „abstrakcyjnych uzasadnień, hermetycznych pojęć i pompatycznych przemówień". Wzrost dialogiczności Kościoła wiąże się też z większym zaangażowaniem świeckich i przeobrażeniami instytucjonalnymi w parafiach. Chodzi między innymi o wykorzystanie potencjału, jaki drzemie w parafialnych radach duszpasterskich. Zrealizowanie celu – misji ewangelizacyjnej – wymaga, aby coraz więcej świeckich w łączności z duszpasterzami ruszało w świat głosić Chrystusa. Skuteczna ewangelizacja wyrasta z więzi i ciepła relacji, za którymi tęsknimy.

Obrazowo stan na dziś przedstawił jeden z młodych uczestników synodu: „Kościół jest jak mieszkanie z osobnymi pokojami, które nie łączą się ze sobą nawet ścianami. W każdym z pokojów są zgromadzone różne grupy: młodzież, osoby niewierzące, księża, parafianie, biskup. Teoretycznie są razem, ale tak naprawdę – osobno. Pomiędzy nimi znajduje się zimny korytarz, na który nikt nie chce wyjść, bo boi się utraty ciepła swojego pokoju. W zimnym korytarzu również przebywają ludzie. Ponieważ nie mogą wejść do żadnego pokoju, zaczynają wychodzić z mieszkania (…) W mieszkaniu tym potrzebny jest remont. Remont polega na budowaniu dróg, które prowadzą do Chrystusa. Mogą go przeprowadzić osoby, które zauważą obecną sytuację".

Kościół jest taki, jacy my jesteśmy. Synteza ogólnopolska pokazuje, że ciągle jesteśmy w drodze. Widzimy błędy, w stawianej diagnozie wcale nie chcemy zmieniać nauczania czy doktryny, ale pragniemy dla siebie i innych coraz więcej świętości, bo ona przecież mieści w sobie te wszystkie dobre, „idealne" i czasami idealistyczne pragnienia i oczekiwania.

Szkoła po nowemu

Łukasz Warzecha

Awantura o podręcznik Wojciecha Roszkowskiego do przedmiotu historia i teraźniejszość przyćmiła wszelkie inne kwestie związane z nowym rokiem szkolnym. Nietrudno zrozumieć, dlaczego.

Podręcznik (opieram się tutaj na wyimkach, bo książki nie miałem w ręku) dość jednoznacznie promuje antymodernistyczną i konserwatywną wizję, co musiało wzbudzić wściekłość lewicy. Inna sprawa, że promuje ją – przynajmniej w niektórych miejscach – w sposób, jak się zdaje, zbyt nachalny i mało subtelny. Jeśli zatem celem stworzenia przedmiotu i zwrócenia się do świetnego historyka o zdecydowanie konserwatywnych poglądach o napisanie podręcznika było przeciwstawienie się „postępom postępu", to mam wątpliwości, czy będzie to skuteczne. Właściwie można już założyć, że nie. Reakcją wielu młodych ludzi, urabianych od lat w duchu obowiązkowego patriotyzmu państwowego, będzie najpewniej odrzucenie treści z książki prof. Roszkowskiego.

Szkoda, że w cieniu awantury o podręcznik do HiT zniknęło wszystko inne. Jako ojciec świeżo upieczonej licealistki wolałbym sprowadzić dyskusję na inne tory i rozmawiać przede wszystkim o stabilności programów nauczania, a także o tym, czego w nich jest za mało, czego za dużo i jak z tym wszystkim ma sobie poradzić polska szkoła.

HiT jest świetnym przykładem nieustającego zamieszania, które sprawia, że ani uczniowie, ani rodzice na ogół w ogóle już się nie orientują, czego właściwie ich dzieci będą się uczyć. Jak ma się nowy przedmiot do programu samej historii, skoro ma właśnie historią się zajmować, tyle że najnowszą? Jak uniknąć zamieszania, wynikającego z tego, że HiT to współczesność, a program historii w liceum zaczyna się od starożytności? To zakłócenie logicznego, linearnego sposobu nauczania historii, w której zdarzenia wynikają z siebie chronologicznie, a uczeń powinien te ciągi przyczynowe zrozumieć. Jednak od takiego sposobu nauczania historii częściowo nastąpiło odejście już w szkole podstawowej.

Nieustające zamieszanie sprawia, że ani uczniowie, ani rodzice nie orientują się, czego właściwie ich dzieci będą się uczyć.

Łatwiej może byłoby sobie na te i inne pytania odpowiedzieć, gdyby Ministerstwo Edukacji i Nauki zadbało o czytelne przedstawienie na swoich stronach podstawy programowej dla poszczególnych rodzajów szkół. Czegoś takiego jednak – jakkolwiek niewiarygodne by się to wydawało – nie ma. Chcąc znaleźć informacje na temat zakresu poszczególnych przedmiotów, trzeba się przekopywać przez rozporządzenia MEiN, które najpierw trzeba na stronie ministerstwa odszukać. A załącznik do rozporządzenia, przedstawiający szczegółowo zakres nauczania w szkołach ogólnokształcących ponadpodstawowych, ma – uwaga – 344 strony. Naprawdę nie dało się tego streścić na użytek uczniów i rodziców w przystępniejszej formie?

Szkolenia ze strzelania

Spór o podręcznik do HiT przykrył inną potencjalną kontrowersję – o zmiany w edukacji dla bezpieczeństwa, która w szkołach średnich ma teraz obejmować większy zakres problemów, jakie mogą się pojawić podczas potencjalnego konfliktu zbrojnego. (Choć zupełnie nie pojmuję, po co uczniom znajomość na przykład ustawowej definicji cyberbezpieczeństwa). Przede wszystkim zaś w programie przedmiotu znalazło się praktyczne użycie broni.

Ludzie, którzy byli w szkole średniej jeszcze w latach 90., mogą pamiętać strzelania z karabinków sportowych, które odbywały się w niektórych szkołach, nie jest to zatem nowość. Jednak to, co wówczas nie było kontrowersyjne, dzisiaj już może takie być, ponieważ lewica wielokrotnie dostawała histerii, gdy tylko gdzieś pojawiała się informacja, że młodzi ludzie mieli kontakt z bronią w ramach jakichś zajęć czy festynów. Problem w tym, że można mieć poważne wątpliwości co do przydatności tego, co zapisano w podstawie programowej EdB – co stwierdzam jako posiadacz broni i członek klubu strzeleckiego, regularnie odwiedzający strzelnicę kilka razy w miesiącu od ośmiu lat, a także jako publicysta od lat walczący o ułatwienie obywatelom dostępu do broni. W ministerialnym rozporządzeniu bardzo ogólnie zapisano sposób realizacji szkoleń strzeleckich, zaznaczając, że wymaga ona „współpracy z jednostkami wojskowymi lub organizacjami proobronnymi". Jak szkoła ma znaleźć miejsce na takie szkolenie, jak zweryfikować profesjona-

Premier Mateusz Morawiecki podczas wizyty w Zespole Przedszkolno-Szkolnym w Nowym Brzesku

fot. PAP/Art Service 2

lizm instruktorów (a dyrektorzy nie mają tu doświadczenia) – nie wiadomo. Trzeba też dodać, że to kosztowny element nauczania, ponieważ w ciągu ostatniego roku ceny wszelkiego rodzaju amunicji wzrosły radykalnie (wzrosty rzędu 50–100 proc.). Koszt tej zmiany programowej, jeśli przeliczyć go przez liczbę uczniów, to może nie kolosalne, ale też niemałe pieniądze. Pytanie brzmi, kto je wyłoży.

Wygląda to niestety trochę tak, jakby z powodu sytuacji międzynarodowej MEiN postanowiło coś zrobić, ale to coś niekoniecznie ma sens i da jakiekolwiek efekty. Może być wręcz przeciwnie: szkoły obsiądą hochsztaplerzy, oferujący „usługi strzeleckie", w ramach których każdy uczeń będzie mógł sobie dwa razy strzelić z wiatrówki. W ten sposób dyrektorzy odfajkują realizację programu, ministerstwo – szkolenie strzeleckie, a szkoleniowcy z przypadku będą liczyć pieniądze.

Analfabetyzm kulturowy

Poza zawirowaniami z HiT i edukacją dla bezpieczeństwa rzuca się w oczy trwający od lat lekceważący stosunek do przedmiotów kulturotwórczych. Dla każdego rodzica świadomego znaczenia kultury w kształtowaniu polskiej, europejskiej, zachodniej tożsamości młodego człowieka sposób traktowania przedmiotów takich jak muzyka i jej historia, historia sztuki, plastyka, łacina, kultura antyczna czy filozofia jest od lat powodem do zgrzytania zębami. W podstawie programowej dla liceum muzyka lub plastyka, lub filozofia są w wymiarze jednej godziny i tylko w pierwszej klasie. Żeby było jasne: nie wszystkie te przedmioty jednocześnie. Do dyrektora szkoły należy wybór jednego z nich. Muzyka i plastyka, a także podstawy przedsiębiorczości mogą być nauczane jedynie w zakresie podstawowym. W zakresie rozszerzonym – historia muzyki i sztuki, ale to tylko w klasie o szczególnym profilu, a takich jest bardzo niewiele. Od lat zajmując się jako publicysta popularyzacją muzyki dawnej, widzę, jak dramatyczne skutki dla młodego pokolenia ma takie podejście do tych przedmiotów w programie nauczania. Jeśli rodzice nie biorą na siebie tej części wysiłku edukacyjnego, ze szkół – również średnich ogólnokształcących – wychodzą całkowici analfabeci muzyczni czy plastyczni. Ludzie po prostu okaleczeni intelektualnie, bo muzyka i plastyka to integralna część naszej tożsamości kulturowej. Można się wręcz zastanawiać, czy lepszym sposobem na utrwalenie w umysłach nastolatków tradycyjnych wartości nie byłoby – zamiast tworzenia HiT – poszerzenie podstawowego zakresu nauczania przedmiotów związanych z dziedzictwem kulturowym.

Zmiany w systemie edukacji nie oznaczają w żadnym wypadku debaty na temat fundamentów.

Nieuchronne napięcia

Jest wreszcie jeszcze jeden problem: uchodźcy. Według ministerstwa Ukraińców w polskich szkołach ma być pół miliona. Nieoficjalne szacunki mówią nawet o 600 tys. Dla ukazania skali dodam, że w ubiegłym roku w polskich szkołach podstawowych i ponadpodstawowych uczyło się niespełna 5 mln uczniów. Znaczy to, że ukraińscy uczniowie mogą stanowić od września aż 10 proc. ogólnej liczby uczniów. A to w warunkach kumulacji roczników w szkołach średnich.

Rodzice mają pełne prawo niepokoić się o przepełnienie szkół, a co za tym idzie – także o poziom nauczania. Polska szkoła nie wypracowała, a MEiN nie zapewniło właściwie żadnego modus operandi. Nie wyciągnięto nawet wniosków z tego, że wiele chętnych do pracy z dziećmi Ukrainek z odpowiednim przygotowaniem zawodowym lądowało w polskich szkołach na stanowiskach sprzątaczek, ponieważ przepisy nie pozwalały na zatrudnienie ich jako nauczycielek. I nie zrobiono nic, żeby je uelastycznić.

Jak właściwie ma wyglądać nauczanie w klasie, gdzie będą uczniowie uchodźcy? Jak mają być traktowani? W jakim stopniu poziom ma być dostosowywany do nich? Jak opanować pojawiające się w takich sytuacjach nieuchronne napięcia? Bo te napięcia będą i nie zmieni tego oficjalny optymizm. Rodzice zawsze martwią się szczególnie o swoje dzieci, a jeśli będą mieli jakiekolwiek podstawy, aby uważać, że z powodu uchodźców w klasach polscy uczniowie będą pokrzywdzeni – z pewnością odbije się to na relacjach z ukraińskimi uczniami i ich rodzicami. Na te spięcia polska szkoła, ale też ministerstwo, wydają się całkowicie nieprzygotowane.

Trauma lockdownu

Gdzieś w tle pojawia się jeszcze jedna niepewność, choć dzisiaj wydaje się bardzo daleka: czy nie powróci szkolny lockdown. Wydaje się to w dużej mierze nie do pomyślenia w świetle kolejnych badań, które pokazują dramatyczne konsekwencje zamykania szkół oraz całkowitą niemal nieprzydatność lockdownów w zwalczaniu epidemii. Pewności jednak mieć nie można, bo ze strony Ministerstwa Zdrowia co jakiś czas płyną pomruki mogące świadczyć o tym, że rozważane jest przywrócenie niektórych restrykcji. Czy byłoby wśród nich zamknięcie szkół – nie sposób stwierdzić. Na pewno jednak jest to trauma – używam tutaj tego mocnego słowa w pełni świadomie – która u wielu uczniów trwa i szybko nie zniknie.

Największą tragedią polskiej szkoły jest to, że z jednej strony każda kolejna ekipa ma nowe pomysły i zmienia tak wiele, że nikt już za tymi zmianami nadążyć nie może; z drugiej zaś strony te zmiany nie oznaczają w żadnym wypadku debaty na temat fundamentów. Na przykład o tym, czy model testowy, uparcie wciskany uczniom przez polską szkołę od kilkunastu przynajmniej lat, ma jakikolwiek sens. Albo czy pamięciowa nauka jest takim złem, za jakie uznają ją przedstawiciele nowoczesnego modelu nauczania. Inaczej mówiąc – cała para idzie w gwizdek, a największe zaangażowanie wywołują dyskusje na tematy mimo wszystko drugorzędne, takie jak ten, czy użyty przez prof. Roszkowskiego opis etycznej strony procedury in vitro jest zasadny. Sprawy naprawdę ważne pozostają nietknięte.

Marek Jurek

Umysł (ciągle) zniewolony

W „Gazecie Wyborczej" Paweł Łuzin, redaktor rosyjskiego opozycyjnego „Indieksa Biezopasnosti", skarży się, że zachodni politycy i eksperci uważają „że Rosja nie jest jeszcze państwem faszystowskim", gdyż nie widzą tam „faszystowskiej partii". Tymczasem, przekonuje Łuzin, w Rosji jest „faszystowska quasi-partia, którą tworzą oficjalne organy państwowe, takie jak Oficerski Korpus FSB czy Federalna Służba Ochrony, słowem, najbliższe otoczenie prezydenta Rosji; w gabinetach niektórych z nich wiszą dzisiaj portrety Dzierżyńskiego i Berii".

Ta wypowiedź to zasmucający przykład trwającego ciągle zniewolenia umysłów, efektu stulecia sowieckiej i postsowieckiej propagandy. A także dowód naiwności. Przecież Zachód widzi, że w centrum Moskwy stoi Mauzoleum Lenina, a rzekomi „faszyści" to po prostu – jak sami o sobie mówią – czekiści, z dumą kontynuujący tradycje stalinowskie, bronią- cy spuścizny ZSSR, kontynuujący jego propagandę. A Beria to nie żaden faszysta, ale jeden z najwybitniejszych antyfaszystów, ojciec sowieckiego zwycięstwa pod Moskwą. Podobnie Dzierżyński, który zdążył być jedynym z autorów kominternowskiego antyfaszyzmu. Zachód ma rację: w Rosji nie panuje żaden „faszyzm", tylko system postsowiecki, szermujący bolszewickim antyfaszyzmem, i właśnie to przez lata było źródłem wielu skrupułów zachodniego liberalizmu.

Naiwni fascynują się ideologią. Tak jakby nie wiedzieli, że w kulturze marksistowskiej ideologia to „fałszywa świadomość", chroniąca interesy klasy rządzącej i wspierająca jej aktualną politykę. Właśnie „zmiany ideologiczne" były zasadniczym narzędziem dekonstrukcji antykomunizmu, przekonywania, że jest stanowiskiem bezprzedmiotowym – bo coś takiego jak „komunizm" nie istnieje. Wszystko, co się z komunizmem łączy, to przypadkowa sekwencja „minionych błędów i wypaczeń". Tymczasem Lenin polityczny komunizm („dyktaturę proletariatu") zdefiniował prosto – jako likwidację starego społeczeństwa we wszystkich jego przejawach i ustanowienie w jego miejsce nowego, przez totalitarną władzę. Postkomunizm to nic innego jak kontynuacja struktur instytucjonalnych i mentalnych wytworzonych za rządów komunistycznej monopartii. Dzięki temu postkomunistyczna klasa rządząca zachowuje „owoce rewolucji" i powiększa swą władzę nad społeczeństwem.

Warto o tym pomyśleć, gdy mija rocznica światowej wojny. 83 lata temu Niemcy i Związek Sowiecki zaatakowały Polskę i Finlandię, a potem Danię, Norwegię, Litwę, Łotwę, Estonię, Rumunię i inne kraje. Niemcy wojnę przegrały, ale Związek Sowiecki zachował podboje, którymi tę wojnę rozpoczął. Zachodnie demokracje w Jałcie nie tylko zatwierdziły następstwa paktu Ribbentrop–Mołotow (na to zgodziły się już w Teheranie), ale też zaakceptowały znacznie większe nabytki terytorialne Sowietów. W uznaniu dla ich antyfaszyzmu. I tą kartą w swej propagandzie gra Putin, tak jak grał nią w Jałcie Stalin. Do jałtańskich wyborów w Polsce dopuszczono jedynie ugrupowania „antynazistowskie". To kryterium – w ocenie Sowietów, przy milczącej aprobacie ich zachodnich sojuszników – pozwalało na eliminację polskiej prawicy, spotwarzanej dokładnie tak samo, jak dziś Ukraina. i

Nowi kardynałowie

fot. PAP/EPA/Vatican Media Handout

W bazylice św. Piotra w Watykanie 27 sierpnia Franciszek przeprowadził zwyczajny konsystorz publiczny, podczas którego kreował dwudziestu nowych kardynałów: nałożył im birety, wręczył poświęcone pierścienie oraz tytuły i diakonie w Rzymie. Ogłosił także datę kanonizacji dwóch błogosławionych: Jana Chrzciciela Scalabriniego i Artemidesa Zattiego – 9 października br.

Szesnastu nowych purpuratów nie ukończyło jeszcze osiemdziesiątego roku życia, a zatem mogą uczestniczyć w przyszłym konklawe. W uroczystości nie wziął udziału nominat Richard Kuuia Baawobr – biskup Wa z Ghany, który wczoraj, po przybyciu do stolicy Włoch, trafił do szpitala z powodu problemów z sercem.

Nowymi kardynałami zostali: Arthur Roche (Anglia), prefekt Dykasterii ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów; Lazarus You Heung-sik (Korea Południowa), prefekt Dykasterii ds. Duchowieństwa; Fernando Vérgez Alzaga LC (Hiszpania), prezydent Gubernatoratu Państwa Watykańskiego; Jean-Marc Aveline (Francja), arcybiskup Marsylii; Peter Ebere Okpaleke (Nigeria), biskup Ekwulobii; Leonardo Ulrich Steiner OFM (Brazylia), arcybiskup Manaús; Filipe Neri Ferrão (Indie), arcybiskup Goa i Damanu; Robert McElroy (Stany Zjednoczone), biskup San Diego; Virgilio do Carmo da Silva SDB (Timor Wschodni), arcybiskup Dili; Oscar Cantoni (Włochy), biskup Como; Anthony Poola (Indie), arcybiskup Hajdarabadu; Paulo César Costa (Brazylia), arcybiskup Brasilii; Richard Baawobr MAfr (Ghana), biskup Wa; William Goh Seng Chye (Singapur), arcybiskup Singapuru; Adalberto Martínez Flores (Paragwaj), arcybiskup Asuncion; Giorgio Marengo IMC (Włochy), prefekt apostolski Ułan Bator.

Kardynałami zostali również hierarchowie powyżej osiemdziesiątego roku życia, nie mający prawa udziału w konklawe: Jorge Enrique Jiménez Carvajal CIM (Kolumbia), emerytowany arcybiskup Cartageny; Arrigo Miglio (Włochy), emerytowany arcybiskup Cagliari; Gianfranco Ghirlanda SJ (Włochy), emerytowany rektor Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego; Fortunato Frezza (Włochy), kanonik kapituły bazyliki św. Piotra.

W imieniu nowych purpuratów Ojca Świętego pozdrowił prefekt Dykasterii ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów kard. Arthur Roche. Następnie papież Franciszek wskazał, że kardynał kocha Kościół zawsze z tym samym ogniem duchowym, czy to zajmując się sprawami wielkimi, czy też małymi; czy to spotykając się z wielkimi tego świata, czy z maluczkimi, którzy są wielcy przed Bogiem. Był to ósmy konsystorz dla kreowania nowych kardynałów podczas pontyfikatu Franciszka.

Na zakończenie konsystorza papież Franciszek wraz z nowymi kardynałami udali się do klasztoru Mater Ecclesiae, aby spotkać się z papieżem seniorem Benedyktem XVI, od którego otrzymali błogosławieństwo. i

Amoralna sztuczna inteligencja

ks. Stefan Moszoro-Dąbrowski

Każdy z was, młodzi przyjaciele,
znajduje też w życiu jakieś swoje „Westerplatte".
Jakiś wymiar zadań, które musi podjąć i wypełnić.
(…) Wreszcie – jakiś porządek prawd i wartości,
które trzeba „utrzymać" i „obronić".

Jan Paweł II

Istnieją oprogramowania, które tworzą dzieła sztuki, piszą symfonie w stylu danego kompozytora lub które mogą napisać powieść, używając dzieł Sienkiewicza jako odniesienia. Dzięki takim programom jak Dall-E, NightCafe czy Jasper AI jest to rzeczywistość w zasięgu każdego. Pierwsze dwa, wychodząc od kilku słów kluczowych, generują obrazy w dowolnym stylu. Na przykład można prosić o stworzenie dzieła na podstawie słów góra, rzeka i gwiaździsta noc i wybrać styl, na przykład kosmiczny. Efekt? Całkowicie oryginalny obraz na podstawie tych wstępnych danych. Program Jasper AI potrafi również tworzyć felietony na potrzeby blogów i magazynów.

Nowe modele sztucznej inteligencji pokazały, że duże, złożone systemy mogą mieć niewyobrażalne możliwości. Ich zdolność uczenia się jest taka, że są w stanie zrozumieć niektóre bardzo ludzkie zdolności, takie jak żarty i metafory. W efekcie imitacja ludzkich umiejętności staje się coraz doskonalsza, niemal do tego stopnia, że można ją pomylić z prawdziwą ludzką kreatywnością i zrozumieniem.

Wszystko to sprawi, że wiele zadań, które teraz uważamy za wyłącznie ludzkie, bo twórcze, stanie się automatycznych. Systemy te rozumieją symbole, których używamy w języku, muzyce, sztuce czy programowaniu, i wykorzystują je twórczo. Albo tak nam się wydaje… W rzeczywistości naśladują ludzką kreatywność, czerpiąc inspirację z podawanych im informacji i na tej podstawie tworząc coś podobnego. Dlatego jakkolwiek imponujące by były, procesy te wciąż są dalekie od bycia prawdziwie twórczymi, a ich rezultaty – dalekie od zdobycia uznania dla tego, co wytwarza ludzka kreatywność.

Na przykład zadania twórcy treści mogłaby przejąć maszyna. Ale czy treści produkowane przez maszyny, nawet jeśli będą oryginalne i nowatorskie, zostaną dobrze odebrane przez ludzkich użytkowników? Czy będą miały prawdziwy sens?

Sztuczna inteligencja może być do bólu pragmatyczna, ale czy zada pytanie o dobro?

Wraz z nowymi możliwościami technologii przychodzą obawy o niewłaściwe ich wykorzystanie. Naśladowanie ludzkich zachowań wiąże się z ryzykiem właśnie dlatego, że ludzkie zachowania nie zawsze są dobre. Sztuczna inteligencja może być do bólu pragmatyczna, ale czy zada pytanie o dobro, jakie zadał Jezusowi młodzieniec i w odpowiedzi usłyszał: „Czemu nazywasz Mnie dobrym? Nikt nie jest dobry, tylko sam Bóg" (Mk 10, 18; por. Łk 18, 19)? A od tego podstawowego pytania nie może uchylić się żaden człowiek (por. Jan Paweł II, *Veritatis splendor*, nr 2).

Autor jest duchownym Prałatury Opus Dei w Warszawie

Wejście smoczka

Anna Wardak

Wyobraź sobie, że któregoś dnia twój mąż mówi do ciebie: wiesz, kochanie, zamieszka z nami słodkie maleństwo. Trzeba będzie się nim opiekować, poświęcać mu czas, dzielić się zabawkami. Musisz to zrozumieć, przecież jesteś starsza! Ale nie martw się, będę was obie kochał jednakowo. Jednakowo? To jakaś kpina! Nikt nie chce być kochany „jednakowo" przez osobę, która jest dla niego najważniejsza na świecie. Albo która jest całym naszym światem.

Nie jest lekko dziecku, w którego życie wkracza młodsze rodzeństwo. Tak, to wspaniały dar, ale żeby go docenić, trzeba osobistej dojrzałości i życiowego doświadczenia. W oczach kilkulatka narodziny nowego dziecka to jak wejście smoka, no dobrze: małego (ale często dość głośnego) „smoczka", który nie ruszając się z miejsca, burzy zastany ład, stając się mimo woli centrum domowego wszechświata. To jasne, że pojawienie się nowego członka rodziny zawsze wymaga czasu, aby złapać równowagę. Pewnych zjawisk nie da się do końca uniknąć (zazdrość, ambiwalencja uczuć, labilność emocji). Starajmy się jednak nie dolewać oliwy do ognia braterskiej zazdrości.

Znajoma, która oczekuje drugiego dziecka, prosiła mnie ostatnio o jakieś rady w tej kwestii. Oto kilka z nich: Mówić prawdę. Nie opowiadać bajek o tym, jak wspaniałym kompanem do zabawy będzie nowy brat. Inaczej rozczarowanie będzie srogie. Nie stawiać domu na głowie, nie rozstawiać po kątach starszego rodzeństwa. Tak, to okazja, żeby uczyć wrażliwości na potrzeby innych, ale maluchy doskonale adaptują się do realiów i śpią twardo, gdy wokół szaleje banda dzikich piratów. Nie eskalujmy więc negatywnych emocji. Planujmy tak, aby narodziny dziecka nie zbiegły się z innymi rewolucyjnymi zmianami, typu pójście do przedszkola. To i tak duży stres, po co budzić skojarzenia typu: przyszedł taki i wypchnął mnie z domu, a sam zostanie z mamą. Jeśli mamy ochotę sto razy dziennie wycałować z miłości małe nóżki i paluszki, to niekoniecznie przy starszym. Po co wbijać w serce kolejną szpileczkę zazdrości. Nie przesadzać w hołdach składanych maluchowi, któremu i tak, jak to mówią „wsio rybka", lecz światła jupiterów przekierować na bohatera drugiego planu i to jemu gratulować awansu na starszego brata. Na koniec pamiętajmy, że to tylko w naszej głowie nastąpił gwałtowny przeskok i w porównaniu z noworodkiem nasz dwu- czy trzylatek nagle wydaje nam się bardzo duży i oczekujemy od niego, że nagle stanie się również znacząco dojrzalszy. A to przecież wciąż maluch, który w dodatku przeżywa trudny moment i potrzebuje czasu, a także cierpliwości i wsparcia z naszej strony, aby uporządkować małe trzęsienie ziemi, które w jego głowie i sercu wywołało to rodzinne „wejście smoczka".

W oczach kilkulatka narodziny nowego dziecka to jak wejście smoka, no dobrze: małego „smoczka", który burzy zastany ład.

Autorka jest doradcą rodzinnym, moderatorką Akademii Familijnej, mamą dziesięciorga dzieci

Małżeństwo jako ryzyko

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Znajomi twierdzą, że boję się miłości i jestem zbyt wymagający. Podoba mi się bardzo dużo kobiet, ale mężatek. Nie chcę się żenić z lęku przed samotnością. Nie chcę robić komuś nadziei, kiedy nie jestem przekonany, że to jest ta kobieta, o którą mi chodzi. Mam dobrą sytuację finansową i niech ksiądz mnie nie ocenia, ale obawiam się interesownych kobiet. Oczywiście próbowałem nie afiszować się z pozycją. Ale dwa razy było tak, że jak mnie się dziewczyna podobała, to ona się wtedy wycofywała. Wielu moich znajomych pobrało się czy zamieszkało razem, wchodząc w pewien interesowny układ, a ja chcę się ożenić z miłości.

„Kobieta jest jak cień. Gonisz ją, ucieka. Uciekasz, goni Cię” – mówi przysłowie. To samo zjawisko powtarza się – choć mniej wyraziście – u mężczyzn.

Stoi za tym mechanizmem klasyczny lęk przed odrzuceniem. „Ja się zaangażuję, a Tobie przestanie zależeć”. „Pokocham Cię, a Ty złamiesz mi serce”. Tak, małżeństwo przynosi ryzyko bycia odrzuconym. Jednak pocieszeniem jest fakt, że obie strony ryzykują tak samo. Zarówno ona, jak i on może w pewnym momencie wycofać się, chcieć mniej, odejść. I wcale nie ma tu pewności, że to właśnie Pana odrzucą. A może Pan odrzuci? Człowiek jest tajemnicą sam dla siebie, zwłaszcza mało siebie zna w kwestiach relacji miłosnych. Wydaje się, że samych siebie znamy, a wychodzi inaczej.

Mężczyźni, dorabiając się majątku, często właśnie zabezpieczają się przed odrzuceniem. Natura podpowiada: „Nawet jak będę stary i brzydki, nikt nie zostawi mojej kasy”. Myślenie takie zakłada, że kobiety – mówiąc negatywnie – są interesowne lub – mówiąc pozytywnie – mają silną naturalną potrzebę bezpieczeństwa, w tym finansowego. Jednak wielu z nas było świadkami, jak kobiety kilka czy kilkanaście lat troszczyły się o chorego współmałżonka. Każdy z nas widział kobiety poświęcające się rodzinie ofiarnie i bezinteresownie. To budzi podziw.

Ma Pan rację, że drugi człowiek jest taką wartością, że powinno się iść z nim/nią do ołtarza z miłości, a nie z jakiegoś motywu interesownego czy lęku przed samotnością. Szczególnie dziewczyny powinny być choć trochę zakochane. Jednak nie musi to być miłość od pierwszego wejrzenia. Więc wydaje się, że powinien Pan zaryzykować dłuższe relacje. Nieraz na początku poznawania się jest duże napięcie. Tak duże, że na starcie pali szanse. Warto dać sobie nieco więcej czasu. Ja bym na Pana miejscu szybko popatrzył na rodzinę dziewczyny. Czy tam potrafią kochać, czy nie? Nie jest to gwarancja, ale dużo podpowiada.

xmarekk@o2.pl
Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

RECENZJA

Bohaterowie czasu wojny

Najnowszy, wrześniowy numer miesięcznika „Biuletyn IPN” zawiera wiele ciekawych tekstów poświęconych głównie żołnierzom polskim walczącym podczas II wojny światowej w okupowanej od 30 listopada 1939 r. Norwegii. Dwa materiały związane są z polską Samodzielną Brygadą Strzelców Podhalańskich. Na tle ówczesnej sytuacji politycznej warto zwrócić uwagę, że Norwegia była pod okupacją sowiecką od 30 listopada 1939 r. – pisze historyk wojskowości Krzysztof Kubiak. Inny autor, również historyk wojskowości Wojciech Matusiak, przypomina postać podpułkownika pilota Tadeusza Nowierskiego (1907–1924), uczestnika bitwy o Anglię i walk w Normandii. W Normandii pozostała po Polakach pamięć, cmentarz i pomnik lotnika.

Niezwykle ciekawy jest tekst Łukasza Płatka „Cichociemni, broń i pieniądze”. Pieniądze pochodziły z kredytów udzielanych Polakom przez Brytyjczyków i Amerykanów. Za pośrednictwem cichociemnych udało się przerzucić do Polski na sfinansowanie działalności Polskiego Państwa Podziemnego ponad 35 milionów dolarów amerykańskich w gotówce lub w złocie. Straty oceniano na 10–20 procent. Pieniądze ginęły podczas transportu bądź w wyniku odkrycia przez okupanta skrytek, w których miały być przechowywane. Autor opisuje szczegółowo przygotowanie do akcji i trud szkolenia żołnierzy. Ostatecznie do Polski trafiło 316 skoczków, których celem była przede wszystkim praca dywersyjna.

Anna Hejczyk porusza temat „Polskie dzieciństwo. Polskie osiedle Tengeru w Tanganic”. To tekst o dzieciach ewakuowanych okrętem z ZSRS, które ostatecznie znalazły się na terenie dzisiejszych państw: Zambii, Zimbabwe, RPA, Kenii, Tanzanii i Ugandy. Część z nich stamtąd wyjechała, ale do dziś żyją tam ich potomkowie. W tym kontekście przypomniana jest sylwetka Tadeusza Lisieckiego (1906–1978), organizatora ewakuacji polskich dzieci.

W numerze znalazło się kilka interesujących sylwetek: trudne losy arcybiskupa polowego Józefa Gawliny, siostry Laurety od Serca Jezusowego, której los splótł się z historią 14. pułku ułanów jazłowieckich i 9. pułku ułanów małopolskich, a dziejowa zawierucha zaprowadziła ją do armii gen. Władysława Andersa,

a później polskiego wojska w Anglii.

W biuletynie jest też materiał o wygnanych z Polski generałach i o dalszych ich losach. Tematu tego podejmuje się Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk. O bliższych nam czasowo sprawach pisze Jarosław Szarek w artykule „Nieustępliwi”, dotyczącym ludzi z Huty Katowice, a także Grzegorz Majchrzak – España ’82. Emocje nie tylko piłkarskie./**wś**

Fronton kościoła

fot. Patryk Lubryczyński

Papiesko-prymasowska

Charyzmat parafii Narodzenia NMP w Warszawie-Płudach opiera się na dwóch wielkich polskich świętych XX w. oraz aktywnym działaniu na rzecz potrzebujących.

Istnieje tu żywy kult św. Jana Pawła II i bł. Prymasa Tysiąclecia. 22. dnia miesiąca odmawiana jest nowenna papieska, a 28. dnia – do bł. kard. Wyszyńskiego. Wśród kilkunastu wspólnot działają: Schola Dziecięca Totus Tuus, Myśląc Ojczyzna (nawiązująca nazwą do tytułu poematu Karola Wojtyły), Wspólnota Papieska, Zakon Rycerzy Jana Pawła II. Izabella Mroszkiewicz ze Wspólnoty Papieskiej podkreśla, że początki grupy sięgają października 2003 r., kiedy to parafianie z ówczesnym proboszczem ks. Mirosławem Bielawskim pojechali do Włoch. – Podczas audiencji Jan Paweł II poświęcił kamień węgielny pod nowy kościół parafialny, stanowiący wotum wdzięczności za pontyfikat papieża Polaka. Niezapomniane przeżycia stały się bodźcem do spotkań po pielgrzymce, które trwają do dziś – wspomina parafianka.

Ksiądz proboszcz Robert Furman

fot. Patryk Lubryczyński

Nowa świątynia parafialna została zbudowana w latach 2003–2008. Zastąpiła poprzedni kościół z początku XX w., w stylu neogotyku nadwiślańskiego, który powstał z inicjatywy katolików świeckich. Parafię w 1949 r. erygował przy nim prymas Stefan Wyszyński.

Ścieżka w lesie

– Obecnie jesteśmy w trakcie realizacji ścieżki edukacyjnej „Śladami św. Jana Pawła II i Prymasa Tysiąclecia", która powstanie w lesie koło tutejszej świątyni. Inicjatorami pomysłu są wspólnoty parafialne. Celem jest upamiętnienie spotkań Karola Wojtyły i Prymasa Wyszyńskiego odbywających się w pobliskiej Choszczówce. Tablice stacyjne będą nawiązywać do dwudziestu tajemnic różańca świętego. Będą na nich informacje o życiu i posłudze dwóch wielkich polskich kapłanów. Mam nadzieję, że ścieżka powstanie w ciągu najbliższych miesięcy – wyjaśnia Izabella Mroszkiewicz. Miejsce ma sprzyjać spacerom i odpoczynkowi, modlitwie oraz refleksji.

Parafia zdaje egzamin z miłości braterskiej. Duszpasterze oraz parafianie są zaangażowani w pomoc uchodźcom wojennym z Ukrainy. W salce Wieczernik utworzono przestrzeń mieszkalną dla Ukraińców. Obecnie w budynkach parafialnych przebywa osiemnaście osób. – We współpracy z parafialną i diecezjalną Caritas, samorządem oraz agendami rządowymi zorganizowaliśmy zespół pomocowy, który koordynuje pomoc dla gości. Otworzyliśmy w Wieczerniku Punkt Pomocy Ukrainie, w którym można otrzymać, jeśli posiadamy na stanie: odzież, artykuły pościelowe, środki czystości i higieny oraz żywność długoterminową. Zachęcamy do przynoszenia darów w godzinach otwarcia punktu: poniedziałek, środa, piątek 10.00–13.00, wtorek, czwartek 18.00–20.00 – informuje miejscowy proboszcz ks. Robert Furman.

Dożynki w mieście

Zbliża się uroczystość dożynkowo-odpustowa, która zostanie poprzedzona czterdziestogodzinnym nabożeństwem. Dlaczego jednak w stołecznej parafii organizowane są dożynki? Ksiądz proboszcz opowiada, że parafia w Płudach miała charakter rolniczo-ogrodniczy. Tu, gdzie teraz znajdują się nowoczesne osiedla, wcześniej były pola uprawne. – Jest jeszcze kilkunastu rolników, którzy zajmują się uprawą warzyw i kwiatów w okolicach ul. Marywilskiej – w Marcelinie, na Szamocinie i w Tomaszewie. Po transformacji ustrojowej na początku lat 90. zainicjowali oni dożynki we współpracy z ówczesnym urzędem gminy – tłumaczy ks. Furman. Corocznie wystrój kościoła i agapa nawiązują do dożynkowego dziękczynienia.

Odpust parafialny przypada 8 września. Przygotowania duchowe w dniach 6–7 września poprowadzi ks. Eugeniusz Leda, kapelan Instytutu Prymasowskiego w Choszczówce. W programie: 7.00, 9.00, 18.00 Msze święte z homiliami rekolekcyjnymi, 7.30–20.00 adoracja Najświętszego Sakramentu, o 19.00 zaplanowano nabożeństwa adoracyjne z rozważaniami.

Witraż w kościele

fot. Patryk Lubryczyński

– Wystosowaliśmy oficjalną prośbę do kard. Kazimierza Nycza o relikwiarz Prymasa Tysiąclecia. Prymasowskie relikwie będą kolejnymi obok znajdujących się już w kościele relikwii św. Jana Pawła II, św. Faustyny Kowalskiej, św. Alberta Chmielowskiego oraz św. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego – wymienia ksiądz proboszcz.

W dzień odpustu w godz. 7.30–17.30 odbędzie się adoracja Najświętszego Sakramentu. Msze święte będą odprawiane o 7.00, 9.00 i 18.00. Wieczorna uroczysta Msza święta odpustowa zostanie połączona z instalacją relikwii bł. kard. Stefana Wyszyńskiego, procesją eucharystyczną i agapą.

Obchody święta parafii zwieńczy 11 września w godz. 11.00–15.00 festyn parafialny. W programie: konkurs wiedzy o Prymasie Tysiąclecia i spotkania z przedstawicielami wspólnot parafialnych, a także m.in. kiermasz ciast i rękodzieła, dania kuchni ukraińskiej, zabawy integracyjne. Wieczorem, po Mszy świętej o godz. 18.00, odbędzie się koncert przybliżający postać św. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego w wykonaniu działającego przy parafii chóru AVE oraz zaproszonych artystów.

Na wspólne świętowanie zapraszają czytelników tygodnika „Idziemy" księża i cała wspólnota parafialna.

Patryk Lubryczyński

Parafia Narodzenia Najświętszej Maryi Panny,
ul. Klasyków 21/23
tel. 22 203 61 38 (kancelaria),
kom. 533 770 661,
www.parafiannmp.pl

W SKRÓCIE

■ **Kapłańskie translokaty.** Na mocy decyzji bp. Romualda Kamińskiego w diecezji warszawsko-praskiej zostały dokonane następujące zmiany personalne: ks. Mariusz Czyżewski mianowany został dyrektorem Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Biskupiej Warszawsko-Praskiej, ks. Mirosław Dobruk – wikariuszem w par. Najświętszej Maryi Panny Wspomożycielki Wiernych w Stanisławowie Pierwszym, ks. Piotr Domański – wikariuszem w par. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Siennicy, ks. Marek Gradziński – proboszczem par. św. Karola Boromeusza w Warszawie – osiedle Las, ks. Piotr Pierzchała – rezydentem w par. Nawrócenia św. Pawła Apostoła w Warszawie, ks. Dariusz Rejmuza – proboszczem par. św. Faustyny w Helenowie; ks. Kazimierz Siewko – wikariuszem w par. Chrystusa Króla w Warszawie.

■ **Wspomnienie bł. Ignacego Kłopotowskiego.** Siostry loretanki zapraszają do wspólnej modlitwy 7 września, w dniu liturgicznego wspomnienia bł. Ignacego Kłopotowskiego, w kaplicy kurialnej przy ul. Floriańskiej 3 w Warszawie. O godz. 17.30 nieszpory o bł. Ignacym Kłopotowskim, o 18.00 Msza święta pod przewodnictwem bp. Romualda Kamińskiego, a po niej koncert harfowy Temina Cadi Sulumuna.

■ **Organy Archikatedry.** Jesus Sampedro Marquez z Hiszpanii 11 września o godz. 16.00 wykona utwory Antonio de Cabezóna, Carla Czerny, Domingo Arquimbaulta, Luisa Leandro Marianiy Gonzáleza, Johanna Sebastiana Bacha, Charles'a Camille'a Saint-Saënsa, Louisa Jamesa Alfreda Lefébure-Wély. Archikatedra św. Jana Chrzciciela na Starówce, ul. Świętojańska 8. Wydarzenie pod patronatem medialnym tygodnika „Idziemy".

■ **VI Festiwal Muzyki Kameralnej i Organowej Powiatu Legionowskiego.** W kościele Matki Bożej Królowej Polski przy ul. Modlińskiej 115 w Jabłonnie 11 września o godz. 14.00 będzie można wysłuchać koncertu „300% piękna" w wyk. Andrzeja Wróbla i Elżbiety Piwkowskiej-Wróbel oraz Anny Wróbel (wiolonczela). Tego samego dnia o godz. 18.00 zaplanowano też koncert w kościele Niepokalanego Poczęcia NMP przy pl. Wolności 3 w Nieporęcie. W koncercie „Stabat Mater w muzyce" zaprezentują się Magdalena Cornelius-Kulig – sopran, Zbigniew Gach – organy. Festiwal pod patronatem tygodnika „Idziemy".

ODPUST W LORETTO

W sanktuarium Matki Bożej Loretańskiej w Loretto k. Wyszkowa 11 września odbędzie się coroczny odpust. W programie: godz. 9.00 powitanie, 9.05 Godzinki o Niepokalanym Poczęciu NMP, 9.30 słowo o Rodzinie Loretańskiej – s. Alojza Hornowska CSL, 9.40 Różaniec o pokój, 10.25 koncert słowno-muzyczny: Wspólnota Oblubienicy Ducha Świętego, 11.10 konferencja formacyjna – o. Marcin Ciechanowski OSPPE, 11.40 słowo z misji w Tanzanii – s. Barbara Łydkowska CSL, 11.45 losowanie osoby przejmującej figurę Matki Bożej, 12.00 Eucharystia – przewodniczenie i homilia: bp Artur Miziński, sekretarz generalny KEP, 14.05 wystąpienie red. naczelnego „Idziemy" ks. Henryka Zielińskiego, 14.10 koncert orkiestry koncertowej Victoria, 14.45 koncert Karoliny Pujer, 15.00 Koronka do Bożego Miłosierdzia. W trakcie odpustu konkurs fantowy, z którego dochód przeznaczony jest na świetlicę środowiskową dla dzieci „Dom Ojca Ignacego", prowadzoną przez siostry loretanki na warszawskiej Pradze. Więcej w wywiadzie z s. Brygidą Olędzką CSL, s. 30. Patronat medialny – tygodnik „Idziemy".

fot. arch. tygodnika „Idziemy"

O MUZYCE KOŚCIELNEJ

fot. arch. tygodnika „Idziemy"

Fundacja Błogosławionego Władysława z Gielniowa we współpracy z Wolskim Centrum Kultury organizują panel dyskusyjny „Muzyka sakralna. Dlaczego współczesnemu człowiekowi trudno ją zrozumieć?". Dr Antonina Karpowicz-Zbińkowska – muzykolog, teolog, publicystka – oraz Marcin Bornus-Szczyciński – muzyk, kantor chorału gregoriańskiego, założyciel zespołu Bornus Consort – będą rozmawiać na temat związku muzyki sakralnej ze współczesną kulturą, jej atrakcyjności dla człowieka żyjącego w XXI w. oraz wewnętrznego kryzysu muzyki liturgicznej Kościoła łacińskiego. Prowadzenie Piotr Ulrich, prezes Fundacji Błogosławionego Władysława z Gielniowa. Spotkanie odbędzie się 10 września o godz. 17.00 w Wolskim Centrum Kultury, ul. Górczewska 15, Warszawa. Wstęp wolny. Patronat medialny – tygodnik „Idziemy".

JUBILEUSZ SANKTUARIUM

Obchody 25. rocznicy ustanowienia sanktuarium Matki Bożej Nauczycielki Młodzieży przy ul. Gwintowej 3 na warszawskich Siekierkach odbędą się 11 września. Eucharystii o godz. 13.00 będzie przewodniczyć bp Piotr Jarecki, homilię wygłosi ks. prof. Marian Kowalczyk SAC. Uroczystości połączone będą z Mszą świętą inaugurującą nowy rok szkolny w archidiecezji warszawskiej.

fot. arch. tygodnika „Idziemy"

fot. www.warszawskarowerowa.pl

ROWEROWA PIELGRZYMKA

Około 100 osób w wieku od 10 do 81 lat wzięło udział w Warszawskiej Pielgrzymce Rowerowej. Pątnicy wyjechali 22 sierpnia z parafii św. Łukasza Ewangelisty na warszawskich Jelonkach, na Jasną Górę dotarli 26 sierpnia, by uczestniczyć w uroczystości Matki Bożej Częstochowskiej. W drodze prowadzone były konferencje w oparciu o książkę kard. Stefana Wyszyńskiego „Uświęcenie codzienności".

60-LECIE KARMELITANEK

fot. ks. Paweł Kłys

Jubileusz 60 lat posługi Sióstr Karmelitanek Dzieciątka Jezus w parafii Trójcy Świętej w Kaszewicach k. Bełchatowa stał się okazją do dziękczynnego „Te Deum" – wyśpiewanego podczas Eucharystii celebrowanej w kaszewickiej parafii w niedzielę 28 sierpnia przez arcybiskupa seniora Władysława Ziółka. – Siostry doskonale zaaklimatyzowały się w kaszewickiej współczesności i cieszą się wielką życzliwością. Dziś nikt nie wyobraża sobie kościoła, szkoły, uroczystości religijnych bez obecności sióstr. Siostry oddają tutejszej parafii swoją pracę, umiejętności, osobiste talenty, a przede wszystkim swoją codzienną modlitwę – powiedział abp Ziółek./**ks. Paweł Kłys**

ROCZNICA LIKWIDACJI GETTA

Na łódzkim cmentarzu żydowskim odbyły się uroczystości związane z 78. rocznicą likwidacji Ghetto Litzmannstadt oraz 80. rocznicą Wielkiej Szpery. W modlitwie wzięli udział metropolita łódzki abp Grzegorz Ryś oraz przedstawiciele łódzkiego oddziału Polskiej Rady Ekumenicznej. Duchowni chrześcijańscy odmówili Psalm 130, a następnie Dawid Szychowski, rabin łódzkiej gminy żydowskiej, odczytał ten sam psalm w języku hebrajskim. Odtworzono także archiwalne nagranie żydowskiego kadisz, który odmówił Jehuda Widawski – ocalały z łódzkiego getta. Uroczystości na łódzkim kirkucie zakończyły się pod pomnikiem upamiętniającym likwidację łódzkiego getta – zapaleniem zniczy przez ocalałych./**ks. Paweł Kłys**

fot. ks. Paweł Kłys

W SKRÓCIE

■ **Peregrynacja obrazu.** Od 10 do 17 września parafia Nawrócenia św. Pawła Apostoła przy ul. Kobielskiej 10 w Warszawie będzie gościć kopię obrazu NMP Matki Kościoła, patronki Służby Porządkowej Totus Tuus diecezji warszawsko-praskiej.

■ **Dzień Wspólnoty w Radzyminie.** W diecezji warszawsko-praskiej powakacyjny Dzień Wspólnoty Ruchu Światło-Życie będzie włączony w diecezjalne spotkanie rodzin w Radzyminie, odbywające się przy sanktuarium św. Jana Pawła II, ul. Słowackiego 58, w niedzielę 4 września w godz. 14.00–19.00. Złożą się na niego Msza święta, konferencja, spotkania w grupach, wspólna zabawa, agapa. Zorganizowana będzie zbiórka jedzenia dla Ukrainy (kasza, mąka, cukier, puszki mięsne, rybne).

■ **Oazowicze w Wilanowie.** W archidiecezji warszawskiej dzień wspólnoty świętowany będzie w Świątyni Opatrzności Bożej, ul. Hlonda 1, w niedzielę 4 września, rozpoczęcie o godz. 14.00 spotkaniami w grupach, o godz. 15.00 Koronka do Bożego Miłosierdzia, zawiązanie wspólnoty i godzina świadectw, o 16.15 przygotowanie do Eucharystii odprawianej przez ks. Marka Traczyka, diecezjalnego moderatora Ruchu Światło-Życie. Diakonia Miłosierdzia poprowadzi zbiórkę „Podziel się z maluchem – przywieź pieluchę". Artykuły spożywcze i higieniczne dla niemowląt (mleko modyfikowane, kaszki, słoiczki, kosmetyki do mycia i prania, pieluchy) będzie można składać w specjalnie oznaczonym miejscu.

■ **Dürer – przedłużona wystawa.** Wystawa „Dürer – Żywot Maryi, Wielka Pasja, Apokalipsa" w Muzeum Archidiecezji Warszawskiej, ul. Kanonia 1, została przedłużona do 18 września. Cena biletu 15 zł. Muzeum czynne jest wt.–pt. 12.00–18.00, sob.–niedz. 12.00–16.00, poniedz. nieczynne.

■ **„Błogosławieni".** W oddziale Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego przy pl. Bankowym 1A w Warszawie do 16 września można obejrzeć wystawę „Błogosławieni" Sylwii Walani-Telegi, zwyciężczyni konkursu „Quadriennale Betesda". Zwiedzający zobaczą osiem rzeźbiarskich instalacji artystycznych, każda z nich będzie opowiadać o jednym z ośmiu błogosławieństw. Wystawa czynna pon.–pt. w godz. 10.00–16.30.

■ **Akcja krwiodawstwa.** 4 września w godz. 9.00–13.00 można oddać krew w specjalnym krwiobusie przy kościele św. Teresy od Dzieciątka Jezus i Męczenników Rzymskich przy ul. Rybnickiej 27 w Warszawie.

Posłani przez Chrystusa

W dniach 29–30 sierpnia odbyły się odprawy katechetyczne dla katechetów z diecezji warszawsko-praskiej. Codziennie rozpoczynały się Mszą świętą w kościele św. Jakuba przy ul. Mehoffera 4 na warszawskim Tarchominie. Część konferencyjna miała miejsce w budynku Wyższego Seminarium Duchownego DW-P.

Pierwszego dnia na powitanie zebranych ordynariusz warszawsko-praski powiedział, że katecheci przybyli, aby przygotować się do wielkiego dzieła, jakim jest posługa wobec dzieci i młodzieży. – Potrzeba czasu, aby w oparciu o Słowo Boże i refleksje, którymi się między sobą dzielicie, być bogatszymi o wizję podejmowanej posługi, ale także mieć głębsze umocowanie w sercu, że misja, do której Pan Jezus i Kościół was posyła, jest bardzo ważna – zapewniał w homilii bp Kamiński. Na zakończenie Eucharystii misję kanoniczną na rozpoczęcie pracy katechetycznej z rąk ordynariusza warszawsko-praskiego odebrała Katarzyna Paulina Białek.

fot. Patryk Lubryczyński

W seminarium słowo wstępne do katechetów wygłosiła mazowiecka kurator oświaty Aurelia Michałowska. Potem odbył się wykład ks. prof. Waldemara Chrostowskiego „Nauczyciele wiary – w świetle Biblii". – Pierwszymi nauczycielami wiary są rodzice, którzy są odpowiedzialni za jej przekaz. Paradoks obecnych czasów polega na tym, że katecheci nie tylko wspomagają w tym zadaniu ojców i matki, ale wręcz ich zastępują – zaznaczył ks. prof. Chrostowski. Podkreślił, że celem katechety nie jest nauka religioznawstwa, ale przekazywanie wiary chrześcijańskiej z jej wymiarem trynitarnym. – Ważne jest, aby wdrażać dzieci i młodzież w staranne wykonywanie znaku krzyża, ponieważ ten prosty znak niejako streszcza to, co najważniejszego katecheta ma do powiedzenia na katechezie – wyjaśniał biblista.

Patryk Lubryczyński

Nowenna pompejańska

W przypadającą w tym roku 30. rocznicę powstania diecezja warszawsko-praska pragnie powierzyć się Maryi. Ósmego września rozpocznie się diecezjalna modlitwa nowenną pompejańską. Będzie odmawiana przez 54 dni przed Najświętszym Sakramentem w wybranych parafiach, które leżą na granicy diecezji. Zakończy się 31 października w parafii Matki Bożej Pompejańskiej w Warszawie.

W modlitwie zawierzane będą wszystkie parafie, ośrodki duszpasterskie, domy i zgromadzenia zakonne, biskupi, kapłani oraz rodziny. Nowenna pompejańska rozpocznie się w parafii NMP Matki Pięknej Miłości w Warszawie, potem będą ją kontynuować warszawskie parafie: 9 września par. św. Jakuba Apostoła, 10 września par. św. Franciszka z Asyżu, 11 września par. św. Łukasza. W następne dni września modlitwa będzie prowadzona w parafiach pozawarszawskich: MB Królowej Polski w Jabłonnie, św. Andrzeja Boboli w Rajszewie, św. św. Apostołów Piotra i Pawła w Nowym Dworze Mazowieckim, św. Michała Archanioła w Nowym Dworze Mazowieckim, św. Bartłomieja Apostoła w Janówku, św. Jana Marii Vianneya w Skrzeszewie, Przemienienia Pańskiego w Wieliszewie, Niepokalanego Poczęcia NMP w Nieporęcie, bł. Karoliny Kózkówny w Białobrzegach, św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Starych Załubicach, Podwyższenia Krzyża Świętego w Kuligowie, Miłosierdzia Bożego w Józefowie, Podwyższenia Krzyża Świętego w Dąbrówce, Świętej Trójcy w Niegowie, św. Antoniego z Padwy w Lucynowie, MB Królowej Polski w Rybienku Leśnym, MB Częstochowskiej w Kamieńczyku, MB Loretańskiej w Loretto, MB Częstochowskiej w Gwizdałach. 1 października nowenna będzie odmawiana w par. MB Częstochowskiej w Urlach, w kolejne dni października – w parafiach: św. Jakuba Apostoła w Jadowie, Przemienienia Pańskiego w Trawach, św. Jana Chrzciciela w Pniewniku, św. Mikołaja w Dobrem, św. Jana Chrzciciela i św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Stanisławowie, św. Anny w Jakubowie, Wniebowzięcia NMP w Kałuszynie, św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Mrozach, MB Nieustającej Pomocy w Guzewie, św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Jeruzalu Mińskim, Świętej Trójcy w Latowiczu, MB Różańcowej w Wielgolesie, MB Częstochowskiej w Starogrodzie, Świętej Trójcy w Kołbieli, Wniebowzięcia NMP w Celestynowie; św. Wita w Karczewie, MB Ostrobramskiej w Otwocku Wielkim, MB Królowej Polski w Otwocku Kresach, św. Maksymiliana Marii Kolbego w Józefowie. Od 21 października nowenna będzie kontynuowana w stołecznych parafiach, kolejno: Dobrego Pasterza, Wniebowzięcia NMP, św. Karola Boromeusza, św. Ojca Pio, Miłosierdzia Bożego, MB Nieustającej Pomocy, Bożego Ciała na Kamionku, św. Floriana Męczennika i Michała Archanioła oraz Wyższym Seminarium Duchownym, MB Loretańskiej, św. Jadwigi Królowej, MB Pompejańskiej.

W niedzielę 28 sierpnia w parafii św. Trójcy w Latowiczu bp Romuald Kamiński, ordynariusz diecezji warszawsko-praskiej, przewodniczył Mszy świętej, która była kulminacyjnym punktem dożynek diecezjalno-gminno-parafialnych.

Dożynki w Latowiczu

tekst i zdjęcia: Robert Śliwiński

W godzinach przedpołudniowych rozpoczęło się rejestrowanie delegacji dożynkowych z wieńcami. Wszystkie prezentowały się imponująco, niczym małe dzieła sztuki. Przed Eucharystią bp Kamiński podziwiał wieńce ustawione w dwóch bocznych nawach świątyni i krótko rozmawiał z ich twórcami.

Wójt gminy Latowicz Bogdan Świątek-Górski powitał gości, wśród których byli posłowie na sejm RP Teresa Wargocka i Daniel Milewski. Zebranych pozdrowił też miejscowy proboszcz ks. Bogusław Wnuk.

W słowie wstępnym bp Kamiński stwierdził: – Najczęściej prosimy albo przepraszamy, a mniej w nas jest wdzięczności i uwielbienia. Dlatego proszę dzisiaj to uroczyste zgromadzenie, aby wypowiedziało Bogu naszemu Ojcu słowo dziękczynienia i uwielbienia za wszystkie dary, jakimi nas obdarzył.

W homilii ordynariusz warszawsko-praski nawiązał do toczących się obecnie konfliktów militarnych: – Co zrobić, żeby odpowiedzieć na groźbę wojny? Dozbroić się, wykształcić lepszych polityków? To jest przerwanie ciężkiej choroby na pewien czas. Jedynym lekarstwem jest nawrócenie. Jeśli ten, który jest przyczyną zła, dzięki naszym prośbom, błaganiom, modlitwom nawróci się, wszystko zacznie iść innym torem.

Nawiązując do święta plonów, bp Kamiński powiedział: – Wieńce dożynkowe wyobrażają nam nasze hojne zbiory. Przynosimy je, żeby dziękować Bogu, a także sobie wzajemnie, na zakończenie żniw. Zakończeniem naszego ziemskiego życia będzie odejście z tego świata do domu Ojca. Na podobieństwo święta żniwnych wieńców przyjdzie nam iść przed oblicze Ojca z jakąś wiązanką, naręczem symbolizującym nasze ziemskie życie.

W procesji z darami chleb z tegorocznych zbóż nieśli starostowie dożynek, młodzi małżonkowie Karolina i Piotr Chróst ze wsi Kamionka, prowadzący trzystuhektarowe gospodarstwo rolne, specjalizujące się w hodowli bydła mlecznego.

Muzycznie liturgię uświetnił Międzypokoleniowy Chór Kameralny Kanon z Gminnej Biblioteki Publicznej w Siennicy.

Po Mszy świętej nastąpiło rozstrzygnięcie konkursu na najpiękniejsze wieńce.

Pierwsze miejsce zajęło Koło Gospodyń Wiejskich ze Strzebuli, otrzymało nagrodę od ordynariusza diecezji warszawsko-praskiej. Drugie miejsce przypadło wykonawcom wieńca z miejscowości Redzyńskie, którzy otrzymali nagrodę wójta z Latowicza. Zdobywcą trzeciej nagrody, od miejscowego proboszcza, było Koło Gospodyń Wiejskich Rozszczep. Obok głównych nagród przyznano cztery wyróżnienia: dla autorów wieńców z Koła Gospodyń Wiejskich Skupie, Lubomina oraz sołectw Sitki i Leontyny.

Mariola Żaboklicka, przedstawicielka Koła Gospodyń Wiejskich w Strzebuli, które zdobyło pierwszą nagrodę, powiedziała: – Jesteśmy najmniejszym kołem gospodyń, należącym do gminy Jakubów, powiat miński. Nasi członkowie należą do dwóch różnych parafii i kościołów: parafii rzymskokatolickiej Trójcy Świętej w Wiśniewie oraz parafii kościoła Starokatolickiego Mariawitów pw. Trójcy Przenajświętszej w Wiśniewie. W tym roku nasz wieniec jest w formie młyna: wykonany z drewna, kartonu, ziarna i kłosów różnych zbóż – pszenicy, owsa, żyta, jęczmienia, a także słomy, traw, mchu, chwastów, kwiatów suszonych i świeżych, nasion, pestek. Znajdują się tu również elementy warzyw i owoców z naszych sadów, a także owoców jarzębiny czy czarnego bzu. Ręcznie wykonana jest miniatura wozu na drodze z fasoli, ręcznie uszyte woreczki ze zbożem mieszczące się wewnątrz i na zewnątrz młyna. Drewnianą konstrukcję przygotowali panowie z naszego KGW. Wykonanie wieńca zajęło dwa tygodnie.

Po ogłoszeniu wyników konkursu na wieniec dożynkowy nastąpiło dzielenie się chlebem upieczonym z tegorocznych plonów. Wyróżniających się rolników uhonorowano medalami „Zasłużony dla rolnictwa".

List od premiera Mateusza Morawieckiego odczytał poseł na sejm RP Daniel Milewski.

fot. arch. Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej

W domu Matki Bożej

Z s. **Brygidą Olędzką** CSL, przełożoną generalną Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej, rozmawia Irena Świerdzewska

Jednym z najważniejszych wydarzeń w sanktuarium Matki Bożej Loretańskiej są uroczystości odpustowe, w tym roku 11 września. Skąd przybywają pielgrzymi?

Uroczystości odpustowe gromadzą około 8 tys. pielgrzymów. Pątnicy przychodzą w pieszych pielgrzymkach z pobliskiego Łochowa, Wyszkowa, z Jadowa czy z Tłuszcza. Siostry benedyktynki samarytanki przychodzą z grupą wiernych z Niegowa. Z odległych parafii pielgrzymi przybywają w zorganizowanych grupach autokarami, dużo jest rodzin przyjeżdżających indywidualnie. Pielgrzymka z diecezji drohiczyńskiej idzie trzy–cztery dni pod hasłem „Od chrzcielnicy do grobu". Hasło nawiązuje do postaci bł. Ignacego Kłopotowskiego, założyciela naszego zgromadzenia, który urodził się w tamtejszej diecezji w Korzeniówce, ochrzczony był w drohiczyńskiej katedrze, a pochowany jest w Loretto.

Jak będzie przebiegać tegoroczny odpust?

W samo południe 11 września Mszy świętej będzie przewodniczył bp Artur Miziński, sekretarz generalny Konferencji Episkopatu Polski. Przed Eucharystią konferencję formacyjną, nawiązującą do hasła tegorocznego odpustu: „Królowo Pokoju, módl się za nami", wygłosi paulin o. Marcin Ciechanowski. Modlitwę różańcową odmówimy w różnych językach, z myślą o naszych braciach w wierze. Jedna z naszych sióstr, pracująca w Tanzanii wśród dzieci albinoskich, będzie odmawiać dziesiątkę różańca w języku suahili. Prosimy, by grupy zorganizowane wcześniej zgłaszały przybycie – pod nr. tel. 29 741 17 87 (lub końcówka 37) – co pomoże nam lepiej przygotować się do uroczystości.

Minął rok od poświęcenia kościoła w Loretto. Jak funkcjonuje nowa świątynia?

Kościół dedykowany jest Matce Bożej Loretańskiej. Kształtuje się jeszcze, jakie wezwanie będzie nosiła świątynia i jaki będzie miała wystrój. Potrzebujemy czasu na rozeznanie. Kościół staje się miejscem modlitwy, do którego z upodobaniem przybywają wierni. Podkreślają, że cisza i prostota wnętrza pomagają im się skupić, by stawać w obecności Bożej. W ostatnim roku pojawiły się wspólnoty, które prosiły o możliwość spotykania się na modlitwie i nabożeństwach w nowym kościele. Zarówno siostra kustosz, jak i sercanie pracujący w Loretto byli otwarci na te inicjatywy. Raz w miesiącu, po Mszy świętej niedzielnej o godz. 16, odbywają się koncerty uwielbienia.

Z jakich jeszcze powodów – oprócz kultu maryjnego i bł. Ignacego Kłopotowskiego – odwiedzane jest Loretto?

Przez cały rok organizowane są rekolekcje, nasza troska skierowana jest głównie ku rodzinie. W obecnych czasach zagubienia, pomieszania wartości, istotna jest pomoc w budowaniu i utrzymaniu relacji w rodzinie. Propozycji jest wiele, otwieramy się na różne grupy wiernych, są rekolekcje dla kobiet przeżywających różne problemy, mężczyzn, młodych dziewcząt rozeznających drogę życia. Organizujemy rekolekcje tematyczne. W najbliższym czasie planowane są rekolekcje o Słowie Bożym czy rekolekcje różańcowe na bazie piętnastu obietnic Maryi, które będzie prowadził dominikanin o. Michał Szałkowski. Będą też rekolekcje maryjne w odniesieniu do Eucharystii. Obok istniejących od lat inicjatyw, jak Rodzina Loretańska, powstają nowe. W Loretto spotykają się zawiązane niedawno cztery róże różańcowe, w tym jedna dla ludzi młodych. W tych wspólnotach jest niemal osiemdziesiąt osób. Przyjeżdżają na obchody pierwszych sobót miesiąca, a po Mszy świętej mają katechezę i konferencję oraz spotkania w grupach.

Loretto staje się miejscem modlitwy, do którego z upodobaniem przybywają wierni.

W czym się wyraża obecność w Loretto bł. Ignacego Kłopotowskiego?

To miejsce powstało z inicjatywy naszego założyciela i jest szczególnie naznaczone jego obecnością. Postarałyśmy się przed kilkoma miesiącami, by znajdujący się w sanktuarium sarkofag był bardziej eksponowany. Maleńka kapliczka pozwala stanąć bliżej sarkofagu, by móc się pomodlić. W kościele można zostawić intencje. W pierwsze czwartki miesiąca odprawiana jest Msza święta za wstawiennictwem bł. ks. Kłopotowskiego, podczas której te intencje są przedstawiane, podobnie jak te nadesłane drogą mailową. Eucharystie są transmitowane za pośrednictwem telewizji SalveNet, za co jesteśmy wdzięczne bp. Romualdowi Kamińskiemu, ordynariuszowi naszej diecezji.

Jak całe zgromadzenie loretańskie realizuje zadania, które wyznaczył założyciel?

Apostolstwo przez słowo drukowane jest nam bliskie i zadane. Kiedy do takiego dzieła posyłał nas ks. Kłopotowski, miałyśmy jedną drukarnię. Obecnie mieści się ona w Rembertowie, ale posługujemy też w innych krajach: w Rumunii, we Włoszech i na Ukrainie, gdzie podejmujemy apostolstwo przez druk książek, czasopism, akcydensów, kalendarzy. W Polsce wydajemy m.in. miesięczniki „Różaniec", „Anioł Stróż", „Tak Rodzinie". Zachęcamy ludzi do sięgania po dobrą prasę, by mogli formować swoją wiarę.

Dziś rozeznajemy włączanie się w apostolstwo w przestrzeni internetowej, przez współczesne platformy, social media, obecność na Facebooku, chociaż nie chciałybyśmy odejść od tradycyjnej książki. Jesteśmy wdzięczne Bogu i ludziom, którzy mówią, że dzięki lekturze pism katolickich spotkali Pana Boga.

Znak wolnej ojczyzny

Historia Świecy Niepodległości związana jest zarówno z dziejami naszej ojczyzny, jak i z wyniesionymi na ołtarze Polakami.

Pierwszym z nich był Jozafat Kuncewicz, męczennik, arcybiskup diecezji połockiej katolickiego Kościoła obrządku wschodniego. Dzięki jego gorliwej pracy Kościół ten rozwijał się, utrwalając związek wiernych z polskością i utrudniając rusyfikację tych ziem. Zamordowany w 1621 r., został beatyfikowany w roku 1643. Jan Paweł II nazywał go Apostołem Pojednania.

Decyzję o jego kanonizacji podjął Pius IX, wielki przyjaciel Polski, której wówczas od 72 lat nie było na mapie Europy. Uroczystość, na którą przybyli Polacy ze wszystkich trzech zaborów, odbyła się w 1867 r., ledwie trzy lata po umilknięciu ostatnich strzałów powstania styczniowego.

Pius IX (beatyfikowany w 2000 r. przez Jana Pawła II) polecił, aby ofiarowaną mu w trakcie kanonizacji świecę przechować w Kolegium Polskim w Rzymie do czasu, aż Polska stanie się wolna.

Świadkiem kanonizacji Jozafata Kuncewicza był Józef Sebastian Pelczar, młody ksiądz, który przebywał wówczas w Kolegium Polskim, późniejszy biskup przemyski. To on wygłosił homilię w archikatedrze św. Jana, gdy spełniło się życzenie Piusa IX i w 1920 r. świeca została zapalona na znak odzyskania wolności przez Polskę. Przywieźli ją z Rzymu świeżo obdarzeni godnością kardynalską arcybiskupi Aleksander Kakowski i Edmund Dalbor, wielce zasłużeni dla Kościoła i ojczyzny.

Józef Sebastian Pelczar został beatyfikowany i kanonizowany przez Jana Pawła II.

Przechowywana w archikatedrze św. Jana świeca Piusowa, zwana częściej Świecą Niepodległości, została szczęśliwie przeniesiona do kościoła seminaryjnego i tam nienaruszona przetrwała powstanie warszawskie.

W 2018 r. została przeniesiona do Świątyni Opatrzności Bożej. Jest zapalana przez prezydenta Rzeczypospolitej podczas uroczystej Eucharystii rozpoczynającej obchody Narodowego Święta Niepodległości. Tuż obok gabloty, w której na co dzień można podziwiać Świecę Niepodległości, znajdują się relikwie świętego biskupa Pelczara.

Staraniem Centrum Opatrzności Bożej powstały wierne, choć miniaturowe kopie Świecy Niepodległości. Już w 53 tysiącach polskich domów 11 listopada o godz. 19.18 przy ich płomykach wierni modlą się o opiekę Opatrzności nad Polską.

fot. Mieczysław Remuszko

Przywołajmy fragment homilii biskupa Pelczara wygłoszonej w 1920 r.: „Radujmy się ze wskrzeszenia Ojczyzny, lecz trwóżmy o jej przyszłe losy. Błagać trzeba Pana, aby nie opuszczał Polski aż do końca wieków”.

Mieczysław Remuszko
Centrum Opatrzności Bożej

REKLAMA

Wisłą do Camino

fot. Facebook

W Dobrzyniu nad Wisłą zakończył się Flis św. Jakuba. Na skarpie wiślanej stanęła drewniana figura świętego apostoła. Tym samym polscy flisacy odtworzyli wiślany szlak św. Jakuba do Santiago de Compostela.

Tradycja pielgrzymowania do Santiago de Compostela sięga IX w. Ma wymiar ogólnoeuropejski, bo mieszkańcy wielu krajów zdążali do tego miasta w północno-zachodniej Hiszpanii, słynącego z grobu św. Jakuba Starszego Apostoła. Od kilkunastu lat trwa odtwarzanie biegnących przez Polskę szlaków lądowych do Santiago de Compostela.

Nadwiślańska Organizacja Turystyczna i Pracownia Szlaku św. Jakuba przy Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu podjęły się w 2021 r. odtworzenia dawnego szlaku wodnego Camino de Vistula. Dzięki zaangażowaniu oraz wsparciu licznych środowisk i osób prywatnych była możliwa realizacja tej inicjatywy.

Flis rozpoczął się w 2021 r. Figura św. Jakuba, dar włóczków krakowskich dla mieszkańców Dobrzynia nad Wisłą, wykonana przez artystę Henryka Tomczaka, popłynęła Wisłą z Krakowa do Gdańska. Na trasie nawiedzono większość miejsc związanych z kultem św. Jakuba oraz uczestniczono w Festiwalu Wisły. Była to ważna forma popularyzacji idei Camino oraz szeroko pojętej tradycji wodniackiej.

Wiosną 2022 r. na statku żaglowym „Pogoria" kontynuowano wędrówkę z figurą św. Jakuba. Przez porty Danii, Niemiec, Francji i Wielkiej Brytanii zawieziono ją do hiszpańskiej A Corunii w Galicji. 15 lipca ruszyła autokarem pielgrzymka, aby 25 lipca, na odpust Jakubowy, już pieszo dotrzeć do grobu apostoła w Santiago de Compostela. Po powrocie do Polski figura na krótko trafiła do Jakubowego sanktuarium w Toruniu, aby następnie przypłynąć wraz z pielgrzymami do Dobrzynia nad Wisłą.

Figura św. Jakuba pokonała całą dawną drogę wodną z Krakowa do Santiago, a ostatecznie wróciła do Dobrzynia nad Wisłą i stanęła w przygotowanej dla niej kapliczce na Jakubowym Podzamczu. Jest widomym znakiem tego, że dawny szlak pielgrzymkowy – Camino de Vistula – został przywrócony.

20 sierpnia Mszy świętej na terenie portu przewodniczył biskup senior diecezji płockiej Piotr Libera. – Wiślane Camino jest zaproszeniem do refleksji nad życiem i do nawrócenia – zwrócił się do czcicieli apostoła. Pobłogosławił też kapliczkę św. Jakuba./**PAP/KAI/bs**

Kultura za złotówkę!

Samorząd województwa mazowieckiego kontynuuje po wakacjach program „Kultura za złotówkę", którego celem jest otwarcie marszałkowskich instytucji kultury dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Akcja potrwa do końca roku. Aby skorzystać z oferty, szkoła powinna wysłać zgłoszenie do wybranej przez siebie instytucji kultury. Formularz znajduje się na stronie www.mazovia.pl oraz na stronach placówek.

W programie bierze udział 28 instytucji kultury, nad którymi pieczę sprawuje Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego. Są to m.in.: Teatr Polski w Warszawie, Warszawska Opera Kameralna, Teatr Dramatyczny w Płocku, Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu, Muzeum Treblinka. Pełna lista znajduje się na stronie www.mazovia.pl.

Dzięki programowi w maju i czerwcu mazowieckie instytucje kultury zwiedziło blisko 14 tys. uczniów. Największym zainteresowaniem cieszył się Mazowiecki Teatr Muzyczny im. Jana Kiepury w Warszawie, który odwiedziło ponad 2,5 tys. młodych ludzi.

Agnieszka Zielińska

fot. PAP/Mateusz Marek

Dla miłośników monet

583 numizmaty z kolekcji André van Bastelaera można obejrzeć na wystawie „Złota kolekcja. Monety André van Bastelaera" na Zamku Królewskim w Warszawie. Są to monety rzymskie i bizantyńskie, brabanckie i belgijskie oraz pochodzące z różnych zakątków świata. Kolekcja jest po raz pierwszy prezentowana publicznie.

Żyjący w XX w. belgijski lekarz André van Bastelaer fascynację numizmatyką przejął po ojcu. W ostatnich latach swojego życia przyjeżdżał do Polski – poruszony świadomością poniesionych przez nią strat wojennych, postanowił ofiarować jej swoją kolekcję.

Wystawa potrwa do 27 listopada, została przygotowana w związku z XVI Międzynarodowym Kongresem Numizmatycznym, który odbędzie się w Warszawie w dniach 11–16 września br./**bs**

fot. materiały dystrybutora

Grodno w ogniu

Mirosław Winiarczyk

Z prawdziwym zdumieniem obejrzałem kolejny premierowy film polski. W przeciwieństwie do większości realizowanych dziś rodzimych utworów, poświęconych z reguły marginalnym zjawiskom z życia społecznego (o czym często piszę na tych łamach), „Orlęta. Grodno '39" w reżyserii Krzysztofa Łukaszewicza poruszają ważny temat historyczny i patriotyczny. Jest to pierwszy film w powojennej kinematografii polskiej poświęconych inwazji Armii Czerwonej na Rzeczpospolitą 17 września 1939 r. Agresja ta była możliwa dzięki paktowi Ribbentrop–Mołotow, czyli sojuszowi Stalina z Hitlerem. W PRL temat ten był z oczywistych powodów zakazany, trudno jednak zrozumieć, dlaczego w III RP nie powstawały takie filmy fabularne. Realizowano oczywiście rozmaite dokumenty telewizyjne o tych sprawach, głównie o Katyniu oraz eksterminacji i wywózkach ludności polskiej z Kresów. Niewiele natomiast zajmowano się walkami z Armią Czerwoną zdradzonego przez tzw. sojuszników i opuszczonego przez naczelnego wodza i wielu dowódców Wojska Polskiego.

Reżyser Krzysztof Łukaszewicz w pewnym sensie starał się zapełnić wspomniane wyżej luki tematyczne. Zrobił to jednak w sposób pokrętny i wielce dyskusyjny. Można pochwalić sceny zbiorowe walk w obronie Grodna po agresji 17 września. W ich realizacji pomogli pasjonaci – rekonstruktorzy, którzy dostarczyli mundury i broń z 1939 r. (jest nawet autentyczny czołg). Akcję filmu można podzielić na trzy części. W pierwszej części twórcy opowiadają o przeżyciach bohaterów od początku lipca 1939 r. do agresji Niemiec 1 września, w drugiej oglądamy wydarzenia do 17 września, a w ostatniej, najbardziej dramatycznej, heroiczną obronę Grodna, prowadzoną wbrew rozkazom dowództwa WP. Akcję filmu śledzimy z perspektywy żydowskiego chłopca z miejscowego gimnazjum, zafascynowanego polską tradycją militarną i „Krzyżakami" Sienkiewicza. Leoś za wszelką cenę chce dostać się do drużyny harcerskiej i wyjechać na wakacyjny obóz, napotyka jednak opór wielu kolegów i nauczycieli, nieufających chłopcu, którego starszy brat jest zaangażowanym komunistą, skazanym na więzienie, jak wielu Żydów na ówczesnych Kresach. Owdowiała matka chłopca stara się kultywować żydowskie tradycje i pomagać synom. Autorzy utworu ukazali katolicką kresową społeczność polską w wielonarodowym Grodnie od jak najgorszej strony. W produkcji Łukaszewicza większość Polaków, wyznających poglądy narodowe, wygląda na osoby prymitywne, nienawidzi i szykanuje Żydów. I nie chodzi tu tylko o bojówki nacjonalistyczne, lecz o obraz całej społeczności, która jest na ekranie ksenofobiczna i antysemicka. Pokazane wyjątki tylko potwierdzają regułę. Heroiczne i wzruszające końcowe sceny z udziałem walczącej młodzieży i żołnierzy nie mogą zatrzeć ogólnego obrazu. Dlaczego twórcy filmu nie spojrzeli na obronę wielonarodowego Grodna z perspektywy polskiego młodego chłopca, oczywiście z poszanowaniem miejscowych mniejszości? Ale byłby to wtedy inny film.

„Orlęta. Grodno '39". Polska 2012.
Scenariusz i reżyseria – Krzysztof Łukaszewicz.
Wykonawcy – Feliks Matecki, Jowita Budnik, Filip Gurłacz, Bartłomiej Topa, Wit Czernecki, Antoni Pawlicki, Leszek Lichota i inni.
Dystrybucja – TVP Dystrybucja Kinowa

Słuchaj, dzieweczko…

Lekturą tegorocznej edycji Narodowego Czytania, przypadającego w sobotę 3 września, są „Ballady i romanse" Adama Mickiewicza. „Dwieście lat temu w Wilnie zostały wydane «Ballady i romanse» Adama Mickiewicza – zbiór poezji, który zapoczątkował w Polsce romantyzm. Młodzieńcze, a jednocześnie bardzo dojrzałe wiersze okazały się przełomowe i dzisiaj trudno wyobrazić sobie bez nich dalsze dzieje naszej literatury. (…) Romantyzm to istota polskości i fundament nowoczesnej tożsamości naszego narodu" – napisał prezydent RP Andrzej Duda.

Wspólne czytanie z udziałem pary prezydenckiej i aktorów odbędzie się 3 września o godzinie 12 w Ogrodzie Saskim w Warszawie. Wydarzenie, współorganizowane przez Narodowe Centrum Kultury, zostanie wyemitowane przez Polskie Radio. Ponadto odbędzie się szereg lokalnych akcji.

„Ballady i romanse" zostały opublikowane w czerwcu 1822 r. w Wilnie. Z tej okazji rok 2022 Sejm ogłosił Rokiem Romantyzmu Polskiego. Akcja Narodowego Czytania organizowana jest przez Prezydenta RP od 2012 r./**bs**

KONKURS

Kiedy tylko człowiek zaczyna myśleć, że to od niego wszystko zależy, on decyduje, co jest prawdą, a co nie, co jest dobre, a co złe, doświadcza czegoś, co sprowadza go na ziemię. W książce „Człowiek nie jest miarą wszechrzeczy" (Święty Wojciech) Adam Adamski COr sprzeciwia się tezie Protagorasa, żyjącego w V w. p.n.e. i utrzymującego, jakoby człowiek był miarą wszechrzeczy. Filipin powołuje się przy tym na słowa i postawy Sokratesa, Filipa Neriego i Jana Pawła II. Pierwszy kładł dopiero fundamenty pod dzieło poszukiwania prawdy, drugi wzmacniał je prawdą objawioną chrześcijańskiej wiary. Trzeci realizował ich idee w zglobalizowanym świecie.

Wśród czytelników, którzy 29 sierpnia między godz. 13 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **W jakiej miejscowości nieopodal Warszawy księża filipini opiekują się sanktuarium Świętej Rodziny?** – rozlosujemy trzy egzemplarze książki.

Odpowiedź na pytanie konkursowe 35: Autorem modlitwy do św. Michała Archanioła jest papież Leon XIII. Zwycięzcom gratulujemy!

Z ks. dr **Jackiem Skrobiszem**, autorem biografii Jana Pawła I, rozmawia Nina Baumann

fot. archiwum prywatne

Ks. kan. dr Jacek Skrobisz – wykładowca WSD w Łowiczu, autor biografii pt. „Pokora. Historia życia Jana Pawła I", proboszcz parafii Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Sochaczewie.

33 dni władzy i pokory

Albino Luciani jako Jan Paweł I zajął 263. miejsce w poczcie następców św. Piotra. Jak rozpoczęła się historia ostatniego papieża z trwającej ponad cztery stulecia nieprzerwanej sukcesji Włochów?

Urodził się 17 października 1912 r. w Canale d'Agordo, górskiej wiosce na północ od Wenecji. Jego mama Bortolomea Tancon była osobą głęboko wierzącą, miała więc sporo wątpliwości, zanim poślubiła Giovanniego Lucianiego, wdowca o poglądach lewicowych. Zapytała wówczas swojego proboszcza, czy powinna wyjść za Giovanniego. Otrzymała jego zgodę i misję, aby to ona skierowała go na „dobrą drogę".

Albino był pierworodnym synem Bortolomei?

Tak, potem na świat przyszedł jeszcze Federico, po nim Edoardo, a na koniec Antonia. Albino już jako nastolatek czuje powołanie do stanu duchownego. Dostaje się do gimnazjum w Feltre, uważanego za niższe seminarium duchowne. Następnie przenosi się do Belluno, gdzie kończy wyższe seminarium. 7 lipca 1931 r. zostaje wyświęcony z dyspensą dla wieku (miał wtedy zaledwie 23 lata). Potem zostaje wysłany do swojej rodzinnej miejscowości, do pomocy jako wikariusz. Pracuje jako wicerektor w swoim seminarium w Belluno, a z czasem zostaje wikariuszem biskupim i biskupem w diecezji Vittorio Veneto. W 1969 r. papież Paweł VI mianuje go patriarchą Wenecji, a cztery lata później – kardynałem.

To właśnie w Wenecji zastaje go wiadomość o śmierci papieża i zostaje zaproszony na konklawe, zaplanowane na 25 sierpnia 1978 r. Czy to prawda, że w razie wyboru na tron Piotrowy miał zamiar odmówić?

Nie był skłonny przyjąć tego stanowiska. Nawet wyjeżdżając na konklawe, pisał do swojej siostrzenicy: „Nie martw się. Dla mnie nie ma niebezpieczeństwa, że zostałbym wybrany". W drugim dniu konklawe, po ogłoszeniu wyników czwartego głosowania, kiedy usłyszał swoje nazwisko, miał dużo wątpliwości, ale jego koledzy namawiali go, żeby miał odwagę przyjąć tę posługę.

Czy bez tego krótkiego pontyfikatu kardynałowie mieliby odwagę wybrać kogoś z Europy Wschodniej? Kogoś, kto nie był Włochem?

Z czego wynikały jego obawy? Chyba nie z tchórzostwa?

Bardziej z pokory. Tak też zatytułowałem swoją książkę: „Pokora. Historia życia Jana Pawła I". Zawsze twierdził, że są lepsi, którzy bardziej się nadają do tej posługi.

Albino Luciani nie był wówczas faworytem. Jakie nazwisko pojawiało się najczęściej w tamtym czasie?

Giuseppe Siri, arcybiskup Genui. Chociaż w drugim głosowaniu pada też nazwisko Wojtyła. Potem jednak znika. Luciani również pojawia się w drugim głosowaniu i zdobywa coraz więcej głosów. W drugim dniu, w czwartym głosowaniu, zostaje definitywnie wybrany na papieża.

Luciani nie był faworytem prasy, nie należał też do „kurialnego establishmentu". Kiedy przeglądałem dzienniki z tego okresu, znalazłem jego nazwisko tylko raz w niskonakładowym czasopiśmie. Pokazano go wówczas wśród dziesięciu kandydatów, ale chyba bardziej po to, żeby wypełnić kolumnę.

Dlaczego, gdy został papieżem, na początek odmówił koronacji, a potem zrezygnował z przemieszczania się w lektyce?

Koronację zastąpił inauguracją pontyfikatu. To było novum, bo kiedyś papież był raczej „w chmurach", jakby w innym świecie. On chciał zbliżyć się do ludzi, dlatego postanowił zrezygnować też z lektyki, czyli przenośnego papieskiego tronu (łac. *sedia gestatoria*), noszonej przez tzw. *sediari*. Po pierwszej audiencji, na którą został w ten sposób wniesiony, nie miał zamiaru w ten sposób podróżować. Następnie zmienił formę przekazu i zamiast „my" zaczął mówić w pierwszej osobie „ja". Taką samą postawę prezentował też, kiedy był jeszcze patriarchą Wenecji, wówczas można go było spotkać przechadzającego się pieszo po ulicach, w zwyczajnej sutannie.

Czy są jakieś zapiski dotyczące jego planów na pontyfikat? Czy zdążył sprecyzować jakieś zamiary?

Nie był człowiekiem, który od razu planował. Myślę, że tak jak każdy papież był zaskoczony nawałem zajęć i do nich przygotowywał się codziennie, ale sprecyzowanych planów na przyszłość nie miał. Nie było na to czasu.

Jak wybór Lucianiego został odebrany przez świat?

Te pierwsze spotkania były bardzo entuzjastycznie opisywane w prasie, bo na audiencjach dialogował z ludźmi. Jest takie ciekawe zdjęcie, kiedy podczas jednej z katechez poprosił do siebie chłopca, ministranta, z którym rozmawiał, aby przekazać pewne prawdy wiary.

Gdyby porównać go do któregoś z papieży, to byłby trochę jak Franciszek?

Tak, jeśli chodzi o styl i kontakt bezpośredni. Nie był taki jak Benedykt, czy nawet Jan Paweł II. To nie był intelektualista, choć miał ogromną pasję czytania i był erudytą. Znał literaturę światową i kilka języków.

I jak Franciszek Jan Paweł I chciał być jezuitą...

Rozważał możliwość wstąpienia do zakonu, podobnie jednak jak w przypadku jego mamy na jego drodze pojawia się proboszcz, który mówi mu, aby swoje powołanie rozeznawał jako ksiądz diecezjalny. To była mądra rada, bo nie zdajemy sobie sprawy, jak bardzo I wojna światowa uszczupliła liczbę duchownych. Proboszcz, wiedząc, że brakuje księży na północnych terenach Włoch, podsunął mu myśl, aby zasilił kręgi duchownych diecezjalnych i wstąpił do seminarium.

Pomimo tylko 33 dni pontyfikatu zdążył zapisać się w pamięci ludzi jako „papież uśmiechnięty". Co wiemy o jego osobowości?

Kiedyś zadałem takie pytanie jego bratanicy Pii Luciani. Powiedziała, że mało dzielił się swoimi refleksjami i trzymał swoje odczucia tylko dla najbliższych. Określiła go jako „zazdrosnego o swoje sentymenty". Natomiast na pewno miał umiejętność skracania dystansu w kontaktach z ludźmi, łatwo wchodził w dialog. Miał też umiejętność słuchania. Uśmiechem zjednywał sobie ludzi.

Był pierwszym papieżem, który wybrał sobie dwa imiona, można się domyślać, co chciał przez to przekazać?

W tym przypadku nawet sam o tym pisze, że choć nie jest erudytą jak Paweł VI i nie ma ducha mądrości jak Jan XXIII, chciałby kontynuować dzieło tego, który zaczął sobór, i tego, który go kontynuował, wcielając w życie podjęte przez nich decyzje.

„Byłeś prorokiem, ale moje panowanie będzie krótkie" – miał powiedzieć do kard. Sina tuż po wyborze na tron Piotrowy. Czy to prawda, że Luciani miał przeczucie, że jego pontyfikat nie będzie długi?

Jego młodszy brat Edoardo wspominał, że kiedy wyjeżdżał w delegację, tuż przed jego śmiercią, to tak dziwnie się z nim żegnał. Jan Paweł I nalegał, żeby przyjechał do Watykanu, a na koniec spotkania dwa razy się zatrzymywał i obejmował go czule. Innym razem powiedział, że jakaś sprawa będzie bardziej dotyczyć jego następcy niż jego samego.

Trudno powiedzieć, czy przeczuwał. Na pewno miał świadomość tego, że w jego rodzinie wiele osób umierało przedwcześnie w wyniku problemów z krzepliwością krwi. Kiedyś lekarz powiedział mu, że jeśli następny skrzep krwi skończy w mózgu albo sercu, to może umrzeć natychmiast, i taka też najprawdopodobniej była przyczyna jego śmierci. Nie robiono więc sekcji zwłok, ale z akt beatyfikacyjnych i relacji lekarzy wiem, że potwierdziła się diagnoza lekarza z Wenecji. Miał wtedy poważny wylew krwi w oku, który spowodował zaburzenia w układzie krwionośnym.

Jan Paweł I miał umiejętność skracania dystansu w kontaktach z ludźmi, łatwo wchodził w dialog. Miał też umiejętność słuchania. Uśmiechem zjednywał sobie ludzi.

Tuż po jego śmierci pojawiały się nawet domniemania o zamachu czy morderstwie, ale w tym przypadku nie warto szukać sensacji.

Czy Jan Paweł I dał swojemu następcy coś więcej poza imieniem?

Na pewno dzięki niemu Jan Paweł II nie był postrzegany jako rewolucjonista. Choć kard. Joseph Ratzinger pisał: „byliśmy zaskoczeni tym bardzo krótkim pontyfikatem – tak jakby Duch Święty zakwestionował nasz wybór", to pytanie brzmi: czy bez tego krótkiego pontyfikatu kardynałowie mieliby odwagę wybrać kogoś z Europy Wschodniej? Kogoś, kto nie był Włochem?

Może więc ta śmierć mogła być przygotowaniem do kolejnego pontyfikatu, który trwał wiele lat i był bardzo owocny?

Wiedza na temat Albino Lucianiego jest znikoma. Co jeszcze warto o nim wiedzieć?

Nie znamy kraju, w jakim przyszło dorastać Lucianiemu. Nasza wiedza o Italii ogranicza się do spraw kulinarnych i kurortowych. Tymczasem, czytając jego historię, poznajemy osobę, której przyszło się kształcić w czasach II wojny światowej, kiedy front przebiegał na północ od Rzymu. W czasie dzieciństwa Albino i jego rodzina często doświadczali głodu. Kiedyś wspominał, że chodził z młodszą siostrą na główną drogę, która wiodła obok ich miejscowości, licząc, że komuś z przejezdnych spadło tam coś do jedzenia. Kiedyś znaleźli w ten sposób zgniły ziemniak i przynieśli do domu jako prawdziwy skarb.

Czym Jan Paweł I zasłużył sobie na włączenie w poczet błogosławionych, co oficjalnie zostanie ogłoszone 4 września na placu Świętego Piotra?

Pomimo krótkiego pontyfikatu były osoby, zwłaszcza z jego rodzinnej diecezji Belluno, które bardzo zabiegały o tę beatyfikację. Udało się to dzięki ich determinacji i cudowi przypisywanemu jego wstawiennictwu. Dotyczy on uleczenia jedenastoletniej dziewczynki z Argentyny, która cierpiała na śmiertelną formę epilepsji.

Albino Luciani nie robił spektakularnych rzeczy, a Jan Paweł I nie zdążył ich dokonać, ale gdybyśmy mieli sobie wybrać patrona na trudne czasy – kogoś, kto łączył w sobie prostotę, uniżenie i wrażliwość na drugiego człowieka – to jest on bardzo dobrym wyborem.

REKLAMA

Kazimierz Dadak

W USA panuje recesja. W ostatnich dwóch kwartałach amerykański PKB zmalał. Co to oznacza dla Europy i dla Polski?

Gospodarka na rozdrożach

Stopa bezrobocia w Ameryce jest niska i gdyby nie stosunkowo wysokie tempo inflacji, Amerykanie nie mieliby żadnych podstaw do narzekań. To zadziwiające zjawisko jest wynikiem szczodrości Wuja Sama, który ustanowił tarcze antykryzysowe i posyłał obywatelom zapomogi na prawo i lewo.

Podobną politykę stosowano także nad Wisłą, z tą różnicą, że w Polsce ta radosna działalność miała miejsce długo przed pojawieniem się COVID-19. Trzynasta emerytura, czternasta emerytura czy wyprawka szkolna to były „podarki", które władze hojne rozdawały. Ale, jak przed wielu dekadami zauważyła Margaret Thatcher, „z socjalizmem jest ten kłopot, że kiedyś kończą się cudze pieniądze [które władza może wydać]" i do takiej bariery właśnie dochodzimy.

Żeby nadal napędzać wzrost PKB w drodze wydatków konsumpcyjnych, z jednej strony trzeba nieustannie mnożyć programy „pomocy", a z drugiej trzeba mieć środki, aby je finansować. Z tym pierwszym władze zapewne by się jakoś uporały, ale z tym drugim jest kłopot, bo pieniądze z KPO nie napływają i raczej nie napłyną.

Polityka i gospodarka

Na ten prozaiczny kłopot nakłada się jeszcze międzynarodowa sytuacja polityczna. Za miedzą wojna, a co za tym idzie, mamy do czynienia z podniesionym poziomem ryzyka. Natomiast ryzyko i wydatki na inwestycje, które od lat i tak były piętą achillesową naszej gospodarki, wykazują związek odwrotnie proporcjonalny: jak rośnie ryzyko, to spadają inwestycje.

Rodzimy sektor prywatny jest słaby. Dlatego motorem inwestycji był kapitał obcy i państwo. W obliczu rosyjskiej napaści na Ukrainę zachodnie firmy unikają Polski, a wobec braku funduszów z KPO państwo ma ograniczone możliwości ratowania gospodarki.

Podobna sytuacja, aczkolwiek z nieco innych powodów, panuje w wielu innych państwach. Na skutek sankcji nałożonych na Rosję Europa pozbawiła się lwiej części dostaw ropy naftowej i gazu ziemnego, podstawowych surowców dla wielu dziedzin. Nie tylko tarnowskie Azoty i włocławski Anwil obniżają produkcję, dotyczy to także całego przemysłu chemicznego w Europie. Gwałtowna zwyżka cen nośników energii powoduje spadek siły nabywczej przeciętnego obywatela i tym samym niższe wydatki na całą gamę towarów i usług.

W tej chwili Amerykanie i Europejczycy jeszcze wydają oszczędności, które z jednej strony wymusiły na nich kwarantanny, a z drugiej dostarczyły im „tarcze antykryzysowe". Ale to na długo nie wystarczy. Pierwsze sygnały nadchodzącej burzy już są, po trzech latach hossy na amerykańskim rynku nieruchomości ceny domów zaczynają spadać. Jest to wynikiem zarówno wyczerpywania się oszczędności posiadanych przez społeczeństwo, jak i gwałtownego wzrostu stóp procentowych.

Walka z inflacją

Szybki wzrost cen jest zjawiskiem niepożądanym i trzeba to zjawisko zwalczać, ale nie należy wylewać dziecka z kąpielą – koszty nie mogą przewyższać korzyści. W pierwszej kolejności należy ustalić przyczyny tego zjawiska.

Nie ulega wątpliwości, że naczelną przyczyną obecnego wzrostu cen są kłopoty po stronie podaży, czyli niedostateczna produkcja. Na obostrzenia w podaży wynikające z powszechnie stosowanych kwarantann nałożyły się skutki wojny handlowej amerykańsko-chińskiej, a ostatnio również wojny rosyjsko-ukraińskiej. Wszystkie te czynniki doprowadziły do pojawienia się niedoborów, co z punktu widzenia teorii ekonomii nie powinno mieć miejsca. Ale istota powyższych zjawisk ma swe korzenie w decyzjach politycznych, a nie w czynnikach ekonomicznych.

Pierwsze sygnały nadchodzącej burzy już są, po trzech latach hossy na amerykańskim rynku nieruchomości ceny domów zaczynają spadać.

Stąd też próba zwalczenia rosnących cen w drodze ograniczania podaży pieniądza (podnoszenia stóp procentowych) będzie bardzo kosztowna i może doprowadzić do zjawiska odwrotnego w stosunku do obecnej sytuacji. Gospodarka światowa od niedoboru towarów (podaży) może przejść do niedoboru popytu. Albowiem dzięki wyższym stopom procentowym produkcja nie wzrośnie, natomiast popyt może gwałtownie zmaleć.

Wysokie ceny nośników energii wymuszają spadek popytu na inne towary – bo budżety domowe w krótkim okresie są sztywne – i na ten czynnik nakłada się spadek popytu wymuszony wyższymi stopami procentowymi. W dzisiejszych czasach duża część zakupów jest finansowana w drodze kredytu. Wyższe stopy procentowe „zniechęcają" ludzi do pożyczania i nabywania towarów. Wspomniana powyżej zmiana na rynku nieruchomości w USA jest pierwszym sygnałem, że wyższe stopy procentowe hamują popyt.

Bariery wzrostu

PKB to jest suma wydatków sektorów prywatnego i publicznego na towary konsumpcyjne i inwestycyjne oraz bilansu w obrotach międzynarodowych, co ekonomiści przedstawiają w postaci matematycznej C (konsumpcja) + I (inwestycje) + G (wydatki rządowe) + NX (bilans w obrotach zagranicznych).

Wojny i tarcia polityczne pomiędzy największymi potęgami świata powodują wzrost niepewności i tym samym zniechęcają sektor prywatny do podejmowania decyzji o inwestowaniu. Na skutek ogromnych wydatków na tarcze antykryzysowe w ostatnich latach nastąpił także wzrost zadłużenia państwa, co utrudnia stymulowanie gospodarki w drodze zwiększonych wydatków rządowych. Z kolei poważna podwyżka kosztów utrzymania powoduje zmniejszenie popytu konsumpcyjnego na inne towary niż energia. Zatem wszystkim trzem wewnętrznym motorom wzrostu (C, I, G) brakuje paliwa.

Pozostaje jedynie sektor zagraniczny (NX), ale tu mamy do czynienia z podstawową trudnością, bo suma bilansów handlowych wszystkich państw zawsze wynosi zero (nadwyżka w eksporcie jednego państwa jest równa deficytowi innego). Zatem, żeby ratować gospodarkę światową od recesji, pewne państwa musiałyby zaakceptować poważne deficyty handlowe.

fot. PAP/EPA/Tannen Maury

Coraz więcej domów w USA, często jeszcze nieukończonych, jest na sprzedaż

Ze względu na to, że – w dużym uproszczeniu – wywóz oznacza wzrost produkcji, czyli stymuluje wzrost gospodarczy, import zaś często wypiera produkcję krajową, czyli hamuje wzrost gospodarczy, państwa unikają posiadania deficytów. Po krachu w 2008 r. krajem, który wchłonął ogromne nadwyżki zagranicznych towarów i tym samym zamortyzował skutki kryzysu, były Chiny, które do niebywałego stopnia nakręciły koniunkturę. W chwili obecnej, z przyczyn politycznych, taki rozwój sytuacji jest nie do pomyślenia.

Koniec globalizacji

Przyjęcie Chin do Światowej Organizacji Handlu w 2001 r. stanowiło nowy etap w tworzeniu się ogólnoświatowego systemu gospodarczego opartego na wolnym handlu. Dzięki taniej sile roboczej w Kraju Smoka globalizacja zapewniła ogromne zyski ponadnarodowym korporacjom. Ale komunistyczni władcy wykorzystali tę koniunkturę i dziś Chiny to w cenach realnych największa potęga gospodarcza świata. Ten stan rzeczy grozi detronizacją obecnego hegemona, Amerykanie zaś ani myślą rzucać ręcznik na ring i rezygnować z walki (szerzej pisaliśmy o tym w „Idziemy" nr 877).

Skoro wolny handel pozwolił Chinom zanotować błyskawiczny wzrost gospodarczy, to odcięcie tego kraju od rynków zbytu Zachodu winno odnieść skutek odwrotny – tak przynajmniej sądzą w Waszyngtonie. Tym sposobem dochodzi do podziału ogólnoświatowego systemu gospodarczego na dwa nieprzyjazne sobie bloki. Dotychczasowe łańcuchy dostaw, które obejmowały Chiny, muszą być zmienione i – na tyle, na ile to jest możliwe – kraj ten ma być wyłączony z globalnego systemu gospodarczego. Ten proces dostosowawczy pochłonie sporo czasu i będzie kosztowny, ponieważ wyrób towarów musi być przenoszony na własny teren albo do przyjaznych krajów.

Doskonałym przykładem tego zjawiska jest właśnie uchwalony przez amerykański Kongres program wspomagania rodzimej produkcji półprzewodników. Ze względów bezpieczeństwa ten kluczowy wyrób ma być wytwarzany w USA, a nie w Chinach lub nawet w Japonii i Korei Płd. Rzecz jasna koszty produkcji w USA są wyższe i cena półprzewodników pójdzie w górę, a z nią ceny innych towarów. Z powodów pozaekonomicznych inflacja nie będzie więc zjawiskiem przejściowym.

Polski złoty słabnie w stosunku do euro, kurs naszej waluty jest tak niski, jak podczas kryzysu 2008/2009.

Jeśli pominiemy wariant, w którym jeden z antagonistów doświadcza nagłego załamania gospodarczego i politycznego, to te zmagania będą trwać całe dekady. Zatem na dłuższą metę różnego rodzaju zaburzenia gospodarcze będą mieć miejsce.

Polska wobec wyzwań

Pozycja gospodarcza Polski nie jest mocna. Nie dysponujemy żadnymi atutami w postaci pokaźnych zasobów finansowych, najbardziej zaawansowanych technologii i przedsiębiorstw o globalnym zasięgu. Jesteśmy „krajem na dorobku" i takie systemy potrzebują spokoju oraz dobrze zaplanowanej strategii rozwoju. Niestety, nie możemy się pochwalić ani jednym, ani drugim i nie widać na horyzoncie jakiejkolwiek siły politycznej, która by ten opłakany stan rzeczy mogła zmienić.

Na te niedostatki wiedzy, doświadczenia i siły woli nakłada się trudna sytuacja międzynarodowa. Najazd Rosji na Ukrainę podcina możliwości rozwoju naszego rodzimego kapitału – eksport na Wschód i do UE. Ten konflikt zamyka istotne dla nas rynki zbytu w Rosji. Regionem, który najbardziej ucierpi gospodarczo, oczywiście oprócz Ukrainy i Rosji, będzie Europa Zachodnia i ten podstawowy dla naszego wywozu rynek się skurczy. Znalezienie alternatywnych rynków w obliczu ogólnoświatowego spowolnienia byłoby trudne, natomiast brak rządowej strategii rozwoju czyni tę opcję zupełnie nierealną. Jak wspomnieliśmy na wstępie, wewnętrzne źródła wzrostu są na wyczerpaniu.

Ten pesymistyczny obraz jest w pełni potwierdzany poprzez wydarzenia na rynkach walutowych. Euro słabnie w stosunku do amerykańskiego dolara i jego wartość jest najniższa od dwudziestu lat. Polski złoty słabnie w stosunku do euro, kurs naszej waluty jest tak niski, jak podczas kryzysu 2008/2009.

W tym wszystkim wielką rolę odgrywa polityka – wojna najbardziej dotyka Europę, szczególnie Polskę. Wbrew pozorom, im pozycja Rosji jest słabsza, tym coraz bardziej złożona staje się sytuacja Europy, bo na horyzoncie jawi się widmo ataku atomowego. Ekipa Putina nie pozostawiła w tym względzie żadnych złudzeń: jeśli my giniemy, to za sobą pociągniemy przeciwnika.

Autor jest emerytowanym profesorem ekonomii w Hollins University w stanie Wirginia w USA

Haczów – dzieło wyciosane w drewnie

Iwona Budziak

Niewiele mamy w Polsce zabytków, o których możemy powiedzieć: najlepiej zachowany, największy na świecie. Taki jest kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Michała Archanioła w Haczowie.

fot. Iwona Budziak

Dla porządku trzeba jeszcze dodać: gotycki, drewniany, konstrukcji zrębowej. W 2003 r. został wpisany na Listę Dziedzictwa UNESCO. Jest jednym spośród 130 obiektów na liczącym 1200 km Podkarpackim Szlaku Architektury Drewnianej, na Trasie I krośnieńsko-brzozowskiej.

Perła na skarpie

Stoi na skarpie nad zakolem Wisłoka. Piękna, majestatyczna budowla o długości ponad 25 m i szerokości 12 m ma powierzchnię 380 mkw., a wysokość jej dachu sięga 11 m. Kościół powstał w drugiej połowie wieku XV. Jego fundatorem – „biorąc pod uwagę rozmiary świątyni, doskonałość zastosowanego budulca, wysoki poziom obróbki, jak i samych rozwiązań architektonicznych", jak pisze Piotr Łopatkiewicz – prawdopodobnie był sam król Kazimierz Jagiellończyk, a wybudował go któryś z królewskich warsztatów. – Świadczą o tym także drzwi boczne, pierwotne wejście do kościoła. Są na nich oryginalne, misternie wykonane zdobienia kowalskie w kształcie lilii, które są symbolem królewskim – mówi Michalina Macyk, przewodnik po haczowskiej świątyni. Zbudowano ją – bez użycia gwoździ – z drewna jodłowego, na kamiennej podmurówce i podwalinach z drewna dębowego (odpornego na zamakanie). Bale jodłowe były precyzyjnie ciosane na kant i łączone tak, by dawały efekt litej ściany, w narożach łączono je zamkami ciesielskimi i wzmacniano tyblami. W 1630 r. dobudowano do kościoła 25-metrową dzwonnicę i otoczono go niskimi podcieniami wspartymi na słupach i przykrytymi jednospadowym dachem. Takie podcienie nazywane są sobotami, bo pod nimi chronili się wierni, którzy już w sobotę przychodzili z dalszych okolic na niedzielną Mszę świętą.

Świątynię zbudowano – bez użycia gwoździ – z drewna jodłowego, na kamiennej podmurówce.

Z przedsionka do nawy głównej kościoła wchodzi się przez szesnastowieczne dębowe drzwi, na których namalowano scenę wygnania kupców ze świątyni i umieszczono cytat z Biblii: „Dom moy jest dom modlitwy, a wyście go uczynili świątynią łotrów" – zapewne miała to być zachęta do zrobienia porządnego rachunku sumienia przed przyjściem na Mszę. Wnętrze świątyni urzeka zapachem starego drewna i pięknem uszlachetnionym patyną czasu.

Biblijne opowieści

To była wielka sensacja, gdy w 1955 r. bracia Jerzy (konserwator sztuki) i Stanisław (artysta grafik) Gadomscy odkryli na ścianach haczowskiego kościoła malowidła pochodzące z końca XV w. Do tego momentu uważano, że jest on klasycznym przykładem siedemnastowiecznej budowli sakralnej. Dziś wiemy, że polichromia figuralna zdobiąca

kościół jest najprawdopodobniej najstarszą tego typu dekoracją ścienną w Europie i największym piętnastowiecznym zbiorem malowideł figuralnych w Polsce. Na powierzchni ponad 600 mkw. rozrysowano barwną katechezę.

W nawie głównej znajduje się opowieść o stworzeniu świata, grzechu pierwszych ludzi i ich wygnaniu z raju, ofierze Abrahama i zabójstwie Abla przez Kaina. W prezbiterium od strony północnej w jedenastu kwaterach ujętych w czerwone ramy anonimowi artyści namalowali sceny pasyjne. W przedstawieniu niesienia krzyża zaskakująca jest postać w białej szacie, podtrzymywana przez parę aniołów nad poziomą belką krzyża. To unoszona do raju dusza Dobrego Łotra. Dziwna nieścisłość w pasyjnej chronologii. Ściany świątyni zapełniano tak, jakby malarzom żal było pominąć którykolwiek z tematów. Jest tam i veraicon – chusta św. Weroniki, jest zwiastowanie i koronacja Najświętszej Maryi Panny, jest skrzydło Michała Archanioła (resztę jego postaci przysłoniły późniejsze malowidła), są liczni święci i męczennicy. Wśród nich wyróżniony został św. Krzysztof, w średniowieczu zaliczony do grona „wspomożycieli". – Mieszkańcy Haczowa wierzyli, że gdy rano przyjdą do kościoła i spojrzą na św. Krzysztofa, to szczęśliwie przeżyją resztę dnia, bo św. Krzysztof będzie ich strzegł – opowiada pani Michalina. Wierni bez trudu odnajdywali go wzrokiem na północnej ścianie nawy, na wprost dawnego wejścia do kościoła. Jest wysoki aż do stropu, a siedzące na jego ramieniu Dzieciątko Jezus ma wielkość głowy świętego. Wokół nóg patrona podróżników kłębią się przedziwne stwory wodne; niestety, stracił on jedną stopę, gdy wycinano drzwi do kaplicy Matki Bożej Bolesnej.

W apsydzie na wschodniej ścianie umieszczono wizerunki dwóch biskupów: z prawej mało komu w Polsce znanego św. Vedastusa. – Dawna nazwa Haczowa to Hanshoff – gospodarstwo Jana. Święty Wedast był zapewne bliski niemieckim osadnikom, którzy tę wieś założyli – mówi Michalina Macyk. Z lewej strony apsydy jest św. Stanisław z Piotrowinem, a na południowej ścianie prezbiterium przedstawiono scenę męczeństwa świętego biskupa ze Szczepanowa. – Przypuszczalnie było dwóch fundatorów dekoracji ściennych kościoła noszących imię Stanisław i pewno każdy zażyczył sobie, by jego patron został tu przedstawiony, więc dwukrotnie go namalowano – tłumaczy pani przewodnik.

Stopy Chrzciciela

Niewiele ocalało z dawnego wyposażenia świątyni. Najstarszą i najcenniejszą figurką jest pieta. Rzeźba ma 70 cm wysokości, jest z lipowego drewna, polichromowana techniką temperową. Matka Boża trzyma na kolanach martwe ciało Pana Jezusa. Jak mówi legenda, około 1400 r., dwanaście lat po utworzeniu przez Władysława Jagiełłę haczowskiej parafii, figurka przypłynęła Wisłokiem, mieszkańcy ją wyłowili, umieścili w świątyni i otoczyli kultem. Odtąd Matka Boża odwdzięcza się im łaskami. W 1784 r. właściciele Haczowa dobudowali do kościoła kaplicę Jej dedykowaną. Obecnie jest tam kopia cudownej figury; oryginalna w 1949 r. została przeniesiona do pobliskiego kościoła parafialnego. W tym roku świętowano dwudziestopięciolecie jej koronacji, która miała miejsce w Krośnie podczas pielgrzymki Jana Pawła II do Polski.

W apsydzie prezbiterium zabytkowej świątyni na drewnianym postumencie stoi późnogotycka drewniana rzeźba Matki Bożej z Dzieciątkiem, na półksiężycu. Niegdyś stanowiła część tryptyku z nastawy ołtarza głównego, który zaginął. Dzisiejszy, ascetycznie prosty – zachwyca. Przed figurą ustawiono jedynie drewniany stół. Piękna jest też kamienna chrzcielnica, przykryta zdobioną liśćmi akantu drewnianą czarą i zwieńczona rzeźbą chrztu Pana Jezusa w Jordanie. Pan Jezus pozostał sam, gdyż ktoś wyłamał postać św. Jana Chrzciciela, z jego figury pozostały jedynie stopy. Po co komuś Jan Chrzciciel bez stóp? – Najtrudniejszym czasem dla kościoła były lata komunistyczne, kiedy planowano przenieść go do skansenu, potem zamienić w muzeum narzędzi rolniczych. Wywieziono stąd ok. 200 elementów jego wyposażenia, polichromie niszczały, dach przeciekał. W latach 80. parafia odzyskała dostęp do świątyni, zaczęły się prace remontowe i renowacyjne, w 2000 r. kościół został przywrócony do kultu – opowiada pani przewodnik.

Wychodząc z kościoła, warto obejść go z zewnątrz i popatrzeć na zaczepy zabezpieczające krokwie i wiążące dach ze ścianami. Cztery z nich na ścianie południowej przypominają wyglądem antropomorficzne maski. To niezwykle rzadki przykład średniowiecznej rzeźby architektonicznej w drewnie, jedyny w całej środkowej Europie. Można też zajrzeć do zabytkowego spichlerzyka plebańskiego, w którym zgromadzono kolekcję starych przedmiotów codziennego użytku i kolekcję narzędzi rolniczych. Popatrzeć na Wisłok, którego bieg przesunięto o 40 m, żeby jego wody nie zagrażały temu wspaniałemu zabytkowi. I przejść do kościoła parafialnego, by pomodlić się przed cudowną figurką Matki Bożej Bolesnej, która w Haczowie jest nieprzerwanie od ponad 600 lat.

Parafia Rzymskokatolicka
pw. Wniebowzięcia NMP w Haczowie

36-213 Haczów 605
parafiahaczow@gmail.com
tel. 13 439 10 12
www.parafiahaczow.pl

Zabytkowy kościół można zwiedzać z przewodnikiem po wcześniejszym umówieniu się: tel. 534 557 009.

Msze święte odprawiane są w nim latem o godz. 16.00.

Odpusty: 15 sierpnia – Wniebowzięcie NMP – oraz Matki Bożej Bolesnej (piątek przed Niedzielą Palmową)

Pieta

fot. xtz

fot. Iwona Budziak

fot.xhz

KTO ODDA WSZYSTKO…

Pan Jezus podkreśla, że miłość do Niego ma być ponad wszystko. Mamy uznać prawdziwą wielkość Zbawiciela, jego godność i wartość. W Starym Testamencie nakazano kamienować bałwochwalców, czyli tych, którzy przedkładają coś lub kogoś nad Boga. Godni pochwały byli ci, którzy Boga umiłowali ponad wszystkich. „O ojcu swym on mówi i o matce: «Ja ich nie widziałem», nie zna już swoich braci, nie chce rozpoznać swych dzieci. Tak słowa Twego strzegli, przymierze Twoje zachowali" (Pwt 33, 9).

Pan nie chce, żebyśmy nienawidzili swoich bliskich. Mamy ich kochać. W Liście do Efezjan czytamy: „Dzieci, bądźcie posłuszne w Panu waszym rodzicom, bo to jest sprawiedliwe" (Ef 6, 1). Mamy oddawać cześć rodzicom, ale nie większą niż samemu Bogu. Co więcej, tę samą miarę mamy zastosować do siebie: co kochamy w sobie, a przeszkadza w miłowaniu Boga, ma być przez nas znienawidzone.

Przykazanie miłowania Boga ponad swoich rodziców, żonę, dzieci, a nawet ponad własną naturę może przerastać nasz słaby umysł. Jednak nie przerasta Boga. Gdyby nie było możliwe kochać Boga ponad innych, Jezus nie dawałby takiego nakazu uczniom. Przykazanie poświęcenia swojego życia Bogu świadczy o Jego wielkości. On ma moc uczynić w nas o wiele więcej, niż sobie wyobrażamy.

Jak wielkie może być poświęcenie, o którym mówi Chrystus? Aż do przelania krwi. Do oddania swojego życia. Do skrajnego upokorzenia. „Kto nie nosi swego krzyża, a idzie za Mną, ten nie może być moim uczniem". Dlaczego Bóg oczekuje tak wielkiego poświęcenia? Wie, że w ten sposób odniesiemy największą korzyść. Dlaczego nie wzgardzisz samym sobą? Dlatego, że się miłujesz? Pogardź sobą, a wtedy odniesiesz największą korzyść. Jezus odpowiada na to, czego pragniemy. Prowadzi nas drogą do wypełnienia tego, o co woła nasze serce. „Kto chce znaleźć swe życie, straci je. A kto straci swe życie z mego powodu, znajdzie je" (Mt 10, 39).

Kiedy słyszymy o oddaniu swojego życia Bogu, pojawia się w nas lęk. Oddanie swojego życia to gotowość do zrezygnowania ze swoich planów, marzeń, relacji, dobytku, uznania w oczach innych itp. Przecież mamy to, aby się zabezpieczyć przed tym, czego się boimy. Boimy się biedy. Boimy się bycia nieciekawym. Boimy się samotności, choroby, wyśmiania. Niesiemy bagaż naszych doświadczeń, które nauczyły nas bać się wielu rzeczy. Bóg ma moc nie tylko zabrać nasze zabezpieczenia, ale przede wszystkim lęki i zranienia. Nieraz właśnie przez zabranie tego, czym się bronimy, pokaże nam, że nie ma czego się bać.

Bóg jest dobry. Nie czyni nam krzywdy. Dziękuję Ci, Boże, za wszystkie doświadczenia, przez które uczysz mnie kochać Cię ponad wszystko. Za to, że nie pozostawiasz mnie samemu sobie, ale dbasz, bym wciąż wzrastał, pokonywał swoje bariery, stawał się coraz doskonalszym w miłości. Daj mi z zaufaniem znosić wszystkie trudy dzisiejszego dnia. Ufam, że nic w moim życiu nie dzieje się bez Twej miłości.

ks. Jakub Sędek

Autor jest wikariuszem parafii św. Apostołów Jana i Pawła w Warszawie

XXIII NIEDZIELA ZWYKŁA

4 września 2022

Czytanie z Księgi Mądrości
9, 13-18
Któż z ludzi rozezna zamysł Boży albo któż pojmie wolę Pana? Nieśmiałe są myśli śmiertelników i przewidywania nasze zawodne, bo śmiertelne ciało przygniata duszę i ziemski namiot obciąża rozum pełen myśli.
Mozolnie odkrywamy rzeczy tej ziemi, z trudem znajdujemy, co mamy pod ręką – a któż wyśledzi to, co jest na niebie? Któż poznał Twój zamysł, gdy nie dałeś Mądrości, nie zesłałeś z wysoka Świętego Ducha swego? I tak ścieżki mieszkańców ziemi stały się proste, a ludzie poznali, co Tobie miłe, i zostali ocaleni przez Mądrość.

Psalm responsoryjny
Ps 90, 3-6. 12-14. 17
Refren: Panie, Ty zawsze byłeś nam ucieczką.
Obracasz w proch człowieka
i mówisz: „Wracajcie, synowie ludzcy".
Bo tysiąc lat w Twoich oczach
jest jak wczorajszy dzień, który minął,
albo straż nocna.

Porywasz ich, stają się niby sen poranny,
jak trawa, która rośnie:
rankiem zielona i kwitnąca,
wieczorem więdnie i usycha.

Naucz nas liczyć dni nasze,
byśmy zdobyli mądrość serca.
Powróć, Panie, jak długo będziesz zwlekał?
Bądź litościwy dla sług Twoich!

Nasyć nas o świcie swoją łaską,
abyśmy przez wszystkie dni nasze mogli się radować i cieszyć.
Dobroć Pana, Boga naszego, niech będzie nad nami
i wspieraj pracę rąk naszych,
dzieło rąk naszych wspieraj!

Czytanie z Listu Świętego Pawła Apostoła do Filemona
9b-10. 12-17

Najdroższy: Ja, stary Paweł, a teraz jeszcze więzień Chrystusa Jezusa – proszę cię za moim dzieckiem, za tym, którego zrodziłem w kajdanach, za Onezymem. Jego ci odsyłam; ty zaś jego, to jest serce moje, przyjmij do domu. Zamierzałem go trzymać przy sobie, aby zamiast ciebie oddawał mi usługi w kajdanach, które noszę dla Ewangelii. Jednakże postanowiłem nie czynić niczego bez twojej zgody, aby dobry twój czyn był nie jakby z musu, ale z dobrej woli. Może bowiem po to oddalił się od ciebie na krótki czas, abyś go odebrał na zawsze, już nie jako niewolnika, lecz więcej niż niewolnika, jako brata umiłowanego. Takim jest on zwłaszcza dla mnie, ileż więcej dla ciebie zarówno w doczesności, jak i w Panu. Jeśli więc się poczuwasz do łączności ze mną, przyjmij go jak mnie.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja.
Okaż Twemu słudze światłość swego oblicza i naucz mnie Twoich ustaw.

Słowa Ewangelii według Świętego Łukasza
14, 25-33
Wielkie tłumy szły z Jezusem. On odwrócił się i rzekł do nich: „Jeśli ktoś przychodzi do Mnie, a nie ma w nienawiści swego ojca i matki, żony i dzieci, braci i sióstr, nadto i siebie samego, nie może być moim uczniem. Kto nie dźwiga swego krzyża, a idzie za Mną, ten nie może być moim uczniem. Bo któż z was, chcąc zbudować wieżę, nie usiądzie wpierw i nie oblicza wydatków, czy ma na wykończenie? Inaczej, gdyby położył fundament, a nie zdołałby wykończyć, wszyscy, patrząc na to, zaczęliby drwić z niego: «Ten człowiek zaczął budować, a nie zdołał wykończyć». Albo jaki król, mając wyruszyć, aby stoczyć bitwę z drugim królem, nie usiądzie wpierw i nie rozważy, czy w dziesięć tysięcy ludzi może stawić czoło temu, który z dwudziestu tysiącami nadciąga przeciw niemu? Jeśli nie, wyprawia poselstwo, gdy tamten jest jeszcze daleko, i prosi o warunki pokoju.
Tak więc nikt z was, jeśli nie wyrzeka się wszystkiego, co posiada, nie może być moim uczniem”.

Kalendarium liturgiczne

Poniedziałek, 5 września
Dzień powszedni albo wspomnienie św. Teresy z Kalkuty, dziewicy i zakonnicy
Czytania mszalne: 1 Kor 5, 1-8; Ps 5, 5-7. 12; Łk 6, 6-11

Wtorek, 6 września
Czytania mszalne: 1 Kor 6, 1-11; Ps 149, 1b-6a. 9b; Łk 6, 12-19

Środa, 7 września
Dzień powszedni albo wspomnienie św. Melchiora Grodzickiego, prezbitera i męczennika, albo wspomnienie bł. Ignacego Kłopotowskiego, prezbitera
Czytania mszalne: 1 Kor 7, 25-31; Ps 45, 11-12. 14-17; Łk 6, 20-26

Czwartek, 8 września
Święto narodzenia Najświętszej Maryi Panny
Czytania mszalne: Mi 5, 1-4a albo Rz 8, 28-30; Ps 13, 6; Mt 1, 1-16. 18-23

Piątek, 9 września
Dzień powszedni albo wspomnienie św. Piotra Klawera, prezbitera, albo wspomnienie bł. Anieli Salawy, dziewicy
Czytania mszalne: 1 Kor 9, 16-19. 22-27; Ps 84, 3-6. 12; Łk 6, 39-42

Sobota, 10 września
Czytania mszalne: 1 Kor 10, 14-22; Ps 116, 12-13. 17-18; Łk 6, 43-49

fot. PAP/EPA/Ettore Ferrari

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

SZALEŃSTWO WOJNY
Ponawiam zachętę, aby błagać Pana o pokój dla umiłowanego narodu ukraińskiego, który już od sześciu miesięcy – dzisiaj – doznaje okropieństw wojny. Niech zostaną podjęte konkretne kroki w celu zakończenia wojny, aby zażegnać ryzyko katastrofy nuklearnej na Zaporożu. Leży mi na sercu los więźniów, zwłaszcza tych, którzy znajdują się w trudnych warunkach, i proszę odpowiedzialne władze, aby podjęły działania na rzecz ich uwolnienia. Myślę też o dzieciach. Jakże wiele zabitych. Ponadto jakże wiele stało się uchodźcami. Sporo z nich jest tutaj we Włoszech. Wiele rannych. Jakże wiele dzieci ukraińskich i rosyjskich stało się sierotami, a osierocenie nie ma narodowości. Straciły swoich ojców lub matki, niezależnie od tego, czy są Rosjanami czy Ukraińcami. Myślę o wielkim okrucieństwie: o bardzo wielu niewinnych, którzy płacą za szaleństwo, szaleństwo wszystkich stron, bo wojna to szaleństwo i nikt, kto prowadzi wojnę, nie może powiedzieć: „nie jestem szalony”. Szaleństwo wojny. Myślę o tej biednej dziewczynie, która została zabita przez bombę umieszczoną pod siedzeniem samochodu w Moskwie. Niewinni ludzie płacą za wojnę, niewinni. Pomyślmy o tej rzeczywistości i powiedzmy jeden drugiemu: wojna to szaleństwo, a ci, którzy zarabiają na wojnie i na handlu bronią, są przestępcami, zabijającymi ludzkość. Pomyślmy także o innych krajach, które od dawna są ogarnięte wojną. Od ponad dziesięciu lat trwa wojna w Syrii. Pomyślmy o wojnie w Jemenie, gdzie jakże wiele dzieci cierpi głód, pomyślmy o grupie etnicznej Rohingja, która przemierza świat z powodu niesprawiedliwości, bo została przepędzona ze swojej ziemi. Jednakże dzisiaj szczególnie, sześć miesięcy od rozpoczęcia wojny, myślimy o Ukrainie i Rosji. Obydwa te kraje poświęciłem Niepokalanemu Sercu Maryi, aby Ona, będąc Matką, zwróciła spojrzenie na te dwa umiłowane kraje. Aby spojrzała na Ukrainę, spojrzała na Rosję i aby przyniosła nam pokój. Potrzebujemy pokoju.

Podczas audiencji generalnej 24 sierpnia

DO POLAKÓW
Serdecznie pozdrawiam polskich pielgrzymów, a szczególnie dzieci i młodzież, które przygotowują się do rozpoczęcia roku szkolnego. Wiele z nich będzie mogło się uczyć dzięki otrzymanym od Caritas Polska „tornistrom pełnym uśmiechów”, które trafią też do uchodźców z Ukrainy. Dzielcie się z potrzebującymi i uczcie się solidarności. Z serca wam błogosławię.

Podczas audiencji generalnej 24 sierpnia

DROGA DO POKOJU
Pokój nie jest po prostu brakiem wojny. Droga do trwałego pokoju wymaga współpracy, zwłaszcza ze strony tych, którzy ponoszą większą odpowiedzialność, w dążeniu do celów, które przynoszą korzyści wszystkim. Pokój rodzi się z trwałego zaangażowania we wzajemny dialog, cierpliwego poszukiwania prawdy i gotowości do przedkładania autentycznego dobra wspólnoty nad osobiste korzyści.

Do przedstawicieli Międzynarodowej Katolickiej Sieci Prawodawców
25 sierpnia

Mija ćwierć wieku od śmierci matki Teresy z Kalkuty, która – jak mówił św. Jan Paweł II – w twarzach ubogich dostrzegała oblicze Jezusa.

Matka najuboższych

Wojciech Świątkiewicz

fot. xhz

Urodziła się 26 sierpnia 1910 r. w Skopje na terenie dzisiejszej Macedonii jako pierwsze dziecko w głęboko religijnej albańskiej rodzinie Nikoli i Drane Bojaxhiu. Już następnego dnia na chrzcie otrzymała imiona Agnes Gonxha. Miała dziewięć lat, gdy jej ojciec zachorował i wkrótce zmarł. Pozbawiona środków do życia matka podjęła się pracy krawcowej i wychowywała troje dzieci. Mimo że rodzina dysponowała bardzo skromnymi środkami dziewczynka była świadkiem, jak jej mama dzieliła się z jeszcze biedniejszymi, goszcząc ich w swoim domu na posiłkach. Sama Agnes chętnie czytała życiorysy świętych i pragnęła poświęcić się Bogu i ludziom w życiu zakonnym.

W dwóch zakonach

Mając osiemnaście lat, wstąpiła do Sióstr Misjonarek Naszej Pani z Loreto. Postulat odbyła w opactwie w Rathfarnham w Irlandii, gdzie też uczyła się języka angielskiego. Nie miała jeszcze dziewiętnastu lat, gdy przybyła do Indii. Tam odbyła nowicjat, a 24 maja 1931 r. złożyła pierwsze śluby zakonne oraz otrzymała imię Maria Teresa, po Matce Bożej oraz po patronce misji św. Teresie z Lisieux. Po ślubach rozpoczęła pracę w szkole w Dardżylingu, a następnie na placówkach szkolnych prowadzonych przez zakon w Kalkucie. Dziewcząt z tzw. dobrych rodzin uczyła historii i geografii, a w pracy tej była doceniana, czego dowodem była nominacja na dyrektora szkoły. Jednocześnie w niedziele odwiedzała biednych na przedmieściach Kalkuty. Przełom w życiu s. Teresy nastąpił we wrześniu 1946 r. Podczas podróży z Kalkuty do klasztoru w Dardżylingu, gdzie miała odbyć rekolekcje, usłyszała wezwanie, aby opuścić zgromadzenie i założyć nowe, oddane pracy dla najbiedniejszych z biednych. „To był rozkaz. Odmowa byłaby zaparciem się wiary” – wspominała po latach. Tak radykalna decyzja napotkała trudności. Najpierw miejscowy arcybiskup nakazał jej pozostać w zakonie jeszcze przez rok. Następnie rozpoczęła się procedura związana z eksklaustracją, czyli zezwoleniem na przebywanie zakonnicy poza domem zakonnym. Takie zezwolenie zostało udzielone na rok.

fot. WDWP

Matka Teresa z Kalkuty z bp. Kazimierzem Romaniukiem

Siostra Teresa usłyszała wezwanie, aby opuścić dotychczasowe zgromadzenie i założyć nowe, oddane pracy dla najbiedniejszych z biednych.

W sierpniu 1948 r. swój habit zakonny s. Teresa zamieniła na białe bawełniane sari z niebieską obwódką. W jej zamyśle zgromadzenie miało pracować w duchu ubóstwa i radości na rzecz najbiedniejszych z biednych, siostry miały składać specjalny ślub miłości wobec ubogich, a praca miała się odbywać nie za pomocą dużych instytucji, takich jak szpitale czy przychodnie, ale bezpośrednio wśród chorych, samotnych, opuszczonych.

7 października 1949 r. nowe zgromadzenie zostało zatwierdzone przez arcybiskupa Kalkuty Ferdynanda Periera, a już rok później zgodę na jego powstanie wyraziła Stolica Apostolska. Jeszcze w 1952 r. powstała w Kalkucie pierwsza placówka sióstr – w opuszczonej świątyni hinduistycznej powstał Dom dla Umierających, który był bezpłatnym hospicjum. Niedługo potem powstały ośrodki dla chorych na trąd. 12 kwietnia 1953 r. pierwszych dwanaście sióstr po odbyciu nowicjatu złożyło śluby zakonne, a ich założycielka złożyła śluby wieczyste jako misjonarka miłości. Dwa lata później powstała pierwsza placówka dla bezdomnych dzieci i sierot. Sióstr przybywało, podobnie jak darczyńców, co pozwalało na rozwój zgromadzenia. W 1963 r. zostało założone Zgromadzenie Braci Misjonarzy Miłości, a w roku 1976 – gałąź kontemplacyjna misjonarek miłości. W 1979 r. powstała gałąź kontemplacyjna braci, a w 1984 – Zgromadzenie Ojców Misjonarzy Miłości.

W 1965 r. w Wenezueli powstał pierwszy poza Indiami dom prowadzony przez siostry. Wkrótce misjonarki miłości rozpoczęły posługę na wszystkich kontynentach, w ponad stu trzydziestu krajach – także w tych, gdzie trwają konflikty zbrojne. Siostry były w Etiopii, gdzie pomagały biednym po tragicznym trzęsieniu ziemi, czy w Czarnobylu po skażeniu przez elektrownię atomową. Matka Teresa wizytowała swoje klasztory na całym świecie.

W życiu duchowym nie omijały jej trudności. Przechodziła „ciemne noce”, czas pustki i ciemności. Swoje problemy starała się rozwiązywać podczas codziennej, długiej adoracji Najświętszego Sakramentu.

W 1979 r. otrzymała Pokojową Nagrodę Nobla. Podczas jej wręczenia mówiła m.in.: „Jeśli usłyszycie, że jakaś kobieta nie chce dziecka i postanowiła przerwać ciążę, postarajcie się ją przekonać, aby oddała mi to dziecko. Ja będę je kochała, dostrzegając w nim znak Bożej miłości”. Pytana wtedy, co można uczynić dla poko-

ju na świecie, odpowiedziała: „Idźcie do domu i kochajcie swoje rodziny”. Otrzymała też inne zagraniczne odznaczenia, m.in. Medal Wolności od prezydenta USA Ronalda Reagana oraz Nagrodę Pokojową im. Jana XXIII przyznaną przez Pawła VI.

W 1983 r. misjonarki miłości rozpoczęły trwającą do dziś posługę także w Polsce. W czasach rządów komunistycznych, w ustroju, który miał uszczęśliwiać ludzi, biednych miało nie być, dlatego władze początkowo nie zgadzały się na przyjazd sióstr. Dopiero zdolności dyplomatyczne abp. Bronisława Dąbrowskiego, sekretarza episkopatu, doprowadziły do zmiany tego stanowiska i ostatecznie siostry mogły przybyć i do nas. Sama matka Teresa odwiedzała nasz kraj wielokrotnie. Uczestniczyła w ślubach zakonnych swoich sióstr, spotykała się z biskupami, ale także na przykład odwiedzała więźniów w areszcie śledczym na warszawskim Służewcu czy bezdomnych na Dworcu Wschodnim.

Osąd Kościoła

Matka Teresa zmarła na zawał serca 5 września 1997 r. w Kalkucie. Na wiadomość o jej śmierci Jan Paweł II pisał w telegramie do s. Niemali, przełożonej generalnej misjonarek miłości: „Gorąco dziękuję Bogu za to, że zechciał ofiarować Kościołowi i światu tę kobietę o niezachwianej wierze jako dar przypominający nam wszystkim, iż najważniejsza jest miłość ewangeliczna, zwłaszcza wtedy, gdy wyraża się ona w pokornej służbie najmniejszym z naszych braci i sióstr”.

Pogrzeb zakonnicy odbył się w Kalkucie w obecności około 2 milionów ludzi, w tym wielu niekatolików. Papieskim legatem był kard. Angelo Sodano, sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej. Mszę pogrzebową celebrowało kilkudziesięciu biskupów i 170 kapłanów. Oprócz najwyższych władz Indii przybyły delegacje zagraniczne, m.in. prezydenci Albanii i Włoch, królowe Belgii, Jordanii i Hiszpanii, małżonki prezydentów Francji, Polski i USA. „Hołd, jaki składamy pamięci tej skromnej zakonnicy, której wielka miłość do Indii i do Kalkuty nie przeszkodziła być obywatelką świata, byłby daremny, gdybyśmy my – wierzący i ludzie dobrej woli całego świata – nie podjęli dzieła, które ona pozostawiła. Ubodzy nadal są wśród nas. A ponieważ są obrazem ukrzyżowanego Syna Bożego, musimy uczynić ich najważniejszym przedmiotem naszej troski, działalności politycznej i życia religijnego” – mówił podczas pogrzebu kard. Sodano.

Jan Paweł II zaledwie dwa lata po jej śmierci wyraził zgodę na rozpoczęcie procesu beatyfikacyjnego (dyspensa od obowiązujących pięciu lat). Beatyfikacja matki Teresy odbyła się 19 października 2003 r., w ramach obchodów 25-lecia pontyfikatu. Kanonizował ją już papież Franciszek 4 września 2016 r.

Przesłanie do Polaków

Dla nas, Polaków, przesłanie św. Teresy z Kalkuty zawiera się w liście, który napisała ze szpitala rok przed śmiercią, gdy w polskim parlamencie toczyła się burzliwa debata nad zmianą ustawy chroniącej życie nienarodzonych. „Z całych sił starajmy się utrzymać jedność polskich rodzin. Wnośmy prawdziwy pokój w naszą rodzinę, otoczenie, miasto, kraj, w świat. Zaczynajmy od pełnego miłości pokochania małego dziecka już w łonie matki. Jak już wielokrotnie mówiłam w wielu miejscach: tym, co najbardziej niszczy pokój we współczesnym świecie, jest aborcja, ponieważ jeżeli matka może zabić swoje własne dziecko, co może powstrzymać Ciebie i mnie od zabijania się nawzajem? Najbezpieczniejszym miejscem na świecie powinno być łono matki, gdzie dziecko jest najsłabsze i najbardziej bezradne, w pełni zaufania całkowicie zdane na matkę”.

Izabela Pakulska

Nierzadka wszawica

Jeśli po powrocie z wakacji dziecko skarży się na świąd skóry głowy, warto sprawdzić, czy nie ma wszawicy. Wbrew pozorom nie jest ona taka rzadka. Wszawica kojarzy się często z osobami zaniedbanymi i brudnymi, tymczasem można się nią zarazić, nawet przestrzegając higieny.

Istnieje kilka gatunków wszy, najczęściej jest to wesz głowowa, żywiąca się krwią człowieka. Kąsa skórę, wpuszczając toksynę, która po pewnym czasie powoduje uporczywy świąd. Samica składa dziennie kilka jaj zwanych gnidami. Potem wylęgają się z nich larwy, a z nich dorosłe osobniki. Cały cykl trwa kilkanaście dni. Na skórze widoczne są grudki, zaczerwienienie lub pokrzywka. Zmiany występują na owłosionej skórze głowy oraz na karku i za uszami. Drapanie może prowadzić do nadżerek i zakażenia skóry, może dojść do powiększenia okolicznych węzłów chłonnych.

Wszawica rozpoznawana jest najczęściej u dzieci w wieku 3–13 lat; zdarza się także u dorosłych. Do zakażenia dochodzi najczęściej przez kontakt głowa do głowy, a także przez wspólne używanie grzebieni, spinek, gumek, ręcznika czy nakrycia głowy.

Podstawowym objawem jest uporczywy świąd skóry głowy, odczuwalny już po kilku dniach od zakażenia. Poza opisanymi wcześniej zmianami na skórze można zobaczyć jaja w kolorze perlistym, czyli gnidy, wielkości główki od szpilki, przyklejone kleistą wydzieliną do nasady włosa i skóry głowy. Widoczne bywają także półprzezroczyste larwy, rzadziej można zauważyć dorosłe osobniki wielkości od 0,3 do 3 mm.

Obecnie istnieją skuteczne metody leczenia wszawicy. Podstawą są środki do stosowania zewnętrznego: szampony, płyny, żele czy kremy. Preparaty działają w różny sposób. Bardzo skuteczne są preparaty silikonowe – pokrywają one jaja i wszy cienką warstwą silikonu, uniemożliwiając przepuszczanie powietrza, co powoduje uduszenie owadów. Po godzinie preparat zmywa się zwykłym szamponem. Innym środkiem jest permetryna, której działanie polega na porażeniu układu nerwowego owada; szampon trzyma się na głowie przez 10 minut, potem spłukuje się wodą. Istnieją także mieszanki ziołowe. Po zabiegu włosy trzeba wyczesać bardzo gęstym grzebieniem. Taki grzebień jest często dołączony do szamponu. Leczeni powinni być wszyscy domownicy. Kurację należy powtórzyć po 7–10 dniach. Konieczne jest wypranie pościeli i ręczników w temperaturze 60 stopni, a także dezynfekcja przedmiotów, które miały kontakt ze skórą głowy (grzebienie, spinki, gumki), najlepiej przez gotowanie przez 5 minut. Przedmioty, których nie można traktować wysoką temperaturą, powinny być zamknięte w szczelnych foliowych workach na 10–14 dni. Bez dostępu do żywiciela wszy zginą.

Wszawica najczęściej rozpoznawana jest po wakacjach, jednak nie każde swędzenie skóry głowy musi być wszawicą. Czasem, choć rzadko, może nie być jeszcze swędzenia mimo obecnych jaj wszy we włosach. Należy dokładnie obejrzeć skórę głowy, a terapię rozpocząć po upewnieniu się o zakażeniu.

Autorka jest lekarzem

Wypisy ze „Współczesnego słownika frazeologicznego", cz. II

dr hab. Tomasz Korpysz

Dziś następna partia związków frazeologicznych z przywołanego w tytule słownika.

– gryźć trawę 'o sportowcach: przykładać się do treningów, trenować ponad normę, by osiągnąć zamierzony cel; walczyć z całych sił w trakcie meczu': *Sławek i jego koledzy dali z siebie wszystko tego wieczoru. Napastnicy cofali się do obrony, pomocnicy dwoili się i troili przy akcjach zaczepnych. Gryźli trawę przez dziewięćdziesiąt minut i zostawili serce na boisku, mecz życia zagrał golkiper gospodarzy, a mimo to nie uniknęli porażki z utytułowanym przeciwnikiem.*

– Houston, mamy problem! 'coś nieoczekiwanego źle wpływa na rozwój sytuacji; kłopot': *Houston, mamy problem! Miało odbyć się głosowanie przez Internet, lecz okazało się, że serwery stacji zablokowały się w ciągu dwóch minut*.

– *coś* jest pozamiatane 'ktoś swoim zachowaniem, działaniem postawił innych przed faktem dokonanym': *Przyszedł nowy kierownik i chłopcy nie widzieli z nim możliwości współpracy. Teraz już nie da się tego odkręcić. Wszystko jest pozamiatane. Naprawdę, wielka szkoda*.

– kampania wrześniowa *środowiskowe* 'poprawkowa sesja egzaminacyjna odbywająca się we wrześniu': *Do egzaminu z filozofii muszę sobie przypomnieć całą starożytność od a do zet, a to nie jedyny egzamin w tym tygodniu. Coś mi się wydaje, że szykuje się kampania wrześniowa*.

– kraina łagodności 'przestrzeń kultury kojarzona z twórczością spod znaku piosenki poetyckiej, autorskiej, turystycznej itp.': *Twórczość wielu młodych poetów nie sprawdza się w krainie łagodności. Ich drapieżne, arytmiczne teksty, często oparte na nieefektownym opisie codzienności, w której ukryte są rozterki psychiczne, nie są wdzięcznym materiałem do muzycznego opracowania*. Frazeologizm pochodzi ze spopularyzowanego przez program telewizyjny (tematycznie związany ze sceną piosenki autorskiej, poetyckiej itp.) fragmentu tekstu Wojtka Bellona.

– kręcić lody 'bogacić się, zarabiać sporo bez wielkiego nakładu pracy': *Niektórzy na początku lat 90. wydzierżawili na wiele lat tereny blisko centrum miast, a teraz kręcą lody, prowadząc płatne parkingi*.

– krótka ławka 'odczuwać brak osób wybitnych, wartościowych w jakimś środowisku; nie mieć specjalistów w jakiejś dziedzinie' zob. mieć krótką ławkę.

– krótka piłka 'bez ogródek, konkretnie, wprost, stanowczo': *Słuchaj, krótka piłka, ty przygotowujesz na czwartek zeskanowane zdjęcia z najpiękniejszych zakątków południowej Francji, a ja napiszę kilkanaście dobrych, esencjonalnych tekstów. W piątek się spotkamy z materiałami i do wieczora mamy prospekt gotowy. Co ty na to?*

– leśne dziadki 'niechętni zmianom i reformom konserwatywni działacze jakiejś organizacji, urzędu itp.': *Na łamach prasy można było przeczytać w ostatnich dniach o leśnych dziadkach zarządzających związkiem. Czas pokaże, czy w nowych okolicznościach dojdzie do oczekiwanych zmian*.

– ładować akumulatory 'nabierać sił; wykazywać chęć do działania pod wpływem czegoś': *Co roku we wrześniu jeżdżę do zaprzyjaźnionej rodziny pod Tarnów. Tam ładuję akumulatory na cały rok wytężonej pracy.* Wariant aspektowy = naładować akumulatory. Uwaga! Niepoprawnie **doładować/doładowywać akumulatory.*

– mapa drogowa 'dokładny plan osiągnięcia jakiegoś celu, harmonogram czegoś': *Premier rządu zapowiedział niedawno, że przedstawi mapę drogową wchodzenia Polski do strefy euro. Przyjęcie europejskiej waluty będzie ostatnim etapem pełnej integracji Polski z pozostałymi krajami tworzącymi Unię Europejską*.

Umowa o dzieło a zlecenie

Edyta Pisarczyk-Kulon

Przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia. Przez umowę-zlecenie przyjmujący zlecenie zobowiązuje się do dokonania określonej czynności prawnej dla dającego zlecenie. Do umów o świadczenie usług, które nie są uregulowane innymi przepisami, stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu.

Rozróżnienie na pierwszy rzut oka nie jest trudne – jedna umowa charakteryzuje się osiągnięciem konkretnego rezultatu, a druga starannym działaniem, przy czym rezultat nie jest tu kluczowy. Obydwa rodzaje umów są powszechnie wykorzystywane w obrocie gospodarczym, w różnych konfiguracjach. Ich cechy mogą się łączyć. I właśnie to jest często przedmiotem wątpliwości co do kwalifikacji konkretnej umowy. Potwierdza to bogate orzecznictwo sądów.

Jeżeli umowa wykazuje cechy wspólne dla co najmniej dwóch różnych rodzajów umów, np. umowy rezultatu i umowy starannego działania, to w celu dokonania jej właściwej kwalifikacji prawnej należy posłużyć się metodą typologiczną, której istota sprowadza się do poczynienia ustaleń w kierunku, jakie cechy przeważają w umowie. Innymi słowy, w razie wątpliwości, czy dana umowa jest umową o dzieło czy umową-zleceniem (umową o świadczenie usług), należy ustalić, czy w treści i sposobie jej wykonywania przeważają cechy jednej z nich. Dopiero wówczas, gdy umowa w swej treści, a zwłaszcza w sposobie wykonywania, wykazuje z jednakowym nasileniem cechy wspólne dla co najmniej dwóch różnych wzorców umownych, o jej rodzaju decyduje zgodny zamiar stron i cel umowy, który może – ale wcale nie musi – wyrażać się także w nazwie umowy. Pomocne przy kwalifikacji takiej umowy jest też uwzględnienie okoliczności towarzyszących jej zawarciu.

W przypadku, gdy zleceniobiorca ma pracować, najczęściej wykonując powtarzalne, podobne i takie same, z reguły proste czynności, co do zasady chodzi o umowę o świadczenie usług. Cechą istotną umowy jest wówczas samo wykonywanie czynności. Wynikiem takiej pracy może być rezultat, który nie jest dziełem (postanowienie SN z 14.12.2021 r. II USK 457/21).

Wykonanie dzieła najczęściej przybiera postać wytworzenia rzeczy czy też dokonania zmian w rzeczy już istniejącej (naprawienie, przerobienie, uzupełnienie). Dzieło musi mieć z góry przewidywalne i możliwe do osiągnięcia parametry, stanowiące punkt wyjścia w procesie ustalania przesłanek odpowiedzialności z tytułu rękojmi za jego wady (postanowienie SN z 27.01.2021 r., III USK 32/21, LEX nr 3113259.).

Autorka jest radcą prawnym

fot. PAP/Łukasz Cągulski

Świetny początek

Pewny awans do fazy pucharowej zapewnili sobie polscy siatkarze w mistrzostwach świata, a to wszystko dzięki dwóm pewnym zwycięstwom. W pierwszej kolejności reprezentacja Polski pokonała Bułgarów, następnie drużynę z Meksyku, a fazę grupową zakończył mecz z Amerykanami.

fot. PAP/Jakub Kaczmarczyk

Powrót do Włoch

Pierwszy mecz w barwach Juventusu Turyn ma za sobą Arkadiusz Milik, który dopiero co podpisał z włoskim klubem kontrakt przewidujący roczne wypożyczenie. 28-letni napastnik do tej pory grał dla francuskiej drużyny Olympique Marsylia, w której rozegrał 55 spotkań i strzelił 30 goli. Dla Milika to powrót do włoskiej ligi, gdzie wcześniej reprezentował Napoli.

Lider drużyny

fot. PAP/EPA/Quique Garcia

Robert Lewandowski poprowadził FC Barcelona do ligowego zwycięstwa na Camp Nou. Tym razem Katalończycy pokonali Real Valladolid (4:0). Polak dwukrotnie trafiał do bramki przeciwnika i stał się jednym z liderów drużyny, a po trzech kolejkach stanął na czele ligowej klasyfikacji strzelców razem z Borją Iglesiasem.

Kolarskie zmagania

Na dziewiątym etapie wyścigu Vuelta a Espana w pięknym stylu zwyciężył Louis Meintjes z RPA, dla którego była to pierwsza wygrana w wyścigu z cyklu World Tour. Liderem klasyfikacji pozostał Belg Remco Evenepoel. Rywalizacja kolarzy zakończy się 11 września w Madrycie.

fot. PAP/EPA/Javier Lizon

DWA ŚWIATY

Mariusz Jankowski

W tym roku niemal w tym samym czasie rozgrywane są mistrzostwa świata siatkarzy oraz mistrzostwa Europy koszykarzy. To dobra okazja, by spojrzeć na te dyscypliny z polskiej perspektywy. Nie da się ukryć, że w naszym kraju są to dwa światy. Siatkówka to niemal sport narodowy, z bardzo silną ligą, mocną reprezentacją i znakomitą organizacją. Prawie wszystko na wielu płaszczyznach zapięte jest na ostatni guzik. Po prostu nie ma się do czego przyczepić. Inne dyscypliny, nie tylko koszykówka, mają czego zazdrościć i mogą brać przykład. Dobry przykład.

Za to pod koszem problemów nie brakuje. Kilka miesięcy temu kibice przeżyli srogi zawód, gdy reprezentacja rozczarowała w eliminacjach mistrzostw świata. Liga ma sporo problemów, w szkoleniu młodzieży też jest wiele do zrobienia. A gdy dodamy do tego przepychanki, do jakich dochodziło wokół reprezentacji, rezygnację z gry kapitana Adama Waczyńskiego czy braterski konflikt na linii Mateusz Ponitka–Marcel Ponitka, otrzymamy obraz, na którym nie brakuje poważnych rys. Nie ma więc przypadku w tym, że siatkarze liczą się w walce o medale, a koszykarze dziś mają problem, by dogonić najlepszych, choć jeszcze niedawno sięgnęli po ósme miejsce na świecie. To naprawdę są dwa światy. I proszę mi wierzyć, te różnice doskonale widać też na dole. Znam wielu rodziców, których dzieci trenują siatkę i kosza. Przekaz od nich płynący pokazuje te różnice. W siatkarskich klubach nikt nie narzeka na zainteresowanie, młodzież chętnie trenuje, a są miejsca w Warszawie, gdzie wręcz trudno dostać się do jakiejkolwiek drużyny. To właśnie efekt zainteresowania i nieustającego boomu oraz mody na siatkówkę. Ta moda jest widoczna na boiskach, ale także na trybunach. Kibic siatkarski jest wierny, głośny, dobrze zorganizowany. Ktoś powie: są to kibice sukcesu, jak będzie źle, to fanów i wsparcia zabraknie. Otóż niekoniecznie. Siatkówka zbudowała tak mocną pozycję, że nawet jeśli kadra czy kluby znajdą się na zakręcie, to wspólnymi siłami uda się wrócić do pionu. Za to w świecie koszykówki dominuje marazm. Tak to odbieram. Czują to również trenerzy najmłodszych, którzy często nie mają z kogo wybierać chętnych do treningów. A wspomniane wyżej afery, dziwne konflikty, tylko wzmacniają obraz dyscypliny, która po prostu od lat dołuje. Oczywiście, nie brakuje pod koszem pozytywnych postaci, ludzi zaangażowanych. To jednak za mało, by dyscyplina ruszyła z miejsca. W polskiej koszykówce potrzebne są systemowe zmiany. Jak ich dokonać? Jeśli czasami brakuje własnych pomysłów, zawsze można wziąć przykład z siatkówki.

Autor jest dziennikarzem TVP

Bewley niedościgniony

fot. PAP/Sebastian Borowski

Brytyjczyk Daniel Bewley nie dał szans rywalom na torze we Wrocławiu, triumfując podczas żużlowego Grand Prix. To drugie z rzędu zwycięstwo Bewleya, dzięki któremu awansował na trzecią pozycję w klasyfikacji generalnej. Z Polaków w finale o podium walczył Maciej Janowski, ale błąd na ostatnim łuku sprawił, że ostatecznie zajął czwarte miejsce.

Koktajlowy detoks

Barbara Wiśniowska

Detoks jest w modzie, tylko co to właściwie znaczy?

Wielu z nas odżywia się niezdrowo, opierając dietę na białej mące i cukrze, które zanieczyszczają organizm, jednak toksyny wchłaniamy też z powietrza i wody. Niektórzy żartują, że najbardziej niezdrowe są owoce i warzywa, bo zawierają pestycydy. Nie jest to prawda. Nowoczesne pestycydy rozkładają się dość szybko, pozbyć się ich można poprzez mycie w wodzie z sodą. Warzywa i owoce zawierają bardzo dużo witamin, składników mineralnych i błonnika, które są konieczne dla zdrowia i pomagają w oczyszczaniu organizmu. Nasze ciało potrafi doskonale samo się oczyszczać, wystarczy tylko mu w tym nie przeszkadzać niezdrowym stylem życia.

Detoks nie musi oznaczać głodówki. Pomysły na drastyczne diety lepiej realizować pod okiem lekarza lub dietetyka. Samodzielnie można pościć przez jeden–dwa dni w tygodniu lub zastępować jeden posiłek dziennie koktajlami owocowo-warzywnymi. Do takiego detoksu nie trzeba szczególnie się przygotowywać, nie przyniesie on efektów ubocznych. Wszelkie ograniczanie kalorii jest zabronione dla kobiet w ciąży, karmiących oraz dzieci przed okresem dorastania, mogą one jednak dodawać smaczne koktajle do posiłków. Jeśli mamy mocny blender, przystosowany do kruszenia kostek lodu, możemy do koktajli dodawać wszystkie twarde warzywa i orzechy. Miksowanie produktów spożywczych sprawia, że łatwiej się wchłaniają, bo są poddane wstępnej obróbce.

Przy wymyślaniu koktajli możemy dać się ponieść wyobraźni, dodawać do nich nasze ulubione przyprawy i bakalie. Koktajle nie muszą być słodkie, spotkałam nawet przepisy, w których głównym składnikiem jest cebula, choć takie nazwałabym… zupami. Warto łączyć ze sobą podobne kolory, jeśli nie chcemy pić za każdym razem brązowych koktajli.

Najlepiej jest spożywać je od razu po przygotowaniu, żeby nie utleniły się witaminy i nie zmieniły barwy, jednak zdrowe są nawet po kilku godzinach przechowywania. Możemy je zabrać do pracy i na piknik, najlepiej w szklanych butelkach albo w plastiku przeznaczonym do koktajli (który nie wejdzie w reakcję z kwasami).

fot. Barbara Wiśniowska

KURKUMEK

Składniki: w dowolnych proporcjach: grejpfrut ■ kiwi ■ seler naciowy ■ kurkuma ■ woda ■ szczypta pieprzu lub imbir mielony

Sposób przygotowania: Owoce obieramy, grejpfruta pozbawiamy pestek. Wszystkie składniki miksujemy.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

1 A – język ulicy
1 G – zarys obrazu
2 E – miara szczęścia
3 A – żyje w nędzy
3 G – składnik perfum
6 A – rodzaj pogrzebacza
6 H – murarska zaprawa
8 C – punkt sprzedaży
9 A – amator czereśni
9 G – bon towarowy
10 E – środek czystości
11 A – dzieło malarza
11 G – żona Salomona

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

A 1 – audycja radiowa
C 1 – imię dla psa
C 8 – starcie słowne
D 3 – zwana Kalwarią
E 1 – blok skalny
E 8 – ozdoba kolekcji
F 4 – atut skarżonego
G 1 – hutniczy wyrób
G 8 – wcięcie w pasie
H 3 – forma religijności
I 1 – kraj z Hawaną
I 8 – Bończyk, aktorka
K 1 – sklep z ciastkami

Hasło do odczytania w zaznaczonym wierszu

Rozwiązania prosimy nadsyłać do 16 września na adres redakcji „Idziemy". Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi nagrodzimy książkami.

TVP 1

05.05 Sprawa dla reportera; **06.00** Słownik polsko@polski – talk-show prof. Jana Miodka; **06.25** wojsko-polskie.pl (35) – reportaż; **06.55** Słowo na niedzielę – Teleskop Bubla, wieża i pamiętanie; **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce (259); **09.00** Czas w las; **09.30** Okrasa łamie przepisy – Dziczyzna o egzotycznym smaku; **10.05** Między ziemią a niebem; **11.00** Święto Dziękczynienia za Plony – Jasna Góra 2022; **13.35** Pireneje – piękne i dzikie – film dok.; **14.25** Z pamięci: Hanna Malewska; **14.30** Weterynarze z sercem; **15.10** Brunet wieczorową porą – komedia kryminalna, reż.: Stanisław Bareja; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.30** Wojenne dziewczyny (52) – serial TVP, reż.: Anna Kazejak, Filip Zylber, wyk.: Aleksandra Pisula, Maja Szopa, Michał Czernecki, Peter Wolf, Katrin Buhring Piotr Nerlewski; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.15 Wojenne dziewczyny (53) – serial TVP
21.15 Rolnik szuka żony – reality show
22.20 Zakochana Jedynka: Anglik, który mnie kochał – film fabularny, USA 2014, reż.: Tom Vaughan, wyk.: Pierce Brosnan, Salma Hayek, Jessica Alba
00.05 Sługi wojny – film kryminalny, reż.: Mariusz Gawryś, wyk.: Piotr Stramowski, Paweł Królikowski, Maria Kania, Karolina Czarnecka, Michael Schiller, Aleksandra Pisula, Zbigniew Stryj, Magdalena Biegańska, Bartłomiej Kotschedoff
01.50 Życzenie śmierci – film sensacyjny, USA 2018, reż.: Eli Roth
03.45 Jaka to melodia?
04.25 Z pamięci: Hanna Malewska
04.35 Zakończenie dnia

TVP 2

05.50 Barwy szczęścia (2647); **06.25** Barwy szczęścia (2648); **07.00** M jak miłość (1665) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie; **11.10** Polska od kuchni – widowisko; **11.45** The Voice of Poland – Przesłuchania w ciemno (1) – widowisko muzyczne; **12.50** The Voice of Poland – Przesłuchania w ciemno (2) – widowisko muzyczne; **14.00** Familiada (2817) – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Eurowizja Junior 2022 (1) Współczesne Hity – widowisko muzyczne; **16.15** Tak to leciało (1) – teleturniej muzyczny; **17.05** Lajk!; **17.30** Rodzinka.pl (273) – serial komediowy TVP, reż.: Patrick Yoka, wyk.: Agata Kulesza, Krzysztof Dracz, Agnieszka Wosińska, Magdalena Stużyńska, Olga Kalicka, Małgorzata Kożuchowska, Tomasz Karolak, Maciej Musiał, Adam Zdrójkowski, Mateusz Pawłowski; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.50** Na sygnale (382) – serial fabularyzowany TVP; **19.25** Na sygnale (383) – serial fabularyzowany TVP

20.00 Postaw na milion – teleturniej
21.00 Krew za krew – film fabularny, USA 2006, reż.: David Von Ancken, wyk.: Liam Neeson, Pierce Brosnan
23.00 Na karuzeli życia – film fabularny, USA 2017, reż.: Woody Allen, wyk.: Kate Winslet, Juno Temple, Justin Timberlake
00.55 Wszystko będzie dobrze – dramat obyczajowy, reż.: Tomasz Wiszniewski, wyk.: Adam Werstak, Robert Więckiewicz, Izabela Dąbrowska, Beata Kawka, Daniel Mąkolski, Jarosław Gruda, Janusz Chabior, Janusz Kłosiński, Zdzisław Kuźniar
02.45 Dobroczyńca – film fabularny, USA 2015, reż.: Andrew Renzi
04.25 Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.23** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Info Poranek; **09.41** Pogoda; **09.50** Woronicza 17; **10.59** Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda; **11.29** Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Info Dzień weekend; **12.52** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata Senior; **15.29** Info Dzień weekend; **15.54** Pogoda; **16.00** Okiem Wiary; **16.29** Info Dzień weekend; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Teleexpress na deser; **17.45** Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Info Wieczór weekend; **18.25** Studio Zachód; **18.50** INFO V4+; **19.05** Głębia ostrości

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 W pełnym świetle
21.24 Serwis Info Wieczór weekend
21.42 Pogoda
21.50 Strefa starcia
23.00 INFO Wieczór
23.55 Serwis Info Wieczór weekend
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.52 Pogoda
01.05 Woronicza 17
02.15 Minęła 20
03.05 Pogoda
03.10 INFO V4+
03.35 Głębia ostrości
04.05 Filmy dokumentalne TVP INFO
05.13 Agrobiznes – podsumowanie

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.45** Muzyczne chwile; **06.00** Jestem mamą; **06.15** Jezu, Ufam Tobie – Portoryko; **07.10** Testament Miłości Jana Pawła II w Ełku, cz. 1; **07.40** Kartka z kalendarza; **07.45** Ocalić od zapomnienia; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Słowo życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **09.00** Prymas Stefan Wyszyński; **09.10** Spotkanie z Magdą Buczek; **09.15** Manna z Nieba; **09.30** Msza święta z Jasnej Góry; **10.35** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela"; **10.40** Powrót; **12.00** Anioł Pański z Ojcem Świętym Franciszkiem; **12.15** Papież Polak do Rodaków; **12.40** Spektakl teatralny: Powrót posła; **13.50** Ostatnie requiem; **14.35** Święty na każdy dzień; **14.40** Drzwi do lasu; **15.00** Wieś – to też Polska; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert życzeń; **16.45** Prawda a Historia; **17.00** Zostań Żołnierzem RP; **17.15** Sekrety mnichów; **17.30** Sól Ziemi; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Opowieści z Księgi Cnót
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Każde życie jest cudem
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Retrospekcja
21.45 Stan Bezpieczeństwa Państwa
21.55 Przeszedł czyściec na ziemi – historia księdza biskupa Czesława Kaczmarka
22.55 Muzyczne chwile
23.00 Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.45 Był taki dzień – 4 września; **06.55** Klerycy w komunistycznej armii – film dok.; **08.00** Msza greckokatolicka; **09.00** Alternatywy 4 (8) – serial komediowy TVP; **10.00** Informacje kulturalne; **10.20** W kotle historii; **10.55** Ci cholerni Polacy. Lotnictwo polskie 1939–1945; **11.15** Przestrzeń pamięci; **11.50** Wynalazki, które zmieniły świat – Samolot (2); **12.50** Dzika przyroda Bliskiego i Środkowego Wschodu: Półwysep Arabski Kraina złudzeń – serial dok.; **13.50** Wojownicy czasu; **14.30** Po własnym pogrzebie – dramat, reż.: Stanisław Jęryka, wyk.: Anna Ciepielewska, Andrzej Grabarczyk, Bronisław Pawlik, Janusz Bukowski, Marek Kondrat, Eugeniusz Kujawski; **16.00** Podróże z historią (1); **16.30** Giganci historii; **17.25** Kariera Nikodema Dyzmy (2) – serial TVP; **18.20** A więc wojna; **18.30** Historia Mediów: Media story – Pokaż wiadomość!; **19.00** Cała prawda o Wikingach: Nowe światy (2); **20.10** Tajne akta III Rzeszy (1); **21.15** Pianista – dramat; **23.50** Szpital przemienienia – dramat; **01.30** Szerokie tory; **02.10** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

06.50 Spotkanie z cieniem: Hanka Ordonówna; **08.00** Liturgia prawosławna z cerkwi w Gródku; **09.05** Dźwięki nieodkryte – koncert; **09.55** Informacje kulturalne; **10.25** Robin z Sherwood (1) – serial; **11.30** Pola – dramat; **12.00** Trzeci punkt widzenia; **12.40** Będzie lepiej – komedia; **14.30** Wędrowiec Polski; **15.10** Clara i Robert Schumann pod batutą Andrisa Nelsonsa – koncert; **16.50** Zaginione – odnalezione; **17.15** Niedziela z... dwudziestoleciem międzywojennym; **18.05** Niedziela z... – Vabank – komedia sensacyjna; **20.00** Niedziela z... dwudziestoleciem międzywojennym – Vabank II, czyli riposta – komedia sensacyjna; **22.00** Informacje kulturalne; **22.20** Tęgie chłopy – koncert; **23.20** Trzeci punkt widzenia; **24.00** Ukryte pragnienia – dramat, Wielka Brytania/Włochy/Francja 1996, reż.: Bernardo Bertolucci, wyk.: Liv Tyler, Jeremy Irons, Sinead Cusack; **02.05** Wspomnienia – film anim.; **02.20** Pod twoimi palcami – film anim.; **02.45** Nie jestem czarownicą – film fabularny; **04.30** Toscanini nieznany – film dok.; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

05.20 Uwaga!; **05.40** Ukryta prawda (919); **06.30** Kuchenne rewolucje 12 (2); **07.25** Nowa Maja w ogrodzie 6 (26); **07.55** Akademia ogrodnika (26); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Co za tydzień; **12.20** Mam talent 14 (1); **14.10** Kopciuszek: W rytmie miłości – komedia, USA 2011, reż.: Damon Santostefano, wyk.: Lucy Hale, Freddie Stroma, Megan Park, Missi Pyle; **16.20** Fantastyczne zwierzęta i jak je znaleźć – film przygodowy, USA/Wielka Brytania 2016, reż.: David Yates, wyk.: Eddie Redmayne, Katherine Waterston, Colin Farrell, Jon Voight, Johnny Depp; **19.00** Fakty (9012); **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** MasterChef 11 (1); **21.35** Tajemnica zawodowa 2 (1) – serial; **22.45** Barry Seal, król przemytu – film, USA/Japonia/Kolumbia 2017, reż.: Doug Liman, wyk.: Tom Cruise, Domhnall Gleeson, Sarah Wright, Jesse Plemons, Caleb Landry Jones; **01.00** Kuchenne rewolucje 25 (1); **02.00** Uwaga!; **02.20** Noc Magii; **03.45** Kto was tak urządził; **04.25** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **07.45** Film o pszczołach – film animowany, USA/Australia 2007, reż.: Simon J. Smith; **09.40** Angry Birds – komedia animowana, Finlandia/USA/Wielka Brytania/Kanada 2016, reż.: Clay Kaytis, Reilly Fergal; **11.45** Madagaskar 2 – film animowany, USA 2008, reż.: Eric Darnell, Tom McGrath; **13.40** Ninja Warrior Polska (36); **15.40** Twoja Twarz Brzmi Znajomo (166); **17.40** Ślubne pogotowie Izabeli Janachowskiej (1); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie; **20.00** Letnia Klinika Skeczów Męczących; **22.10** Love Island. Wyspa miłości (185); **23.15** Niepowstrzymany – thriller, USA 2010, reż.: Tony Scott, wyk.: Denzel Washington, Kevin Dunn, Chris Pine, Rosario Dawson, Ethan Suplee; **01.35** Gabriel – film fantasy, Australia 2007, reż.: Shane Abbess, wyk.: Andy Whitfield, Dwaine Stevenson, Jack Campbell, Erika Heynatz, Samantha Noble, Harry Pavlidis, Michael Piccirilli; **03.55** Świat według Kiepskich (197); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Przysięga (709); **06.00** Wspaniałe stulecie (95); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Okiem Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (33) – serial obyczajowy TVP; **09.40** Komisarz Alex (34) – serial kryminalny; **10.35** Ojciec Mateusz (288) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedynce: Zwierzęta 2 (1) – serial dok.; **14.00** Wspaniałe stulecie (96) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (710) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? (4893) – teleturniej muzyczny; **17.55** Klan (4012) – telenowela TVP; **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (583) – serial TVP
21.00 Teatr Telewizji: Rewolwer – spektakl teatralny, reż.: Wojciech Adamczyk, wyk.: Sławomir Grzymkowski, Lidia Sadowa, Szymon Kuśmider, Marcin Przybylski, Adam Biedrzycki, Katarzyna Ucherska
22.40 Świat bez fikcji – Nowe oblicze Patagonii – film dok.
23.45 Negocjator – film akcji, USA 1998, reż.: Gary Gray, wyk.: Samuel L.Jackson, Kevin Spacey, David Morse
02.05 Anglik, który mnie kochał – film fabularny, USA 2014, reż.: Tom Vaughan, wyk.: Pierce Brosnan, Salma Hayek, Jessica Alba
03.45 Sfora (2) – serial TVP
04.35 Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (202); **05.30** M jak miłość (1607); **06.20** Program katolicki; **06.35** Program katolicki; **06.55** Rodzinka.pl (169) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Złotopolscy (91) – telenowela TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2648) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (114) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (248) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (40) – serial, Niemcy/Austria 2013, reż.: Fabian Eder, wyk.: Andrea L'Arronge, Anja Stöhr, Jakob Seeböck; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (49) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque (430) – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (115) – serial obyczajowy

19.30 Barwy szczęścia (2648) – serial obyczajowy TVP
19.55 Przepis dnia (1)
20.10 Barwy szczęścia (2649) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy serialu „M jak miłość"
20.55 M jak miłość (1666) – serial TVP
21.40 Z biciem serca (1) – serial, Włochy 2021, reż.: Riccardo Donna, wyk.: Matteo Martari, Pilar Fogliati, Daniele Pecci
22.45 Tabu (1) – serial kostiumowy, Wielka Brytania, USA 2017, reż.: Kristoffer Nyholm, wyk.: Tom Hardy, Leo Bill, Jessie Buckley, Edward Fox
23.55 Dobroczyńca – film fabularny
01.40 O mnie się nie martw (4) – serial
02.40 Krew za krew – film fabularny, USA 2006, reż.: David Von Ancken, wyk.: Liam Neeson, Pierce Brosnan
04.35 Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.12 O co chodzi
03.40 Głębia ostrości
04.10 Taśmy bezpieki (1)
04.40 Taśmy bezpieki (2)
05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.10 Sanktuaria polskie; **05.30** Karol de Foucauld; **06.25** Filmowe Życiorysy. Dwie fale; **07.05** Święty na każdy dzień; **07.10** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat; **07.35** Drzwi do lasu; **07.50** Kartka z kalendarza; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.15** Chrystus w Biblii i Kodzie Leonarda da Vinci; **09.30** Opowieści z Księgi Cnót; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** Stan Bezpieczeństwa Państwa; **11.30** Przyroda w Obiektywie; **11.45** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.55** Święty na każdy dzień; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** Muzyczne chwile; **13.25** Słowo życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Próba wiary; **15.20** Żywa nić tradycji; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Zew natury; **16.55** Warkocz królewny Wisły; **17.05** Świadkowie

17.30 Spotkanie Rodziny Radia Maryja w sanktuarium Matki Bożej Chełmskiej – transmisja nabożeństwa
20.00 Informacje dnia – magazyn informacyjny
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Historia – felieton
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia – magazyn informacyjny
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań – serial fabularny
22.55 Biblia w obrazach – program edukacyjny
23.55 Muzyczne chwile – program kulturalny
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 5 września; **07.10** Czas honoru (3); **08.00** Ex Libris (507); **08.30** Historia Polski: Na północ od piekła; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Noc długich noży; **10.40** Dzikie krainy Australii: Wybrzeże rekinów wielorybich – cykl dok.; **11.35** Archiwum zimnej wojny; **12.10** Szpital na peryferiach (18); **13.25** Giuseppe w Warszawie – komedia; **15.15** Wszystkie kolory świata: Riwiera Włoska; **16.05** Dzika przyroda Bliskiego i Środkowego Wschodu: Półwysep Arabski Kraina złudzeń; **17.05** Flesz historii (604); **17.25** Czas honoru (4); **18.10** A więc wojna; **18.25** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **18.50** Spór o historię; **19.25** Historia Polski: Najważniejsze miejsce na świecie... – film dok.; **20.00** Mokra 1939 – film; **20.40** After Munich – film dok.; **22.10** Sądy, przesądy; **23.05** Wojna o trony. Prawdziwa historia Europy – Ludwik XIV (3); **00.05** Info Wilno; **00.20** Szerokie tory; **00.55** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.25** Sensacje XX wieku; **02.15** Encyklopedia II wojny światowej; **02.45** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.20** Informacje kulturalne; **07.50** Co dalej?; **08.25** Wydarzenie aktualne; **08.55** Mała wielka miłość – film obyczajowy; **11.00** Modrzejewska (6) – serial TVP; **12.35** Colaholic – film anim.; **12.45** Kwadratura koła – film anim.; **13.10** Niedziela z... dwudziestoleciem międzywojennym; **14.05** Austeria – dramat, reż.: Jerzy Kawalerowicz; **16.05** Polarny rok – film fabularny; **17.50** Trzeci punkt widzenia; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Rodzina Durrellów (1); **20.00** Ostateczna operacja – dramat; **22.10** Kronos – Obrazy; **23.00** Wszystko dla mojej matki – dramat, reż.: Małgorzata Imielska, wyk.: Zofia Domalik, Maria Sobocińska, Malwina Laska, Magdalena Celmer, Helena Englert, Joanna Połeć, Zuzanna Puławska, Alicja Czerniewicz, Edyta Januszewska, Halina Rasiakówka; **00.55** Tęgie chłopy – koncert; **01.55** Alias Maria – dramat; **03.40** Kawalerskie życie na obczyźnie – film obyczajowy; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.53** Zakończenie dnia

TVN

05.20 Uwaga!; **05.35** Nowa Maja w ogrodzie 6 (27); **06.00** Akademia ogrodnika (27); **06.10** Ukryta prawda (1288); **07.05** Kuchenne rewolucje 17 (2); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** MądrzeGotujemy z Katarzyną Bosacką (1); **11.50** Ukryta prawda (1405); **12.55** Tajemnice miłości (64); **14.00** Ukryta prawda (1289); **15.05** Ukryta prawda (1082); **16.10** Ten moment (24); **16.45** Kuchenne rewolucje 17 (3); **17.55** Ukryta prawda (1406); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (2); **20.15** Na Wspólnej 20 (3483) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (557); **21.35** Herkules (1) – serial; **22.40** Wszystko, co dobre – film sensacyjny, USA 2010, reż.: Andrew Jarecki, wyk.: Ryan Gosling, Kirsten Dunst, Frank Langella, Lily Rabe, Philip Baker Hall, Diane Venora, Kristen Wiig; **00.40** Co za tydzień (1059); **01.30** Wewnętrzny wróg (11) – serial; **02.30** Uwaga!; **02.50** Noc Magii (1116); **04.15** Kto was tak urządził; **04.45** Kto was tak urządził; **05.15** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (243); **09.10** Malanowski i Partnerzy (244); **09.40** Sekrety rodziny (239); **10.40** Dlaczego ja? (1107); **11.40** Gliniarze (310); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1117) – program obyczajowy; **14.40** Dlaczego ja? (1163); **15.50** Wydarzenia – magazyn informacyjny; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (699); **17.00** Gliniarze (708); **18.00** Pierwsza miłość (3447); **18.50** Wydarzenia – magazyn informacyjny; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Dancing with the Stars. Taniec z Gwiazdami (125); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (186); **23.10** Rysa (2); **00.10** Rysa (3); **01.30** Śmiertelna rozgrywka – film akcji, Rumunia 2016, reż.: Keoni Waxman, wyk.: Jemma Dallender, Mircea Drambareanu, Russell Wong, Steven Seagal; **03.20** Świat według Kiepskich (205); **04.00** Świat według Kiepskich (187); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4012) – telenowela TVP; **05.10** Przysięga (710); **06.00** Wspaniałe stulecie (96) – serial kostiumowy; **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Kościół z bliska; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (34) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (35) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (289) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedynce: Zwierzęta 2 (2) – serial dok.; **14.00** Wspaniałe stulecie (97) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (711) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (4013); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (584) – serial obyczajowy TVP
21.00 Pełny obraz (1) – cykl dok.
21.40 Magazyn Ekspresu Reporterów
22.45 Ocaleni – reality show
23.50 Magazyn śledczy Anity Gargas
00.25 Turbulencja – thriller, USA 1997, reż.: Robert Butler, wyk.: Ray Liotta, Lauren Holly, Brendan Gleeson, Ben Cross, Hector Elizondo
02.10 Bracia i synowie – film obyczajowy, Niemcy 2018, reż.: Sibylle Tafel, wyk.: Tanja Wedhorn, Stephan Kampwirth, Martin Lindow
03.45 Magazyn Ekspresu Reporterów
04.40 Zakończenie dnia

TVP 2

05.05 Na sygnale (203); **05.35** M jak miłość (1608); **06.25** Sakrament chorych – reportaż; **06.55** Rodzinka.pl (170) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.40** Pytanie na śniadanie; **11.15** Złotopolscy (92) – telenowela TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2649) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (115) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (249) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (41) – serial, Niemcy/Austria 2013, reż.: Fabian Eder, wyk.: Andrea L'Arronge, Anja Stöhr, Jakob Seeböck; **15.50** Przepis dnia (1); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (50) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (116) – serial obyczajowy

19.30 Barwy szczęścia (2649)
20.00 Przepis dnia (2)
20.10 Barwy szczęścia (2650)
20.40 Kulisy serialu „M jak miłość"
20.55 M jak miłość (1667) – serial TVP
21.55 Z biciem serca (2) – serial
23.05 Tabu (2) – serial kostiumowy, Wielka Brytania, USA 2017, reż.: Kristoffer Nyholm, wyk.: Tom Hardy, Leo Bill, Jessie Buckley, Edward Fox
00.20 Ludzkie historie – Jeden dzień dłużej
01.15 Paciorki jednego różańca – dramat, reż.: Kazimierz Kutz
03.10 Na karuzeli życia – film fabularny, USA 2017, reż.: Woody Allen, wyk.: Kate Winslet, Juno Temple, Justin Timberlake
04.50 Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.12 O co chodzi
03.40 Taśmy bezpieki (3)
04.10 Taśmy bezpieki (4)
04.50 wojsko-polskie.pl
05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Zerwany kłos; **06.40** Historia, której nie pamiętam; **07.35** Pod opieką Limanowskiej Pani; **07.50** Kartka z kalendarza; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Bogumiła, czyli opowieść o Warszawskiej Syrenie; **09.00** Papież Polak do Rodaków; **09.25** Filmowe życiorysy. Ernesto Cofiño; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej; **10.45** Zew natury; **11.05** Mocni w Wierze; **11.35** Święty na każdy dzień; **11.40** Ma się rozumieć; **11.50** Słowo życia; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.15** Muzyczne chwile; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Rewolucja serca. Historia Dorothy Day; **15.30** Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju, cz. 1; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.25** Polka; **16.55** Sekrety mnichów

17.10 Prosto o gospodarce
17.30 Zostań Żołnierzem RP
17.50 Muzyczne chwile
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Każdy maluch to potrafi
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Historia
21.00 Apel Jasnogórski
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań
22.50 Franz Stock, apostoł pojednania
23.45 Fatima – miejsce wybrane przez Maryję
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.55 Był taki dzień – 6 września; **07.05** Czas honoru (4) – serial TVP; **08.00** Flesz historii (604); **08.25** Historia Polski: Mokra 1939; **09.00** Najważniejsze miejsce na świecie... – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Najwierniejszy żołnierz Hitlera; **10.55** Przestrzeń pamięci; **11.25** Szpital na peryferiach (19) – serial; **12.35** Cała prawda o Wikingach: Nowe światy (2); **13.40** Historia w postaciach zapisana: Wilhelm Zdobywca. Pogromca Brytanii – cykl dok.; **15.35** Dziewczyna z ekranu – film dok.; **16.55** Czas honoru (5) – serial TVP; **17.50** A więc wojna; **18.00** Na bitewnym szlaku (2); **18.25** Oblicza wojny (12); **19.00** Historia Polski: Zaufany Piłsudskiego – film dok.; **20.10** Narbo Martius – córka Rzymu – film dok.; **21.10** Bastiony władzy: Życie za murami europejskich zamków (1); **22.05** Ogniem i mieczem – dramat historyczny; **01.05** Info Wilno; **01.20** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.55** Sensacje XX wieku; **02.50** Encyklopedia II wojny światowej; **03.15** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Co się dzieje; **07.30** Klasyczne poranki; **07.45** Informacje kulturalne; **08.15** Wędrowiec Polski; **08.55** Którędy po sztukę; **09.15** Polarny rok – film fabularny; **11.00** Rodzina Durrellów (1); **12.00** Pavarotti – film; **14.05** Modrzejewska (7) – serial TVP; **15.40** Walc w alejkach – film obyczajowy; **17.55** Co dalej?; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Rodzina Durrellów (2); **20.00** Pomarańcze – spektakl teatralny, reż.: Romuald Szejd, wyk.: Roman Wilhelmi, Władysław Kowalski, Jolanta Zykun, Stefan Friedmann; **21.15** Ktoś tu kręci – film fabularny, USA 1976, reż.: Peter Bogdanovich, wyk.: Ryan O'Neal, Tatum O'Neal; **23.25** Co dalej?; **24.00** Wenus z Willendorfu – film krótkometrażowy; **00.40** Wszystko dla mojej matki – dramat; **02.35** Informacje kulturalne; **03.00** Córy szczęścia – film obyczajowy, Polska/Niemcy/Węgry 1999, reż.: Marta Meszaros, wyk.: Olga Drozdowa, Jan Nowicki, Masza Petraniuk, Igor Czerniewicz, Olaf Lubaszenko; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1289) – program kulinarno-rozrywkowy; **07.05** Kuchenne rewolucje 17 (3); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (2); **11.50** Ukryta prawda (1406) – program obyczajowy; **12.55** Tajemnice miłości (65); **14.00** Ukryta prawda (1290) – program obyczajowy; **15.05** Ukryta prawda (1083); **16.10** Ten moment (25); **16.45** Kuchenne rewolucje 17 (4) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1407) – program obyczajowy; **19.00** Fakty – magazyn informacyjny; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (3); **20.15** Na Wspólnej 20 (3484) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (558) – teleturniej; **21.35** Ślub od pierwszego wejrzenia 8 (1); **22.40** Kuba Wojewódzki 17 (1) – talk-show; **23.45** Superwizjer (1247); **00.20** Herkules (1) – serial; **01.20** Zabójcza broń 2 (22); **02.25** Uwaga!; **02.45** Noc Magii; **04.10** Kto was tak urządził; **04.40** Kto was tak urządził; **05.10** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (245); **09.10** Malanowski i Partnerzy (246); **09.40** Sekrety rodziny (240); **10.40** Dlaczego ja? (1108); **11.40** Gliniarze (311); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1118); **14.40** Dlaczego ja? (1164); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (700); **17.00** Gliniarze (709); **18.00** Pierwsza miłość (3448); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Ninja Warrior Polska (37); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (187); **23.10** Pitbull. Ostatni pies – film sensacyjny, Polska 2018, reż.: Władysław Pasikowski, wyk.: Marcin Dorociński, Marian Dziędziel, Izabela Kuna, Rafał Mohr, Cezary Pazura, Dorota Rabczewska, Krzysztof Stroiński, Adam Woronowicz, Zbigniew Zamachowski; **01.55** Wyścig – film akcji, USA/Kanada/Australia 2001, reż.: Renny Harlin, wyk.: Sylvester Stallone, Burt Reynolds, Kip Pardue, Stacy Edwards, Til Schweiger; **04.20** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.45 Klan (4013); **05.15** Przysięga (711); **06.00** Wspaniałe stulecie (97); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Rodzinny ekspres; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (35) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (36) – serial TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (290) – serial TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Rok w ogrodzie Extra; **12.50** Natura w Jedynce: Zwierzęta 2 (3) – serial dok.; **14.00** Wspaniałe stulecie (98) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (712) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (4014) – telenowela TVP; **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.00 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (585) – serial obyczajowy TVP
20.55 Piłka nożna – Liga Mistrzów 2022 – 1. kolejka
23.10 Rodzina – film dok.
00.15 Mroczny sekret niani – film fabularny, USA 2018, reż.: Devon Downs, Kenny Gage, wyk.: Michelle Borth, Olesya Rulin, Antonio Cupo
01.45 Prokurator (1) – serial kryminalny TVP, reż.: Jacek Filipiak, wyk.: Jacek Koman, Wojciech Zieliński, Magdalena Cielecka, Dorota Kolak, Janusz Michałowski, Karol Adamczyk, Marcin Kwaśny
02.35 Karmazynowe wesele (1) – serial
03.30 wojsko-polskie.pl (35)
03.55 Notacje: Andrzej Zydorowicz
04.10 Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (204); **05.30** M jak miłość (1609); **06.25** Pożyteczni.pl; **06.55** Rodzinka.pl (171) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.40** Pytanie na śniadanie; **11.15** Złotopolscy (93) – telenowela TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2650) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (116) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (250) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (42) – serial, Niemcy/Austria 2013, reż.: Fabian Eder, wyk.: Andrea L'Arronge, Anja Stöhr, Jakob Seeböck; **15.50** Przepis dnia (2); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (51) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (117) – serial obyczajowy

19.30 Barwy szczęścia (2650)
19.55 Przepis dnia (3)
20.05 Barwy szczęścia (2651)
20.35 Kulisy seriali „Na dobre i na złe" i „Na sygnale"
20.50 Na dobre i na złe (851)
21.55 Z biciem serca (3) – serial
23.10 Tabu (3) – serial kostiumowy, Wielka Brytania/USA 2017, reż.: Kristoffer Nyholm, wyk.: Tom Hardy, Leo Bill, Jessie Buckley, Edward Fox
00.20 A jednak miłość! – Komedia obyczajowa, USA 2017, reż.: Brian Herzlinger, wyk.: Jesse Hutch, Thomas Beaudoin, Alix Angelis
02.00 Medyceusze Wspaniali (10) – serial kostiumowy
03.05 Babuszki z Czarnobyla – film dok.
04.10 Archiwista (13) – serial TVP
04.55 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.12 O co chodzi
03.40 Taśmy bezpieki (5)
04.10 Taśmy bezpieki (6)
04.50 INFO V4+
05.17 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Tam, gdzie Bóg płacze; **06.05** Filmowe życiorysy. Zygmunt Rypiński; **06.55** Antarktyda – podróż na kraniec Ziemi; **07.50** Kartka z kalendarza; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Każdy maluch to potrafi; **08.50** Słowo życia; **09.00** Opowieści Starego Testamentu; **09.30** Sanktuaria polskie; **09.50** Święty na każdy dzień; **10.00** Audiencja Generalna; **11.00** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **11.25** Jestem mamą; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** Śląskie ślady Świadka Prawdy – błogosławiony Ryszard Henkes SAC; **13.25** Słowo życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** W kolorze płomienia; **15.15** Moja Fatima; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Wyszyński – historia

17.00 Po stronie prawdy
17.50 Muzyczne chwile
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Brat Franciszek
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań – serial fabularny
22.50 Ty idź pierwszy! – program religijny
23.45 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.45 Był taki dzień – 7 września; **07.00** Czas honoru (5); **07.55** Na bitewnym szlaku (2); **08.30** Historia Polski: Zaufany Piłsudskiego; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Pojedynek w Venlo; **10.50** Narbo Martius – córka Rzymu – film dok.; **11.50** Oblicza wojny (12); **12.25** Szpital na peryferiach (20) – serial; **13.30** Wszystkie kolory świata: Norwegia. Wyprawa na daleką północ; **14.30** Ewakuacja – reportaż; **14.55** Rio de Janeiro – Cudowne Miasto – film dok.; **16.30** Flesz historii – ekstra; **16.35** Przestrzeń pamięci; **17.05** Czas honoru (6); **17.55** A więc wojna; **18.00** Nie taka prosta historia; **18.30** W PRL-u; **19.00** Historia Polski: Krzyż Westerplatte; **20.00** Pierwsza wojna światowa – Pancerne bestie (1); **21.00** Wojna o trony. Prawdziwa historia Europy – Ludwik XIV (3) – serial dok.; **22.00** Letnie przesilenie – film fabularny; **23.40** Info Wilno; **24.00** Od Lenina do Lenina – reportaż; **00.25** Czterech – film dok.; **00.50** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.25** Sensacje XX wieku; **02.25** Encyklopedia II wojny światowej; **03.00** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.15** Informacje kulturalne; **07.45** Co dalej?; **08.20** Do dzieła; **08.45** Walc w alejkach – film obyczajowy; **11.00** Rodzina Durrellów (2); **12.05** Karen Blixen – sen afrykańskiej nocy – film dok.; **13.10** D.I.M – film anim.; **13.30** Lalka (1) – serial TVP; **15.20** Wenecja – dramat, reż.: Jan Jakub Kolski, wyk.: Magdalena Cielecka, Agnieszka Grochowska, Julia Kijowska, Grażyna Błęcka-Kolska, Marcin Walewski, Julia Chatys, Teresa Budzisz-Krzyżanowska, Dana Batulkowa; **17.30** Przestrzeń pamięci (13); **18.10** Którędy po sztukę; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Rodzina Durrellów (3); **20.00** Enklawa – dramat; **21.40** Mistrz i Małgorzata (1) – serial; **22.40** Tęgie Chłopy – magazyn; **23.20** Robert Mitchum, buntownik z Hollywood – film dok.; **00.25** Rawa Blues Silesian Sound – Dżem, koncert; **01.30** Ktoś tu kręci – film fabularny; **03.40** Informacje kulturalne; **04.10** Wenus z Willendorfu – film krótkometrażowy; **04.50** Teledyski; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.53** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1290); **07.05** Kuchenne rewolucje 17 (4) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (3); **11.50** Ukryta prawda (1407); **12.55** Tajemnice miłości (66); **14.00** Ukryta prawda (1291); **15.05** Ukryta prawda (1084); **16.10** Ten moment (26); **16.45** Kuchenne rewolucje 17 (5) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1408); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (4); **20.15** Na Wspólnej 20 (3485) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (559); **21.35** Top Model 11 (1); **23.10** Barry Seal, król przemytu – film, USA/Japonia/Kolumbia 2017, reż.: Doug Liman, wyk.: Tom Cruise, Domhnall Gleeson, Sarah Wright, Jesse Plemons, Caleb Landry Jones; **01.30** Tajemnica zawodowa 2 (1) – serial; **02.40** Superwizjer (1247); **03.15** Uwaga!; **03.35** Noc Magii (1118); **05.00** Kto was tak urządził; **05.30** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (247); **09.10** Malanowski i Partnerzy (248); **09.40** Sekrety rodziny (241); **10.40** Dlaczego ja? (1109); **11.40** Gliniarze (312); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1119); **14.40** Dlaczego ja? (1165); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (701); **17.00** Gliniarze (710); **18.00** Pierwsza miłość (3449); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Hell's Kitchen – Piekielna Kuchnia (62); **21.35** Świat według Kiepskich (578); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (188); **23.10** Zakładnik – film akcji, USA 2004, reż.: Michael Mann, wyk.: Tom Cruise, Jamie Foxx, Jada Pinkett Smith, Mark Ruffalo, Peter Berg, Bruce McGill; **01.50** Cenny ładunek – film akcji, Kanada 2016, reż.: Max Adams, wyk.: Jenna B. Kelly, Claire Forlani, Mark-Paul Gosselaar, Nick Loeb, Bruce Willis; **03.45** Świat według Kiepskich (190); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.45 Klan (4014); **05.10** Przysięga (712); **06.00** Wspaniałe stulecie (98); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Pełnia Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (36) – serial TVP; **09.40** Komisarz Alex (37) – serial TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (291) – serial TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** To się opłaca; **12.50** Natura w Jedynce: Zwierzęta 2 (4) – serial dok.; **14.00** Wspaniałe stulecie (99) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (713) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (4015) – telenowela TVP; **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (586) – serial obyczajowy TVP
21.00 Na sygnale (384) – serial fabularyzowany TVP
21.35 Sprawa dla reportera
22.35 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.15 Magazyn kryminalny 997
00.10 Magazyn Ekspresu Reporterów
01.05 Tanie Dranie – Moroz i Kłopotowski komentują świat
01.45 Londyńczycy (2) – serial obyczajowy TVP, reż.: Greg Zgliński, wyk.: Natalia Rybicka, Przymysław Sadowski, Lesław Żurek, Rafał Więckiewicz, Grażyna Barszczewska, Gabriela Muskała, Michał Włodarczyk
02.35 Ocaleni – reality show
03.35 Magazyn śledczy Anity Gargas
04.05 Notacje: Małgorzata Braunek
04.20 Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (205); **05.30** M jak miłość (1610); **06.25** Smaki świata – po iberyjsku (37); **06.55** Rodzinka.pl (172) – serial TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.40** Pytanie na śniadanie; **11.15** Maryja, Matka Boża, Przenajświętsza... – reportaż; **11.50** Barwy szczęścia (2651) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (117) – serial obyczajowy; **14.00** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (251) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (43) – serial, Niemcy/Austria 2013, reż.: Fabian Eder, wyk.: Andrea L'Arronge, Anja Stöhr, Jakob Seeböck; **15.50** Przepis dnia (3); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (52) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (118) – serial obyczajowy

19.30 Barwy szczęścia (2651)
20.00 Przepis dnia (4)
20.10 Barwy szczęścia (2652)
20.40 Kulisy serialu „Ojciec Mateusz"
20.55 Ojciec Mateusz (355) – serial kryminalny TVP, reż.: Radosław Dunaszewski, wyk.: Artur Żmijewski, Kinga Preis, Piotr Polk, Michał Piela, Bartłomiej Firlet, Rafał Cieszyński, Artur Pontek, Jędrzej Taranek, Arkadiusz Smoleński
21.55 Z biciem serca (4) – serial
23.00 Tabu (4) – serial kostiumowy
00.10 Dziewczyna z tatuażem – thriller, USA 2011, reż.: David Fincher, wyk.: Daniel Craig, Rooney Mara, Christopher Plummer, Stellan Skarsgaard, Robin Wright
03.00 Tylko teraz – film fabularny, USA 2012, reż.: David Jacobson, wyk.: Willem Dafoe, Michelle Monaghan, Stephen Dorff, Tara Buck
04.35 Gomorra (27) – serial
05.25 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.12 O co chodzi
03.40 Filmy dokumentalne TVP INFO
04.10 Taśmy bezpieki (7)
04.40 Taśmy bezpieki (8)
05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Isaac Hecker, podróż do katolickiej Ameryki; **05.55** Święty na każdy dzień; **06.00** Audiencja Generalna Ojca Świętego Franciszka z Watykanu; **07.00** Po stronie prawdy; **07.50** Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Poznajemy Polskę; **08.55** Święty na każdy dzień; **09.00** Na zdrowie; **09.20** Brat Franciszek; **09.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Myśląc Ojczyzna; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.10** Muzyczne chwile; **13.20** Przegląd katolickiego tygodnika „Niedziela"; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Jan Paweł II w Ziemi Świętej; **15.25** Sanktuarium Cudu Eucharystycznego w Sokółce; **15.45** Święty na każdy dzień; **15.50** Ma się rozumieć

16.00 Informacje dnia
16.10 Z wędką nad wodę w Polskę i świat
16.35 Porady Medyczne Bonifratrów
17.05 Akademia pro-life
17.15 Muzyczne chwile
17.30 Odpowiedzialni za Kościół
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Przyjaciele i bohaterowie
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Historia
21.00 Apel Jasnogórski
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia Obiecana
22.50 Zakon Marianistów
23.45 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 8 września; **07.10** Czas honoru (6) – serial TVP; **08.00** W kotle historii; **08.35** Historia Polski: Krzyż Westerplatte; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Kutrzeba, cz. 1 – widowisko kameralne; **10.40** Flesz historii – ekstra; **10.50** Usłyszcie mój krzyk – film dok.; **11.45** W PRL-u; **12.15** Sposób na Alcybiadesa (1) – serial TVP; **13.25** Jedwabny szlak (1) – film dok.; **14.30** Amerykańskie dynastie. Ród Bushów (5); **15.25** Pierwsza wojna światowa: Pancerne bestie (1); **16.15** Przystanek Historia (60); **16.35** Alfabet Andrzeja Dobosza: Kardynał Stefan Wyszyński; **16.55** Czas honoru (7) – serial TVP; **17.45** A więc wojna; **17.50** Historia Mediów: Media story; **18.15** Archiwum zimnej wojny; **18.55** Historia Polski: Obrońcy – film dok.; **20.00** Liczył się tylko honor – film dok.; **21.00** Giganci historii; **21.50** Ekspertyza – Wspomnienia Rudolfa Hessa; **22.15** Sądy, przesądy; **23.15** Info Wilno; **23.30** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **24.00** Sensacje XX wieku; **00.55** Encyklopedia II wojny światowej; **01.30** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.50** Informacje kulturalne; **08.20** Dzika Muzyka – Tęgie Chłopy – magazyn; **09.00** Wałkonie – film obyczajowy; **11.00** Rodzina Durrellów (3); **12.00** Szkoła w chmurze – film dok.; **13.35** Lalka (2) – serial TVP; **15.15** Ostatnie takie trio – film TVP, reż.: Jerzy Obłamski, wyk.: Zbigniew Zapasiewicz, Ryszard Ronczewski, Mirosław Otrębus, Borys Marynowski, Joanna Szczepkowska, Witold Dederko, Jacek Recknitz; **16.10** Zimowi bracia – dramat; **17.55** Co dalej?; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Rodzina Durrellów (4); **20.00** Wstęp do filmu „Piękna młynarka"; **20.05** Piękna młynarka – film kostiumowy, Włochy 1955, reż.: Mario Camerini, wyk.: Vittorio De Sica, Sophia Loren, Marcello Mastroianni, Paolo Stoppa, Yvonne Sanson; **21.50** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **22.30** Gołas, absolutnie!; **23.40** Gomorra (3) – serial; **00.40** Co dalej?; **01.15** Enklawa – dramat; **03.00** Informacje kulturalne; **03.30** Zabić Sekala – dramat obyczajowy; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1291); **07.05** Kuchenne rewolucje 17 (5); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (4); **11.50** Ukryta prawda (1408); **12.55** Tajemnice miłości (67); **14.00** Ukryta prawda (1292); **15.05** Ukryta prawda (1085); **16.10** Ten moment (27); **16.45** Kuchenne rewolucje 17 (6); **17.55** Ukryta prawda (1409); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (5); **20.15** Na Wspólnej 20 (3486) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (560); **21.35** Kuchenne rewolucje 25 (2); **22.45** Francuski numer – komedia, Polska 2006, reż.: Robert Wichrowski, wyk.: Karolina Gruszka, Jan Frycz, Maciej Stuhr, Robert Więckiewicz, Marcin Dorociński; **00.45** After – film obyczajowy, USA 2019, reż.: Jenny Gage, wyk.: Josephine Langford, Hero Fiennes-Tiffin, Khadijha Red Thunder, Dylan Arnold, Peter Gallagher, Jennifer Beals; **03.00** Uwaga!; **03.20** Noc Magii; **04.45** Kto was tak urządził; **05.15** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (249); **09.10** Malanowski i Partnerzy (250); **09.40** Sekrety rodziny (242); **10.40** Dlaczego ja? (1110); **11.40** Gliniarze (313); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1120); **14.40** Dlaczego ja? (1166); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (702); **17.00** Gliniarze (711); **18.00** Pierwsza miłość (3450); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Nasz Nowy Dom (266); **21.05** Przyjaciółki (232); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (189); **23.10** Ktoś całkiem obcy – thriller, USA 2007, reż.: James Foley, wyk.: Halle Berry, Bruce Willis, Gary Dourdan, Florencia Lozano, Richard Portnow; **01.25** Koń wodny: Legenda głębin – film familijny, USA 2007, reż.: Jay Russell, wyk.: Alex Etel, Emily Watson, Ben Chaplin, Geraldine Brophy, Bruce Allpress, Brian Cox, Xi Priyanka; **03.55** Świat według Kiepskich (206); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.45 Klan (4015); **05.10** Przysięga (713); **06.00** Wspaniałe stulecie (99); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Agape; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (37) – serial obyczajowy TVP; **09.40** Komisarz Alex (38) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (292) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedynce: Zwierzęta 2 (5) – serial dok.; **14.00** Wspaniałe stulecie (100) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (714) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **17.55** Klan (4016) – telenowela TVP; **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Ojciec Mateusz (356) – serial kryminalny TVP
21.25 Kulisy serialu „Na sygnale"
21.35 Na sygnale (385) – serial fabularyzowany TVP
22.15 Nigdy nie mów nigdy – film sensacyjny, USA 1983, reż.: Irvin Kershner, wyk.: Sean Connery, Max Von Sydow, Barbara Carrera, Klaus Maria Brandauer, Kim Basinger
00.35 Idealny plan – thriller, Kanada 2011, reż.: Aaron Woodley
02.10 S. W. A. T. – Jednostka specjalna (48) – serial
03.00 Ratownicy (2) – serial TVP
03.45 Magazyn kryminalny 997
04.35 Notacje: Halina Strzelecka
04.50 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 M jak miłość (1611) – serial obyczajowy TVP; **06.20** Anna Dymna – spotkajmy się: Piotr Mazur; **06.55** Rodzinka.pl (173) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Polska od kuchni – widowisko; **11.50** Barwy szczęścia (2652) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (118) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (252) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (44) – serial; **15.55** Przepis dnia (4); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (53) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque (434) teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (119) – serial obyczajowy
19.30 Barwy szczęścia (2652) – serial obyczajowy TVP
19.55 Przepis dnia (5)
20.04 Kronika Orlen Wyścig Narodów
20.10 Barwy szczęścia (2653) – serial obyczajowy TVP
20.40 Tak to leciało (1) – teleturniej muzyczny
21.40 Kabaret. Super Show Dwójki (25) – program kabaretowy
22.45 Hity wszech czasów
23.55 Wielki podryw – komedia, USA 2001, reż.: David Mirkin, wyk.: Sigourney Weaver, Jennifer Love Hewitt, Ray Liotta, Gene Hackman
02.10 Dziewczyna z tatuażem – thriller, USA 2011, reż.: David Fincher, wyk.: Daniel Craig, Rooney Mara, Christopher Plummer, Stellan Skarsgaard, Robin Wright
04.45 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** W Kontrze; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Forum
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.05 Forum
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.12 O co chodzi
03.40 Filmy dokumentalne TVP INFO
04.30 Taśmy bezpieki (9)
05.02 Taśmy bezpieki (10)
05.38 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Świt nadziei; **05.55** Wytrwali w wierze; **06.55** Wspólnota Przyjaciele Oblubieńca; **07.50** Kartka z kalendarza; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Jestem mamą; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** Muzyczne chwile; **11.25** Myśląc Historia; **11.35** Pogranicze; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.10** Muzyczne chwile; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zrozumieć Antycywilizacje; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w Wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy Sakrament; **16.40** Prosto o gospodarce; **17.00** Życie z Pasją; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Geopolityka; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Westerplatte Młodych
19.00 Warto zauważyć… w mijającym tygodniu
19.30 Opowieści Theo
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Historia
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia Obiecana
22.55 Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela"
23.00 Mali Bracia Ubogich
23.55 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 9 września; **07.10** Czas honoru (7) – serial TVP; **08.05** Kuchnia dwudziestolecia; **08.35** Historia Polski: Obrońcy – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Kutrzeba, cz. 2; **10.45** Liczył się tylko honor – film dok.; **11.45** Przystanek Historia (60); **12.05** Alfabet Andrzeja Dobosza: Kardynał Stefan Wyszyński; **12.30** Sposób na Alcybiadesa (2); **13.40** Samochody, które podbiły świat (2); **14.30** Wynalazki, które zmieniły świat: Robot (3); **15.35** Geniusze i marzyciele; **16.40** Ex Libris (508); **17.05** Czas honoru (8) – serial TVP; **18.00** A więc wojna; **18.15** Amerykańskie dynastie. Ród Bushów (5); **19.05** Historia Polski: Listy śmierci – film dok.; **20.00** Teatr Historii – Feinweinblein; **20.15** Feinweinblein – spektakl teatralny; **21.25** Kazimierz Górski. Podróż sentymentalna – reportaż; **22.00** Tajne akta III Rzeszy (2); **23.00** Pan Am – lot przez Pacyfik (3); **00.05** Info Wilno; **00.25** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **00.55** Sensacje XX wieku; **01.50** Encyklopedia II wojny światowej; **02.15** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.25** Informacje kulturalne; **07.55** Co dalej?; **08.30** Kronos – Obrazy; **09.15** Zimowi bracia – dramat; **11.00** Rodzina Durrellów (4); **12.05** Gołas, absolutnie!; **13.05** Wydarzenie aktualne; **13.30** Lalka (3) – serial TVP; **15.05** Czarny charakter – film krótkometrażowy; **15.25** Porachunki – film krótkometrażowy; **15.45** Marysia i Napoleon – komedia; **17.50** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Billy Wilder (1) – cykl dok.; **20.00** Wstęp do filmu „Gra pozorów"; **20.05** Gra pozorów – film fabularny, Wielka Brytania 1992, reż.: Neil Jordan, wyk.: Stephen Rea, Forest Whitaker, Miranda Richardson, Adrian Dunbar; **22.05** Zaginione – odnalezione; **22.30** Martha Cooper – historia graffiti – film dok.; **23.40** Gomorra (4) – serial; **00.40** Córka – film anim.; **00.50** Pamięć – film anim; **01.10** Piękna młynarka – film kostiumowy; **02.55** Informacje kulturalne; **03.25** Królowa aniołów – dramat; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1292); **07.05** Kuchenne rewolucje 17 (6) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (5); **11.50** Ukryta prawda (1409); **12.55** Tajemnice miłości (68); **14.00** Ukryta prawda (1293); **15.05** Ukryta prawda (1086); **16.10** Ten moment (28); **16.45** Kuchenne rewolucje 17 (7) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1410); **19.00** Fakty; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.00** Wonder Woman – film przygodowy, USA/Chiny/Hongkong 2017, reż.: Patty Jenkins, wyk.: Gal Gadot, Chris Pine, Connie Nielsen, Robin Wright, Danny Huston, David Thewlis; **23.05** Wzgórze krwi – horror, USA/Kanada 2015, reż.: Guillermo Del Toro, wyk.: Mia Wasikowska, Jessica Chastain, Tom Hiddleston; Charlie Hunnam, Jim Beaver, Leslie Hope; **01.30** Kuba Wojewódzki 17 (1); **02.35** Uwaga!; **02.55** Noc Magii; **04.20** Kto was tak urządził; **04.50** Kto was tak urządził; **05.20** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (251); **09.10** Malanowski i Partnerzy (252); **09.40** Sekrety rodziny (243); **10.40** Dlaczego ja? (1111); **11.40** Gliniarze (314); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1121); **14.40** Dlaczego ja? (1167); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (703); **17.00** Gliniarze (712); **18.00** Pierwsza miłość (3451); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Twoja Twarz Brzmi Znajomo (167); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (190); **23.10** Logan – film s.f., USA/Kanada 2017, reż.: James Mangold, wyk.: Boyd Holbrook, Dafne Keen, Hugh Jackman, Patrick Stewart; **02.10** La Bamba – film biograficzny, USA 1987, reż.: Luis Valdez, wyk.: Lou Diamond Phillips, Esai Morales, Rosana DeSoto, Elizabeth Pena, Joe Pantoliano, Danielle von Zerneck; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Serial fabularny; **06.00** Magazyn Ekspresu Reporterów; **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.40** Rok w ogrodzie; **08.05** Rok w ogrodzie Extra; **08.20** wojsko-polskie.pl (36); **08.45** Pełnosprawni (466) – magazyn dla niepełnosprawnych; **09.20** Fascynujący świat: Ludzkość z przypadku: Gen, który stworzył mózg człowieka; **10.25** Sprawa dla reportera; **11.30** Noce i dnie (1) – serial TVP, reż.: Jerzy Antczak, wyk.: Jadwiga Barańska, Jerzy Bińczycki; **12.35** Gwiazdy w południe: Ostatnia walka Apacza – western, USA 1954, reż.: Robert Aldrich, wyk.: Burt Lancaster, Kelly Jean Peters, John McIntrie, Charles Bronson, John Dehner; **14.10** Z pamięci: Magdalena Samozwaniec, cz. 1; **14.25** Okrasa łamie przepisy; **14.55** Komisarz Alex (213) – serial TVP; **15.55** Rolnik szuka żony; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia?; **18.30** Ojciec Mateusz (356) – serial TVP; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Komisarz Alex (214) – serial kryminalny TVP
21.35 Hit na sobotę: Mroczne wody – dramat, USA 2019, reż.: Todd Haynes, wyk.: Mark Ruffalo, Anne Hathaway, Tim Robbins, Bill Pullman
23.45 Kolarstwo – Orlen Wyścig Narodów – podsumowanie
24.00 Akt odwagi – film fabularny, USA 2012, reż.: Mike McCoy, Scott Waugh, wyk.: Rorke Denver, Roselyn Snchez
01.55 U Pana Boga w ogródku – komedia
04.00 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny
04.45 Z pamięci: Magdalena Samozwaniec, cz. 1
04.50 Zakończenie dnia

TVP 2

05.20 Barwy szczęścia (2649) – serial obyczajowy TVP; **05.50** Barwy szczęścia (2650) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2651) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1666) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym Pogoda Flesz; **12.10** Rodzinny ekspres; **12.50** Program rozrywkowy; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Eurowizja Junior 2022 (1) Współczesne hity – widowisko muzyczne; **16.20** Na dobre i na złe (851) – serial TVP, reż.: Jarosław Marszewski, wyk.: Mateusz Janicki, Mateusz Damięcki, Amelia Czaja, Marta Żmuda Trzebiatowska, Izabela Perez, Kamil Kula, Weronika Bartold, Pola Gonciarz, Monika Kaleńska, Aleksandra Grabowska; **17.20** Smaki świata – po bałkańsku (38); **17.50** Słowo na niedzielę; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.40** Postaw na milion – teleturniej; **19.30** Kronika Orlen Wyścig Narodów
19.35 Lajk!
20.00 The Voice of Poland XIII – Przesłuchania w ciemno (3) – widowisko muzyczne
21.05 The Voice of Poland XIII – Przesłuchania w ciemno (4) – widowisko muzyczne
22.15 The Voice of Poland XIII – Przesłuchania w ciemno (3) – widowisko muzyczne
23.25 The Voice of Poland XIII – Przesłuchania w ciemno (4) – widowisko muzyczne
00.30 Kabaret. Super Show Dwójki (25) – program kabaretowy
01.35 Wielki podryw – komedia, USA 2001, reż.: David Mirkin, wyk.: Sigourney Weaver, Jennifer Love Hewitt, Ray Liotta, Gene Hackman
03.50 Film fabularny
05.30 Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.23** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.50** Bezpieczna jazda; **08.00** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Info Dzień weekend; **10.23** Pogoda; **10.29** Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda; **10.59** Info Dzień weekend; **11.29** Info Dzień weekend; **11.52** Pogoda; **11.59** Info Dzień weekend; **12.29** Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata TVP INFO; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info med; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Info Wieczór weekend; **18.30** Kobiecym okiem; **18.52** Info Wieczór weekend; **19.00** Między słowami
19.15 Homilia Mszy św. w intencji ofiar katastrofy smoleńskiej
19.40 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.15 Śledczym okiem
21.40 Serwis Info Wieczór weekend
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór weekend
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.25 INFO Wieczór
24.00 Wiadomości
00.28 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.05 Salon dziennikarski
02.00 Minęła 20
02.52 Pogoda
03.25 Filmy dokumentalne TVP INFO
04.25 Filmy dokumentalne TVP INFO
05.28 Magazyn śledczy Anity Gargas

TV TRWAM

05.00 Siódmy Sakrament; **05.30** Święty na każdy dzień; **05.35** I stanie się światło; **07.15** VII Umarłych pogrzebać; **07.50** Kartka z kalendarza; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo życia; **09.00** Głos serca; **09.45** Muzyczne chwile; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.20** Maryja z Nazaretu w Jej Zwiastowaniu; **10.40** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Warto zauważyć… w mijającym tygodniu; **12.50** Siódmy Sakrament; **13.20** Ocalić od zapomnienia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela"; **14.35** Natura Obiektywnie; **15.00** Regał; **15.30** Wierzę w Boga; **15.50** Święty na każdy dzień; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Módl się i pracuj – historia ks. Władysława Wanagsa; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego
17.25 Święty na każdy dzień
17.30 Wolność Słowa
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.00 Msza święta w intencji ofiar katastrofy smoleńskiej i ojczyzny
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Historia
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Głos serca – serial fabularny
22.45 Święty na każdy dzień
22.50 W poszukiwaniu dowodów – spór wokół Mojżesza
23.50 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 10 września; **07.05** Emisariusz Kardynała – film dok.; **07.55** Wojownicy czasu; **08.30** Informacje kulturalne; **08.55** Alternatywy 4 (9); **10.25** Podróże z historią (1) – cykl dok.; **11.00** Jedwabny szlak (1) – film dok.; **12.05** Wszystkie kolory świata: Buenos Aires – serial dok.; **13.10** Brazylia. Historia naturalna (1) – serial dok.; **14.15** Urodzony po raz trzeci – film TVP, reż.: Stanisław Jędryka, wyk.: Anna Ciepielewska, Andrzej Grabarczyk, Bronisław Pawlik, Artur Barciś; **15.55** Nie taka prosta historia; **16.25** Samochody, które podbiły świat (2); **17.15** Spór o historię; **17.55** A więc wojna; **18.10** Kariera Nikodema Dyzmy (3); **19.00** Giganci historii; **19.50** Rok 1982. Kalendarium (36); **20.05** Potop Redivivus – film fabularny, reż.: Jerzy Hoffman, wyk.: Daniel Olbrychski, Małgorzata Braunek, Tadeusz Łomnicki; **23.15** Rio de Janeiro – Cudowne Miasto – film dok.; **01.00** 11.09.01 – film, reż.: Sean Penn, Claude Lelouch, Ken Loach, wyk.: Nell Mooney, Mohamad Dolati, Agelem Habibi; **03.15** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 W Polskę idziemy... czyli jubileusz Wiesława Gołasa, cz. 2; **08.05** Informacje kulturalne; **08.30** Wydarzenie aktualne; **08.55** Tamte lata, tamte dni: Anna Dymna; **09.35** Toulouse-Lautrec, wolny duch Paryża – film dok.; **10.45** Czarne chmury (4); **11.45** Do dzieła; **12.15** Człowiek na torze – dramat psychologiczny; **13.55** Dzika Muzyka – Polscy Lirnicy; **14.35** Szczawno-Zdrój Baroque Festival 2021; **15.35** Generał – komedia; **17.10** Młody Sherlock Holmes – komedia, USA 1924, reż.: Buster Keaton, wyk.: Buster Keaton, Kathryn Mcguire, Erwin Connelly, Joe Keaton, Ward Crane; **18.05** Co dalej?; **18.35** Legendy Rocka: Primal Scream; **19.05** Legendy Rocka: Simple Mind; **19.30** Informacje kulturalne; **20.00** Zniewolony (12) – dramat historyczny; **22.20** Kabaret Starszych Panów: Wieczór X. Niespodziewany koniec lata; **23.55** Kot o dziewięciu ogonach – film fabularny; **01.55** Gra pozorów – film fabularny; **04.00** Informacje kulturalne; **04.30** 562 metry – film dok.; **04.50** Gwiazda Piołun – film dok.; **05.20** Tamte lata, tamte dni: Anna Dymna; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (920) – program obyczajowy; **07.05** Kuchenne rewolucje 12 (3) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Na Wspólnej Omnibus 20 (888) – serial; **13.30** MasterChef 11 (1); **15.10** Top Model 11 (1); **16.45** Ślub od pierwszego wejrzenia 8 (1); **17.45** MądrzeGotujemy z Katarzyną Bosacką (2); **17.55** Kuchenne rewolucje 25 (2) – program kulinarno-rozrywkowy; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.30** Raport Speedway Grand Prix (8) – sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** Mam talent 14 (2); **21.45** After II – film obyczajowy, USA 2020, reż.: Roger Kumble, wyk.: Josephine Langford, Hero Fiennes-Tiffin, Dylan Sprouse, Louise Lombard; **23.55** Mama – horror, Hiszpania/Kanada 2013, reż.: Andy Muschietti, wyk.: Jessica Chastain, Nikolaj Coster-Waldau, Megan Charpentier, Isabelle Nelisse, Daniel Kash; **02.10** Uwaga!; **02.30** Noc Magii (1121); **03.55** Kto was tak urządził; **04.25** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.20** Fałszywa dwunastka 2 – komedia; **10.10** Ewa gotuje (456); **10.40** Nasz Nowy Dom (266); **11.40** Bogaty Dom – Biedny Dom (34); **12.45** Górale (11); **13.15** Górale (12); **13.45** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (111); **14.15** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (112); **14.40** Rolnicy. Podlasie (21); **15.45** Więzienie (104); **16.15** Więzienie (105); **16.45** Więzienie (106); **17.15** Więzienie (107); **17.45** Chłopaki do wzięcia (265); **18.15** Chłopaki do wzięcia (266); **18.50** Wydarzenia; **19.15** Prezydenci i Premierzy (262); **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Doda. 12 kroków do miłości (2); **21.05** Titanic, cz. 2 – dramat, USA 1997, reż.: James Cameron, wyk.: Leonardo DiCaprio, Kate Winslet; **23.10** Wschodzące słońce – film akcji, USA 1993, reż.: Philip Kufman, wyk.: Sean Connery, Wesley Snipes, Harvey Keitel, Cary-Hiroyuki Tagawa, Kevin Anderson, Mako, Tia Carrere, Steve Buscemi; **02.05** Morgan – horror s.f.; **04.05** Świat według Kiepskich (196); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

Redakcja „Idziemy" nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 25 VIII 2022 r.

Apostoł słowa drukowanego

Ignacy Kłopotowski – kapłan, opiekun ubogich i dziennikarz, który służył Bogu całym sobą. Gorliwie wypełniał powołanie, co doprowadziło go do świętości. Jego wspomnienie liturgiczne obchodzimy 7 września.

Pomnik bł. ks. Ignacego Kłopotowskiego w Loretto

fot. xhz

Przyszły błogosławiony urodził się w 1866 r. na Podlasiu. Pochodził z patriotycznej, głęboko wierzącej rodziny. Ukończył seminarium duchowne w Lublinie oraz Akademię Duchowną w Petersburgu. Święcenia kapłańskie przyjął w 1891 r. Po święceniach został wikariuszem parafii Nawrócenia św. Pawła w Lublinie. Pracował też w wikariacie katedralnym, następnie został rektorem kościoła św. Stanisława. W tym czasie udzielał pomocy prześladowanym unitom. Przez czternaście lat prowadził wykłady z Pisma Świętego, katechetyki, kaznodziejstwa, teologii moralnej i prawa kanonicznego w diecezjalnym seminarium duchownym.

Z myślą o bezdomnych i bezrobotnych ks. Ignacy stworzył Lubelski Dom Zarobkowy, w którym mogli oni pracować, zarabiając na utrzymanie i mieszkanie. Zadbał również o kształcenie społeczeństwa, inicjując szkołę rzemieślniczą i szkoły wiejskie. Oprócz tego założył Przytułek św. Antoniego dla moralnie upadłych kobiet oraz domy opieki dla starców i sierocińce. Przyczynił się do powstania domów noclegowych oraz ochronek dla dzieci i młodzieży.

W 1908 r. przeniósł się z działalnością wydawniczą i duszpasterską do Warszawy, aby ją rozwinąć na szerszą skalę. Mimo kłopotów z cenzurą, trudności finansowych i krytyki ze strony prasy liberalnej trwał wiernie przy tej formie apostolstwa. Kierując się chęcią zapewnienia ciągłości zapoczątkowanej przez siebie działalności wydawniczej, w 1920 r. założył Zgromadzenie Sióstr Loretanek, które kontynuuje dzieło ks. Kłopotowskiego, prowadząc drukarnię oraz wydawnictwo. W 1928 r. koło Wyszkowa założył Loretto.

Miliony egzemplarzy

Ks. Ignacy pragnął prowadzić ludzi do zbawienia. W tym celu sięgał po najnowocześniejsze, jak na jego czasy, środki przekazu. Pisał, wydawał i rozpowszechniał modlitewniki oraz broszurki religijno-patriotyczne. Zakładał też księgarnie. Był wydawcą dziennika „Polak-Katolik", tygodników „Posiew" i „Anioł Stróż", miesięczników „Dobra Służąca" i „Kółko Różańcowe". Łączny ich nakład wyniósł ponad 8 mln egzemplarzy. Inspiracją do podjęcia takiego apostolstwa były dla niego wezwania papieży Leona XIII i Piusa X, aby przeciwstawiać złej prasie potęgę dobrej prasy. Uważał, że słowo drukowane jest przedłużeniem ambony i środkiem szerzenia Królestwa Bożego na ziemi. Po odzyskaniu niepodległości wznowił i redagował „Przegląd Katolicki", pod koniec życia zaś zaczął wydawać „Głos Kapłański".

Ks. Ignacy pragnął prowadzić ludzi do zbawienia. W tym celu sięgał po najnowocześniejsze wówczas środki przekazu.

Prawdziwy ojciec

Ks. Ignacy Kłopotowski uczył miłości do Kościoła i ojczyzny. Działając pod zaborami, przemycał artykuły dotyczące Polski i jej bohaterów, za co często był karany. Gdy Polska odzyskała niepodległość, wzywał do chrześcijańskiego wychowania dzieci i młodzieży. W Warszawie był wikariuszem przy kościele św. Anny, następnie rektorem dominikańskiego kościoła przy ul. Freta, a także proboszczem parafii Matki Bożej Loretańskiej przy kościele św. Floriana na Pradze. Pełnił również funkcje dziekana praskiego i kanonika gremialnego kapituły warszawskiej.

Ludzie, którzy się z nim zetknęli, nazywali go „prawdziwym ojcem, opiekunem sierot". Przygarniał dzieci z ulicy, nieustannie poszukiwał środków, by zapewnić im dach nad głową, leczenie i stałą opiekę. W tym celu zaciągał kredyty, urządzał kwesty i apelował o ofiary. Szczególną troską obejmował także kobiety, podkreślał ich rolę, wielkość posłannictwa oraz należny szacunek, patrząc na nie w duchu Ewangelii przez pryzmat Maryi. Żył przede wszystkim dla innych.

Często brał różaniec do ręki i się modlił. Każdej siostrze, która przychodziła do zgromadzenia, ofiarowywał różaniec. Modlitwę tę ukochał już od dzieciństwa. Mówił, że dobrze odmawiany różaniec przewyższa inne modlitwy, pobudza do miłości bliźniego, skłania do żalu za grzechy i w ten sposób prowadzi do świętości. Różaniec był dla niego najważniejszym elementem pobożności maryjnej. Ponadto jego życie skupiało się wokół Eucharystii, która była dla niego źródłem wszelkiej siły i mądrości.

Pomimo takiej postawy jego życie nie było tylko pasmem sukcesów. Było również naznaczone cierpieniem, przeciwnościami i trudnościami, które bez przerwy musiał pokonywać. Zmarł na plebanii przy kościele św. Floriana 7 września 1931 r. Został wyniesiony na ołtarze 19 czerwca 2005 r.

Aleksandra Plichta

Tygodnik „Idziemy" Wydawca: Wydawnictwo Diecezji Warszawsko-Praskiej, ul. Grochowska 194/196, 04-357 Warszawa, tel.: **22 512 00 95**, www.idziemy.com.pl; Redaktor naczelny: ks. Henryk Zieliński, Asystent kościelny: ks. Marian Raciński, Sekretarze redakcji: Barbara Stefańska, b.stefanska@idziemy.com.pl; redakcja@idziemy.com.pl, Dorota Glica, redakcja@idziemy.com.pl; Dział Warszawa i Mazowsze: Irena Świerdzewska, irena.swierdzewska@idziemy.com.pl, Patryk Lubryczyński. Dział kultury: Dorota Glica, Mirosław Winiarczyk. Piszą dla nas: Iwona Budziak, ks. Waldemar Chrostowski, Kazimierz Dadak, Marta Dybińska, Mariusz Jankowski, Marek Jurek, Jacek Karnowski, ks. Paweł Kłys, Piotr Kościński, Dariusz Kowalczyk SJ, ks. Marek Kruszewski, Anna Meetschen, ks. Stefan Moszoro-Dąbrowski, Monika Odrobińska, ks. Łukasz Piotrowski, Jacek Salij OP, ks. Jacek Stefański, Wojciech Świątkiewicz, ks. Waldemar Turek, Barbara Wiśniowska, Marcin Zatyka, Krzysztof Ziemiec; Korekta: Monika Zaręba; Serwis internetowy: Radek Molenda, portal@idziemy.com.pl. Projekt graficzny: Joanna Złonkiewicz. Skład i łamanie: AG Zuch. Druk: Lotos-Poligrafia Warszawa. Materiałów niezamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzegamy sobie prawo do skracania i adiustacji tekstów oraz zmiany ich tytułów. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie odpowiada.
COPYRIGHT © Wydawnictwo Warszawsko-Praskie 2005. Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk materiałów w jakiejkolwiek formie, całości lub fragmentów, nie jest możliwy bez zgody Wydawcy. Fot. okładka: ks. Henryk Zieliński

KRÓLOWO POKOJU
módl się za nami

ODPUST W LORETTO

11.09.2022
NIEDZIELA

W PROGRAMIE:

- **12.00 – Msza Święta pod przewodnictwem bp. Artura Mizińskiego**
- **Konferencja formacyjna**
- **Koncert Orkiestry Victoria i Wspólnoty Oblubienicy Ducha Świętego**
- **Różaniec i Koronka do Bożego Miłosierdzia**

Fot. Robert Sobkowicz, Piotr Szarko

Zgłoszenia grup zorganizowanych przyjmujemy pod nr. tel. 29 741 17 87 lub 37

PATRONI MEDIALNI:

Różaniec · tak rodzinie · Anioł · idziemy · Salve NET · niedziela · Echo Katolickie · radio Niepokalanów · radio NADZIEJA · Gość Niedzielny · Nasz Dziennik · TRWAM · krp

PACHNĄ MORSKĄ BRYZĄ

CPF POLAND

SMAKUJĄ JAK PODCZAS NAJLEPSZYCH EGZOTYCZNYCH PODRÓŻY

KING PRAWN

Dostępne w sklepach LIDL i ALDI

CHÓW BEZ ANTYBIOTYKÓW

ODPOWIEDZIALNA HODOWLA CERTYFIKAT asc ASC-ROLA.ORG